

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

της

ΗΛΙΑΝΑΣ ΖΟΡΜΠΑ

Επιβλέπων Καθηγητής: Χρήστος Νεγκάκης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Σεπτέμβριος 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη του γενικού πλαισίου ελέγχου του τραπεζικού συστήματος , μέσω της παράλληλης αναφοράς στους σύγχρονους ελεγκτικούς μηχανισμούς , στους χρηματοοικονομικούς κινδύνους , στα σύμφωνα της Επιτροπής της Βασιλείας καθώς και στις αλλαγές που επέρχονται από την εφαρμογή του νέου συμφώνου της Βασιλείας III .Επίσης , δίνεται έμφαση στον εσωτερικό έλεγχο των τραπεζών ο οποίος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι πρόληψης και αντιμετώπισης κινδύνων , ενώ τέλος ερευνάται η επίδραση της τρέχουσας οικονομικής κρίσης στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών μέσω των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests) .

Διανύοντας μάλιστα μία περίοδο διαρθρωτικών εξελίξεων στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον , βρισκόμαστε αντιμέτωποι με νεότερους και σύγχρονους κινδύνους που απορρέουν από την αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των χρηματοοικονομικών αγορών , η οποία διευκολύνει την επέκταση τραπεζικών κρίσεων , όπως αυτή που βιώνουμε σήμερα .Για παράδειγμα παρατηρούμε έντονες διακυμάνσεις επιτοκίων και συναλλαγματικών ισοτιμιών , καθώς επίσης και μικρό ποσοστό δανειοδοτήσεων. Έχοντας επομένως ως στόχο την αντιμετώπιση όλων αυτών των κινδύνων , και κατ' επέκταση την προστασία των καταθετών , δανειοληπτών , και μετόχων , είναι απαραίτητη η εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Πυρήνας του ελέγχου και της εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων αποτέλεσε διεθνώς και συνεχίζει να αποτελεί η επιτροπή της Βασιλείας. Μέσα από ένα σύνολο κανόνων στοχεύει στην πρόληψη και αντιμετώπιση των κινδύνων που πηγάζουν από τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν παγκοσμίως. Προσπαθώντας μάλιστα να προσαρμόζονται οι κανόνες αυτοί στο συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον , έχουν έως τώρα εφαρμοστεί τα σύμφωνα της Βασιλείας I και II , ενώ πλέον βιώνουμε τον ερχομό του νέου συμφώνου της Βασιλείας III .

ABSTRACT

This thesis aims to study the general framework of the audit of banking system via the parallel reference in modern control mechanisms, the financial risks, according to the Basel Committee and the changes brought about by implementing the new Basel III .Also, the emphasis on internal control of banks which is an integral part of prevention and risk management, and finally investigated the effect of the current economic crisis on the capital adequacy of banks through stress tests.

Covering even a period of structural developments in the international economic environment, we are faced with modern and contemporary risks arising from the growing interdependence of financial markets, which facilitate the expansion of banking crises, as we are experiencing today. For example, we observe strong fluctuations in interest rates and exchange rates, and low rate loan. Having thus designed to address all of these risks, and thus the protection of depositors, borrowers and shareholders, we understand that is necessary the supervision of the financial system. Nucleus of control and supervision of international banking institutions was and continues to be the Basel Committee. Through a set of rules aimed at preventing and dealing with risks arising from difficult economic conditions worldwide. Trying even to adapt rules to changing economic and social environment have so far implemented the Basel I and II , and now experiencing the arrival of the new Basel III .

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	ii
ABSTRACT.....	ii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	iv
1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	4
2.1ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
2.2ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΥΤΩΝ	4
2.3ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	7
2.4ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΙ ΚΑΙ ΙΙΙ.....	9
3. ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	12
3.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	12
3.1.1 Οι εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο.....	12
3.1.2 Οι εξελίξεις στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	15
3.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.....	17
3.2.1 Οι βασικότερες λειτουργίες των τραπεζών	17
3.2.2 Οι νέες τάσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	19
3.2.2.1 Η τάση της αποδιαμεσολάβησης	19
3.2.2.2 Η τάση της τιτλοποίησης.....	20
3.3Η ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	23
3.3.1 Το χρονικό της κρίσης	23
3.3.2 Τα αίτια της κρίσης	24

3.3.3 Οι συνέπειες της κρίσης	28
3.3.4 Η κρίση στην Ελλάδα και προτάσεις αντιμετώπισής της	33
4.ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.....	36
4.1 ΕΛΕΓΧΟΣ- ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	36
4.1.1 Θεσμικό πλαίσιο και κίνδυνοι	36
3.1.2 Κεφαλαιακή Επάρκεια.....	38
4.2 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ.....	40
4.2.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας	40
4.2.2 Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS).....	41
4.2.3 Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (FSB).....	42
4.3 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	43
4.3.1 Η Τράπεζα της Ελλάδος	44
4.3.2 Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς	45
4.3.3 Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ).....	46
4.3.4 Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ).....	47
4.4 ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	48
4.4.1 Η έννοια του Εσωτερικού Ελέγχου στον τραπεζικό κλάδο.....	48
4.4.2 Βασικές αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου και της Ελεγκτικής Επιτροπής	49
4.4.3 Κατηγορίες Εσωτερικών Ελέγχων.....	50
4.4.4 Κατηγορίες Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου.....	51
5. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.....	53
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	53
5.2 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	53

5.3 ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	54
5.3.1 Η έννοια του πιστωτικού κινδύνου.....	54
5.3.2 Συνέπειες του πιστωτικού κινδύνου.....	55
5.3.3 Μέτρηση και αμοιβή του πιστωτικού κινδύνου.....	55
5.3.4 Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου.....	57
5.4. ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ.....	58
5.4.1 Η έννοια του κινδύνου αγοράς	58
5.4.2 Μέτρηση του κινδύνου αγοράς	59
5.5 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	60
5.5.1 Η έννοια του λειτουργικού κινδύνου	60
5.5.2 Μέτρηση και διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου.....	61
5.6 ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ.....	62
5.6.1 Κίνδυνος ρευστότητας	63
5.6.2 Συναλλαγματικός κίνδυνος	64
5.6.3 Ηθικός κίνδυνος	65
6. ΤΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	67
6.1 Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ.....	67
6.2 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	68
6.3 ΒΑΣΙΛΕΙΑ I.....	70
6.3.1 Εισαγωγή.....	70
6.3.2 Οι βασικότερες τροποποιήσεις	71
6.3.3 Αδυναμίες της Βασιλείας I.....	72
6.4 ΒΑΣΙΛΕΙΑ II.....	73
6.4.1 Εισαγωγή	73

6.4.2 Οι στόχοι του συμφώνου της Βασιλείας II.....	74
6.4.3 Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις (Πυλώνας I).....	75
6.4.4 Εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας και των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων (Πυλώνας II).....	78
6.4.5 Αποτελεσματική πειθαρχία της αγοράς και ενημέρωση του κοινού(Πυλώνας III)	80
6.4.6 Οφέλη από την εφαρμογή του συμφώνου της Βασιλείας II.....	82
6.4.7 Οι συνέπειες από την εφαρμογή του συμφώνου της Βασιλείας II.....	85
6.4.8 Οικονομική κρίση και Βασιλεία II.....	87
6.5 ΒΑΣΙΛΕΙΑ III.....	91
6.5.1 Εισαγωγή	91
6.5.2 Οι στόχοι του νέου συμφώνου	92
6.5.3 Τι αλλάζει με τη Βασιλεία III.....	94
7. ΕΡΕΥΝΑ – ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΑΚΡΑΙΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ (STRESS TESTS).....	97
7.1 Στόχος της έρευνας	97
7.2 Συλλογή πληροφοριών και συγκέντρωση αποτελεσμάτων.....	97
7.3 Συμπεράσματα και εκτιμήσεις	107
8.ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	109
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι συνεχείς εξελίξεις που έλαβαν μέρος την τελευταία δεκαπενταετία στο σύγχρονο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, έθεσαν τις βάσεις για την ανάπτυξη ενός ακόμα πιο οργανωμένου και πλήρους συστήματος εποπτείας των τραπεζών. Η έντονη αλληλεπίδραση των συνθηκών που επικρατούν παγκοσμίως, έκανε επιτακτική την ανάγκη τήρησης ενός κοινού πλαισίου ελέγχου, προκειμένου να υπάρξει η πρόληψη της αντιμετώπισης των χρηματοοικονομικών κινδύνων και η ικανότητα διαχείρισης δυσμενών καταστάσεων.

Μάλιστα στο διάστημα των τριών τελευταίων δεκαετιών το τραπεζικό σύστημα έχει εξελιχθεί σημαντικά σε παγκόσμιο επίπεδο. Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες έκαναν την εμφάνισή τους στην τραπεζική αγορά και νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα, τα ονομαζόμενα «παράγωγα προϊόντα», τα οποία βασίζονται επί των πρωτογενών προϊόντων. Οι αλλαγές που συντελέστηκαν στο οικονομικό, χρηματοπιστωτικό και ρυθμιστικό περιβάλλον επηρέασαν, όπως ήταν αναμενόμενο, την εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος. Ο ρόλος των τραπεζών, η δομή και οι λειτουργίες τους, καθώς και οι υπηρεσίες που προσφέρουν έχουν αλλάξει εξαιτίας των δραματικών εξελίξεων στον διεθνή οικονομικό χώρο. Αν και οι τράπεζες εξακολουθούν να παρέχουν τις παραδοσιακές τους υπηρεσίες (καταθέσεις, δάνεια, πληρωμές), τόσο η αντιμετώπιση και το εύρος της λειτουργίας τους, όσο και ο ανταγωνισμός στις χρηματαγορές, έχουν μεταβληθεί. Αποτέλεσμα των σημαντικών αλλαγών στα τραπεζικά συστήματα είναι να αναθεωρήσουν οι τράπεζες τη θέση τους απέναντι σε μια μεταβαλλόμενη αγορά και να μετατραπούν από εξειδικευμένες τράπεζες (specialized banks) σε τράπεζες γενικών συναλλαγών (universal banks).

Παρά όμως την προσπάθεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να διαχειριστούν τις δύσκολες συνθήκες που επικρατούν διεθνώς μεσούσης της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, υπήρξαν φορές που στάθηκαν αδύναμες μπροστά στις νέες εξελίξεις. Η σημαντική επέκταση των δραστηριοτήτων των τραπεζικών ιδρυμάτων και η συνεπακόλουθη χρήση ευρείας γκάμας καινοτόμων χρηματοοικονομικών εργαλείων, φέρνουν αντιμέτωπα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με ποικίλους και σημαντικούς κινδύνους, οι οποίοι απειλούν την ομαλή λειτουργία τους, καθώς και την βιωσιμότητά τους. Έτσι, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις αλλαγές, παράλληλα με την παραδοσιακή θέση του χρηματοοικονομικού διαμεσολαβητή, ανέλαβαν και τη θέση του διαχειριστή κινδύνων σε μια προσπάθεια να αυξήσουν και τα έσοδά τους. Αναλαμβάνουν σε καθημερινή βάση πλήθος κινδύνων, πολλούς περισσότερους ίσως από οποιοδήποτε άλλο είδος επιχείρησης. Αυτό βέβαια, είναι πολύ δύσκολο έργο, ιδιαίτερα στην σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης και της διεθνούς κρίσης στις χρηματοπιστωτικές αγορές (πάνω από 10 τράπεζες έχουν ήδη χρεοκοπήσει στις Η.Π.Α. με σημαντικότερη τη χρεοκοπία της

Lehman Brothers), η οποία επιτρέπει τις διαταραχές στο τραπεζικό σύστημα μιας χώρας να μεταφέρονται και στα τραπεζικά συστήματα άλλων χωρών . Το αποτέλεσμα επομένως ήταν να γίνουμε θεατές μίας σειράς χρεοκοπιών πιστωτικών και επενδυτικών οργανισμών . Παράλληλα σε όλο σχεδόν το φάσμα του τραπεζικού τομέα παρατηρήθηκαν προβλήματα μη εξυπηρέτησης δανείων , αδυναμία κάλυψης της απαιτούμενης ελάχιστης κεφαλαιακής επάρκειας , ζημίες από λειτουργικό και συναλλαγματικό κίνδυνο , και άλλα πολλά . Οι κυβερνήσεις αντιδρούσαν σε όλες αυτές τις εξελίξεις συνήθως με την πρόταση συγχωνεύσεων μεταξύ των ιδρυμάτων , ή διαφορετικά με την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων τους , κάτι το οποίο συνεχίζεται και σήμερα στη χώρα μας .Όλοι όμως μπορούν να αντιληφθούν τον προσωρινό χαρακτήρα που έχουν αυτά τα μέτρα , κάτι το οποίο έχει αποδειχθεί αρκετές φορές και θα γίνει αντιληπτό στο εγγύς μέλλον .

Εκτός επομένως από τις αλλαγές στο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον , οι οποίες οδήγησαν τις τράπεζες να αναπτύξουν συστήματα διαχείρισης κινδύνων , η ίδια ανάγκη προέκυψε από τις αλλαγές που επέβαλε το νέο εποπτικό και ελεγκτικό πλαίσιο .Οι εποπτικές αρχές επέβαλαν απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας στις τράπεζες για την αντιμετώπιση των κινδύνων που αναλαμβάνουν καθημερινά , όπως ο πιστωτικός , ο λειτουργικός και ο κίνδυνος της αγοράς .Το συντονιστικό αυτό έργο ανέλαβαν οι κεντρικές τράπεζες των δέκα πιο ισχυρών κρατών , οι αντιπρόσωποι των οποίων συναντούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα στη Βασιλεία και απαρτίζουν τη γνωστή «Επιτροπή της Βασιλείας». Οι πρώτες οδηγίες για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών χρονολογούνται από το 1988 για τον πιστωτικό κίνδυνο, και το 1997 για τον κίνδυνο της αγοράς .Μέχρι σήμερα εφαρμόζονται οι προτάσεις τη Βασιλείας II, ενώ αναμένουμε την εφαρμογή του νέου συμφώνου της Βασιλείας III που έχει ήδη δρομολογηθεί ,και θα επιφέρει αλλαγές τις οποίες θα αναλύσουμε σε επόμενο κεφάλαιο .

Λαμβάνοντας επομένως υπόψη τις τρέχουσες οικονομικές αλλά και κοινωνικές εξελίξεις σε Ευρωπαϊκό αλλά και Διεθνές επίπεδο , θα προσπαθήσουμε να φέρουμε το προσκήνιο το νέο ρόλο των τραπεζών και την προσαρμοστικότητα τους στα νέα δεδομένα. Αρχικά στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο θα παραθέσουμε μία βιβλιογραφική επισκόπηση όπου θα παρουσιαστούν τα βασικότερα πιο σύγχρονα επιστημονικά άρθρα και πηγές που σχετίζονται με το θέμα μας . Στη συνέχεια , στο τρίτο κεφάλαιο θα ξεκινήσουμε την ανάλυση του θέματος μας με μία ιστορική αναδρομή του χρηματοπιστωτικού τομέα , καθώς επίσης θα επιδιώξουμε να αναφέρουμε όλες τις αλλαγές που επήλθαν σε αυτόν λόγω των συνθηκών που επικρατούν τα τελευταία χρόνια. Βασικό κομμάτι της εργασίας μας θα αποτελέσει το τέταρτο κεφάλαιο όπου θα ασχοληθούμε με την εποπτεία των τραπεζών , ενώ ακολούθως στο πέμπτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στους σημαντικότερους κινδύνους που αυτές καλούνται να αντιμετωπίσουν .Ακόμη , στο έκτο κεφάλαιο θα γίνει προσπάθεια ανάλυσης των βασικότερων σημείων των δύο πρώτων συμφώνων της Βασιλείας αλλά και του νέου συμφώνου της Βασιλείας III , ενώ ακόμη θα αναφέρουμε διάφορες και ποικίλες απόψεις επί του θέματος , μέσα από σχετικά άρθρα που αποτέλεσαν αντικείμενο της έρευνάς μας .Τέλος, στο έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας μας θα προσπαθήσουμε να τονίσουμε την σύγχρονη εικόνα των τραπεζών και των

τρόπο με τον οποίο επηρεάστηκαν από την τρέχουσα οικονομική κρίση , παραθέτοντας τα τελευταία στοιχεία από τις ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων στις οποίες υποβλήθηκαν (stress tests) .

Ακολουθώντας επομένως την παραπάνω δομή στην εργασία μας , στόχο έχουμε αρχικά να παρουσιάσουμε τη γενική απεικόνιση του σύγχρονου χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος , συμπεραίνοντας παράλληλα ποιοι είναι παράγοντες και οι συνθήκες που συνετέλεσαν στην εξέλιξη του. Μάλιστα σκοπός της αναφοράς μας στην εξέλιξη αυτή είναι η σύνδεσή της με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση που βιώνουμε σήμερα , καθώς μέσα από αυτή τη συσχέτιση καταλήγουμε στα αίτια αλλά και τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Στη συνέχεια αναλύοντας το θέμα της εποπτείας των τραπεζών στοχεύουμε στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το ποια είναι τα καταλληλότερα και αποτελεσματικότερα μέτρα θωράκισης του τραπεζικού συστήματος απέναντι στην οικονομική ύφεση που παρουσιάζει η χώρα μας αλλά και ολόκληρη η Ευρώπη.

Ευρύτερος επομένως στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η παρουσίαση και αξιολόγηση των πρωτόγωνων δυσμενών συνθηκών που επικρατούν στο σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα , και πως αυτές επηρεάζουν το εποπτικό σύστημα των τραπεζών στη χώρα μας . Τα ερευνητικά ερωτήματα που θέτονται στο σημείο αυτό είναι κατά πόσο τα σύγχρονα αυτά εποπτικά μέτρα είναι ικανά να θωρακίσουν τις τράπεζες απέναντι στους παρόντες αλλά και τους μελλοντικούς κινδύνους που καλούνται να αντιμετωπίσουν . Διανύοντας μία συνεχώς μεταβαλλόμενη περίοδο , θεωρούμε ότι η εργασία αυτή θα συνεισφέρει μελλοντικά κυρίως ως βάση για την πιο αναλυτική και ολοκληρωμένη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας όλων των τρεχόντων εποπτικών στοιχείων που παραθέτουμε στην εργασία μας , ενώ παράλληλα είναι πιθανό να αποτελέσει ερέθισμα για περαιτέρω μελλοντική έρευνα της εξέλιξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Εισαγωγή

Στην παρούσα ενότητα θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε τα σημαντικότερα και πιο σύγχρονα άρθρα και έρευνες που έχουν σχέση με το θέμα του έλεγχου των τραπεζών . Χάριν ευκολίας θα χωρίσουμε την ενότητα σε τρεις κατηγορίες . Συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε αρχικά σε έρευνες που αφορούν τα γενικά χαρακτηριστικά των τραπεζών, εν συνεχεία σε άρθρα που σχετίζονται με τον έλεγχο των τραπεζών , και τέλος σε ότι νεότερο έχει διατυπωθεί σχετικά με το νέο σύμφωνο της Βασιλείας III ,αλλά και σε βασικά στοιχεία του τρέχοντος συμφώνου της Βασιλείας II.

Τα στοιχεία που έχουμε συλλέξει, τα αντλήσαμε κυρίως από έγκυρα οικονομικά ηλεκτρονικά περιοδικά , και ιστοσελίδες όπου δημοσιεύονται άρθρα από ποικίλες ακαδημαϊκές πηγές , αναφορές των οποίων θα κάνουμε ξεχωριστά για κάθε άρθρο ή έρευνα . Ακόμη ,πρέπει να σημειωθεί ότι η βιβλιογραφική μας επισκόπησή αφορά κυρίως τη χρονική περίοδο 2007-2011, και η κρίση για την επιλογή τους είναι υποκειμενική .Έχοντας βέβαια λάβει υπόψη μας τη σημαντικότητα του κάθε άρθρου και αξιολογώντας τη χρησιμότητα τους για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας , σας παραθέτουμε παρακάτω τα κυριότερα από αυτά .

2.2 Έρευνες που αφορούν περιπτώσεις τραπεζών και χαρακτηριστικά αυτών

Ο Mülbert(2010) στην προσπάθειά του να δώσει τον ορισμό της εταιρικής διακυβέρνησης αναφέρει ότι η εταιρική διακυβέρνηση περιέχει ένα σύνολο σχέσεων μεταξύ της διεύθυνσης μίας εταιρείας , του διοικητικού συμβουλίου και όλων των εμπλεκόμενων παρέχοντας τη δομή μέσω της οποίας καθορίζονται οι στόχοι της εταιρείας , τα μέσα για την επίτευξη αυτών και η παρακολούθηση της απόδοσης . Για να υπάρξει όμως αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση πρέπει να δίνεται βάση σε κάθε έναν συμμετέχων στη διαδικασία αυτή, καθώς οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των άμεσα εμπλεκόμενων μερών στην επιχείρηση όπως και μεταξύ των εξωτερικών μερών της επιχείρησης είναι κρίσιμες για την αποτελεσματική διακυβέρνηση. Στην περίπτωση όμως των τραπεζών τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά. Μία προσπάθεια ανάλυσης της περίπτωσης της εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών γίνεται στην παρακάτω έρευνα .

Τον Απρίλιο του 2010 ο Peter O.Mulbert έφερε στο προσκήνιο το θέμα της εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών. Σε άρθρο του αναφέρει την κακή εταιρική διακυβέρνηση ως μία από τις σημαντικότερες αιτίες της πρόσφατης οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα τονίζει ότι μετά την ασιατική κρίση του 1997, οι τράπεζες έχουν αντιληφθεί ότι η καλή εταιρική διακυβέρνηση είναι ζωτικής σημασίας για την πορεία του κάθε οργανισμού. Μάλιστα η Επιτροπή της Βασιλείας αντιλαμβανόμενη τη σοβαρότητα του θέματος εξέδωσε δύο φορές σχετικές οδηγίες με τίτλο «Ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζικών οργανισμών» οι οποίες αντικατοπτρίζουν απόλυτα την αντίληψη των εποπτικών αρχών σχετικά με το θέμα . Βέβαια μόνο κατά τη διάρκεια του δεύτερου έτους της οικονομικής κρίσης το θέμα της χρηστής εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών άρχισε και πάλι να προσελκύει έντονο ενδιαφέρον .

Δεδομένων των πολυάριθμων μεταρρυθμίσεων σχετικά με τη βελτίωση της εταιρικής διακυβέρνησης που έχουν κατά καιρούς προταθεί ή εφαρμοστεί , ο Mulbert προβαίνει σε απολογισμό των σχετικών θεωριών και εξετάζει τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις υπό το φως των εμπειρικών στοιχείων. Λαμβάνοντας ως σημείο εκκίνησης της έρευνας του το ερώτημα «Σε τι διαφέρουν οι τράπεζες από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις;», αναλύει τις ιδιαιτερότητες της εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών δίνοντας βαρύτητα στον ρόλο των πηγών χρηματοδότησής τους (π.χ. μέτοχοι ,καταθέτες, ομολογιούχοι) , και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η εταιρική διακυβέρνηση των τραπεζών διαφέρει από αυτή των υπόλοιπων εταιριών , κυρίως λόγω της ασφάλειας των καταθέσεων και του προληπτικού ελέγχου .Το θεωρητικό μέρος της έρευνας παρουσιάζει στη συνέχεια την άποψη των εποπτικών αρχών για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα όπως διατυπώθηκε σε σχετική οδηγία της Επιτροπής της Βασιλείας , και καταλήγει με μία αναφορά στη λειτουργική σχέση μεταξύ της εταιρικής διακυβέρνησης και του ελέγχου των τραπεζών , ότι δηλαδή οι τράπεζες από τη μεριά τους θα μπορούν να έχουν το επίπεδο της εταιρικής διακυβέρνησης που επιθυμούν , και από την άλλη θα υπάρχουν πιο γενικές αρχές που θα πρέπει να ακολουθούνται ,προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε τράπεζας έτσι ώστε να διασφαλιστούν οι κανόνες που τις διέπουν . Τέλος τονίζεται ότι τα συμφέροντα των μετόχων και των εποπτικών αρχών δεν τρέχουν παράλληλα ακόμα και σε μακροπρόθεσμο πλάνο.

Οι Omurgonulsen (2009) , αναλύουν τους κύριους λόγους που οδήγησαν στη «δημιουργική λογιστική», και συγκεκριμένα αναφέρονται στην απάτη της Τουρκικής τράπεζας Imarbank . Οι λόγοι που επέτρεψαν την ανάπτυξη της δημιουργικής λογιστικής ήταν κυρίως οι ελλείψεις στο νομοθετικό πλαίσιο τραπεζικής και λογιστικής, η μη αυτονομία των κυβερνητικών νομοθετών και των οργάνων επίβλεψης , οι πρακτικές δυσκολίες και οι δεοντολογικοί κανόνες , καθώς και οι αδυναμίες του δικαστικού σώματος. Όλα αυτά σε συνδυασμό με την προσωπική απληστία της διοίκησης της Imarbank και την ανικανότητα της πολιτικής της ηγεσίας να αντιμετωπίσει τέτοιου μεγέθους διαφθορά , συνετέλεσαν στην περεταίρω ανάπτυξη αυτού του φαινομένου.

Το συμπέρασμα του γεγονότος αυτού ήταν πρώτον, ότι η εγγύηση των καταθέσεων ακόμη και πλήρης είναι ένα προσωρινό μέτρο για έκτακτες περιόδους προκειμένου να αποφευχθεί ο πανικός, και δεν αποτελεί μέσο για να διατηρηθεί η υγεία του τραπεζικού συστήματος .Δεύτερον ,οι αδυναμίες του εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου δημιουργούν το πλέον κατάλληλο κλίμα για όλα τα είδη της διαφθοράς . Τρίτον, ο λειτουργικός κίνδυνος πρέπει να χαρακτηρίζεται από τις δυνατότητες του ανθρώπινου παράγοντα , πόσο μάλλον όταν αναφερόμαστε στη θέση του χειριστή δεδομένων. Τέλος η ανυπαρξία κυβερνητικών πρωτοβουλιών για μέτρα πάταξης της διαφθοράς , και η μη ορθή κρίση των καταθετών σχετικά με την επιλογή της συναλλασσόμενης τράπεζας , κρίνεται άκρως σημαντική .Βέβαια όσον αφορά τα δεοντολογικά ζητήματα που προκύπτουν , αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν από την ανεξαρτησία των ελεγκτικών και λογιστικών διαδικασιών .

Οι Κoutourpis και Tsamis(2008) αξιολογούν τις λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου σε τρεις μεγάλες ελληνικές τράπεζες , έτσι ώστε να προσδιοριστούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κάθε προσέγγισης . Η πρώτη μελέτη περίπτωσης αντιπροσωπεύει τη μεγάλη πλειοψηφία των ελληνικών τραπεζών και αναφέρεται σε ένα τμήμα εσωτερικού ελέγχου που δε χρησιμοποιεί καθόλου τη μέθοδο RBIA(Risk Based Internal Audit).Η δεύτερη μελέτη περίπτωσης αντιπροσωπεύει τα τμήματα εκείνα του εσωτερικού ελέγχου που είτε δηλώνουν ότι υιοθετούν μία προσέγγιση RBIA ,είτε αναπτύσσουν τον σχεδιασμό των εσωτερικών ελέγχων με βάση κάποια αξιολόγηση κινδύνων. Τέλος η Τρίτη μελέτη περίπτωσης αναφέρεται σε μία τράπεζα που έχει υιοθετήσει πλήρως τη μέθοδο RBIA .

Σε κάθε μελέτη περίπτωσης εξετάζονται τα εξής :

1)**Περιβάλλον του ελέγχου** , δηλαδή προσδιορισμός όλων των πιθανών ελέγχων των κεντρικών καταστημάτων , των υποκαταστημάτων και των θυγατρικών , καθώς και άλλων δραστηριοτήτων που θεωρούνται επικίνδυνες .2)**Αξιολόγηση των κινδύνων** , δηλαδή εντοπισμός και ανάλυση όλων των πιθανών κινδύνων .3) **Πεδίο ελέγχων** , δηλαδή ιεράρχηση των κινδύνων που σχετίζονται με συγκεκριμένους τομείς , οι οποίοι έχουν προσδιοριστεί από το περιβάλλον του ελέγχου. 4) **Σχεδιασμός ελέγχων** , δηλαδή θέματα σχετικά με τη διεξαγωγή των ελέγχων , όπως είναι η επιλογή των τομέων που θα ελεγχθούν , οι διαθέσιμες ώρες ελέγχου και η κατανομή των πόρων στους ελέγχους .

Σύμφωνα με τις μελέτες περίπτωσης , υπάρχουν αρκετές προσεγγίσεις για την εκτίμηση του κινδύνου και το σχεδιασμό του ελέγχου , με κυρίαρχες την κυκλική προσέγγιση (cyclical approach) και τον σχεδιασμό RBIA , ο οποίος είναι και ο προτεινόμενος . Η κυκλική προσέγγιση εξασφαλίζει τον έλεγχο σε όλες τις δραστηριότητες της τράπεζας , μέσα σε προκαθορισμένο χρονικό διάστημα , διαδικασία που μπορεί να είναι χρονοβόρα και να μην στοχεύει σε δραστηριότητες υψηλού κινδύνου . Η μεθοδολογία RBIA εστιάζει στην επεξεργασία υψηλού

επιπέδου κινδύνων , σε αντίθεση με την εκτέλεση λογιστικών ελέγχων όπου δε γίνεται εστίαση στους σημαντικότερους κινδύνους .

Οι ερευνητές επομένως παρατηρούν τα εξής :

1)**Προσδιορισμός του περιβάλλοντος ελέγχου.** Συγκεκριμένα , στις δύο πρώτες μελέτες ο έλεγχος καθορίζεται μετά από λεπτομερή ανάλυση των σχετικών οργανωτικών διαγραμμάτων και τμημάτων της τράπεζας , καθώς και από δραστηριότητες που εγκυμονούν κάποιο κίνδυνο . Στην τρίτη , ο έλεγχος καθορίζεται μετά από γενική αξιολόγηση των κινδύνων και τον καθορισμό προτεραιοτήτων στις δραστηριότητες των τραπεζών . 2)**Αξιολόγηση κινδύνων.** Στην πρώτη περίπτωση δεν εκτελείται καθόλου η αξιολόγηση των κινδύνων , ενώ στη δεύτερη , η αξιολόγηση του κινδύνου συνδέεται με το χρονικό διάστημα που παρήλθε από τον τελευταίο έλεγχο . Τέλος , η τελευταία μελέτη περιλαμβάνει τη λεπτομερή χαρτογράφηση των κινδύνων ανά περιοχή ελέγχου και ανάλυση κινδύνου βασισμένη στην πιθανότητα του περιστατικού και στον αντίκτυπό του τους στόχους της τράπεζας . 3) **Πεδία και σχεδιασμός ελέγχου** . Στην πρώτη περίπτωση είναι προκαθορισμένο το χρονικό διάστημα ελέγχου στα δύο έτη . Στη δεύτερη περίπτωση , ο χρόνος από τον τελευταίο έλεγχο και οι υψηλού επιπέδου κίνδυνοι συνδέονται με συγκεκριμένες περιοχές ελέγχου . Τέλος στην τρίτη περίπτωση , ο σχεδιασμός ελέγχου αποτελείται από τους κινδύνους υψηλού επιπέδου .

Οι Acharya και Yorulmazer (2007) αναλύουν ένα άλλο χαρακτηριστικό των τραπεζών . Εκτός από το «too-big-to-fail» στο οποίο μία μεγάλη τράπεζα σώζεται συνήθως από την κυβέρνηση για τη σημαντικότητά της , και για να αποφευχθούν οι συνέπειες μιας τέτοιας πτώχευσης , υπάρχει μια άλλη ιδιότητα των τραπεζών , η «too-many-to-fail». Με αυτόν τον όρο επισημαίνεται ότι λόγω μίας οικονομικής κρίσης ο αριθμός των τραπεζών είναι μεγάλος και εξαναγκάζει τους ρυθμιστές να τις εξαγοράσουν όλες ή μεγάλο αριθμό αυτών .

Μια τέτοια ιδιότητα έχει και τις αντίστοιχες συνέπειες , όπως το να «ομαδοποιούνται» πολλές μικρές τράπεζες μαζί , να επενδύουν σε παρόμοιους τομείς , και να είναι πιο ευάλωτες στον κίνδυνο. Έτσι υπάρχει και η αύξηση ενός άλλου κινδύνου , του συστημικού κινδύνου ο οποίος αντιπροσωπεύει την πτώχευση πολλών τραπεζών με τι αναμενόμενες συνέπειες .

Η κύρια συμβολή της παραπάνω ανάλυσης είναι η γέννηση ενός αποτελεσματικού συστημικού ελέγχου ανάμεσα στις τρέχουσες νομοθεσίες και τις τρέχουσες συνήθειες των κεντρικών τραπεζών και των νομοθετών . Έτσι αναδεικνύεται η ανάγκη για κατανόηση και επανασχεδιασμό του ρυθμιστικού πλαισίου σε ένα πιο συστημικό επίπεδο , παρά να εστιάζεται για κάθε τράπεζα ξεχωριστά.

2.3 Έρευνες που αφορούν τον έλεγχο των τραπεζών

Το παρόν άρθρο των Kiridaran Kanagaretnam et al.(2010) έχει ως στόχο να εξετάσει την ανεξαρτησία των ελεγκτών στο τραπεζικό κλάδο , αναλύοντας τη σχέση μεταξύ των αμοιβών που καταβάλλονται στους ελεγκτές και το ύψος των διαχειριστικών κερδών μέσω προβλέψεων για επισφαλή δάνεια (LLP-Loan Loss Provisions).Ερευνάται επίσης εάν η σχέση αυτή διαφέρει μεταξύ των μεγάλων τραπεζών ,των οποίων οι διοικήσεις υποχρεούνται να αξιολογούν τον εσωτερικό έλεγχο για την ορθή σύνταξη των οικονομικών τους εκθέσεων , και των οποίων οι ελεγκτές πρέπει να πιστοποιούν την έκθεση για την αποτελεσματικότητα αυτών των εσωτερικών ελέγχων , και των μικρότερων τραπεζών οι οποίες δεν υπόκεινται στους ίδιους ελέγχους .Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι απροσδόκητες αμοιβές των ελεγκτών δεν έχουν καμία σχέση με τα διαχειριστικά κέρδη των μεγάλων τραπεζών . Όσον αφορά τις μικρές τράπεζες , παρατηρείται μία ισχυρή αρνητική συσχέτιση του αφύσικα αυξανόμενου δείκτη LLP και των δύο απρόσμενων αμοιβών , των συνολικών και αυτών που δεν αφορούν τον έλεγχο. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι η εξάρτηση της ελεγκτικής αμοιβής από τον πελάτη που υπόκειται σε έλεγχο , συνδέεται με τα διαχειριστικά κέρδη μέσω του δείκτη LLP και μπορεί να αποτελέσει απειλή για την ανεξαρτησία των ελεγκτών στις μικρές τράπεζες .Τέλος , τα ευρήματα της έρευνας είναι σχετικά με τη χάραξη πολιτικής η οποία εξετάζει το ενδεχόμενο επιβολής νέων κανονισμών λόγω της πρόσφατης διεθνούς οικονομικής κρίσης .

Οι Barth et al.(2010) χρησιμοποιώντας κυρίως δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας (WBES-World Bank Business Environment Survey 2000) σε δείγμα που κάλυπτε 56 χώρες διαπίστωσαν ότι ο ανταγωνισμός των τραπεζών και η διάδοση της πληροφορίας μέσω πιστωτικών ιδρυμάτων έχει σημαντικά αποτελέσματα στη μείωση της διαφθοράς των τραπεζών όσον αφορά τα δάνεια που αυτές χορηγούν . Πολλές εταιρείες για να επιτύχουν καλύτερους όρους δανεισμού δωροδοκούν τον υπεύθυνο της τράπεζας , και αυτός από τη μεριά του λαμβάνει κάποιο χρηματικό όφελος για τον κίνδυνο που διατρέχει στην περίπτωση που αποκαλυφθεί η ατασθαλία . Έτσι παρόλο που και ο υπάλληλος και η εταιρεία μένουν ευχαριστημένοι από αυτή τη συναλλαγή ,ωστόσο υπάρχει ρήγμα στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος , το οποίο με τη σειρά του αδυνατεί να πετύχει την κεφαλαιακή επάρκεια που του επιβάλλεται μέσα στο νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί .

Επίσης , η αντικειμενική δικαιοσύνη και η καλύτερη επιβολή του νόμου έχουν παρόμοια συμβολή στην διαφθορά σε θέματα δανεισμού . Κρατικοί και αλλοδαποί οργανισμοί , έχουν μικρότερη τάση προς διαφθορά σε θέματα δανεισμού , και τέλος ο μεγάλος βαθμός ιδιωτικοποίησης και αλλοδαπής κυριότητας σε μία τραπεζική βιομηχανία είναι άμεσα συνδεδεμένοι με το στοιχείο της ακεραιότητας σε θέματα δανεισμού .Αξίζει να σημειωθεί ότι

και τα πρωτεύοντα και τα δευτερεύοντα αποτελέσματα κρίθηκαν απολύτως επαρκή από τους αντίστοιχους στατιστικούς ελέγχους .

Ολοκληρώνοντας , η έρευνα αυτή συνεισέφερε και σε πολιτικό επίπεδο , καθώς οι εκάστοτε εγχώριοι οικονομικοί παράγοντες πρέπει να σκεφτούν διπλά τα εμπόδια που βάζουν σε ξένες τράπεζες όταν θέλουν να επενδύσουν σε αυτές , καθώς ο ανταγωνισμός όπως διαπιστώθηκε βοηθάει στη σταθερότητα και την αποδοτικότητα του τραπεζικού συστήματος με συνέπεια τη μείωση της διαφθοράς . Επίσης ο ρόλος των πιστωτικών ιδρυμάτων κρίνεται ιδιαίτερα χρήσιμος και ζωτικής σημασίας , όσον αφορά την διακίνηση πληροφοριών .

Οι Altamuro και Beatty(2008) εξετάζουν τα χαρακτηριστικά του εσωτερικού ελέγχου έτσι όπως έχουν οριστεί από την FDICIA (Federal Depository Insurance Corporation Improvement Act) στις αρχές του 1990 για να ελέγξουν κατά πόσο ο εσωτερικός έλεγχος επηρεάζει την έκθεση χρηματοοικονομικών καταστάσεων . Εξαίρεση από το δείγμα αποτελούν οι μη αμερικανικές τράπεζες και τράπεζες με περιουσιακά στοιχεία κάτω των 500 εκατομμυρίων δολαρίων .Η «difference in difference» μέθοδος που ακολουθήθηκε αποδεικνύει ότι οι απαιτήσεις της FDICIA για τον εσωτερικό έλεγχο έχουν επίδραση στην εγκυρότητα των προβλέψεων για τις απώλειες δανείων , τη συνέχιση των κερδών και την πρόβλεψη της ρευστότητας ,τόσο για τις τράπεζες που επηρεάζονται όσο και για αυτές που δεν έδειξαν ότι είχε επιρροή πάνω τους . Εξετάζοντας τις απαιτήσεις της FDICIA για τον εσωτερικό έλεγχο , μελετήθηκε το νομοθετικό πλαίσιο της COSO (Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission) και πιο συγκεκριμένα του Sarbanes-Oxley Act (SOX) .

Με βάση τα παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι βελτιώσεις στον εσωτερικό έλεγχο οδήγησαν σε βελτίωση της ποιότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των τραπεζών .Ακόμη η τρέχουσα οικονομική κρίση έχει ξαναφέρει στο προσκήνιο την ανάγκη για εντονότερο και πιο οργανωμένο εσωτερικό έλεγχο , με κάποιους να υποστηρίζουν την εντατικοποίηση της νομοθεσίας γύρω από αυτόν , ενώ άλλοι βασισμένοι στην αποτυχία του κάνουν λόγο για ένα καινούργιο ευρύτερο πλαίσιο . Η σημαντικότητα της έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι η μέθοδος που ακολουθήθηκε αναδεικνύει την επιρροή της FDICIA στην παρουσίαση της έκθεσης των οικονομικών καταστάσεων της τραπεζικής βιομηχανίας ως σύνολο, κάτι που με προηγούμενες έρευνες δεν ήταν δυνατό .

Ο McIlroy (2008) αναλύει την οικονομική κρίση του 2007 και προτείνει τρεις βασικές αλλαγές στο ρυθμιστικό πλαίσιο .Πρώτον , να ελαχιστοποιηθεί ο ηθικός κίνδυνος (moral hazard) μέσω του μοντέλου διανομής των επικίνδυνων προϊόντων που μία τράπεζα διαθέτει .Δεύτερον , η διαφάνεια στον κίνδυνο είναι σημαντική για να λειτουργήσει ο ρυθμιστικός έλεγχος . Μόνο συγκεκριμένα παράγωγα και ABS (Asset-backed Securities) να μπορούν να γίνουν αντικείμενο

αγοραπωλησίας και μόνο όταν έχει γίνει κατάλληλη αναγνώριση και μέτρηση του κινδύνου .Τέλος , διατυπώνεται πρόταση αλλαγής της Βασιλείας II , προκειμένου θεσπιστεί νέο πλαίσιο όπου θα επιβάλει υψηλότερο ποσοστό ελάχιστης κεφαλαιακής επάρκειας. Στις μέρες μας βέβαια, αυτή η πρόταση είναι ήδη ένα βήμα πριν την υλοποίηση , βάσει του νέου συμφώνου της Βασιλείας III.

Οι τράπεζες απαντώντας στις ρυθμίσεις της Βασιλείας I συσσώρευσαν τα δάνεια τους και τα μεταπώλησαν μαζί με τα ABS, στη διατραπεζική αγορά ως περίπλοκα χρηματοπιστωτικά εργαλεία (CDOs-Collateral Debt Obligations).Εφόσον τα δάνεια αυτά απομακρύνονταν από τους ισολογισμούς των τραπεζών , τότε συνέχιζαν ανεξέλεγκτα την πολιτική τους , υποβοηθούμενες από την AAA βαθμολογία που απολάμβαναν τα προϊόντα τους από τους οίκους αξιολόγησης .

Βέβαια , στην όλη ιστορία υπήρχαν κι άλλοι παράγοντες όπως τοπικοί (Sub-prime δάνεια των αμερικανικών τραπεζών που άγγιζαν το 25% του συνόλου των δανείων των ΗΠΑ).Ωστόσο , για να αποτραπούν παρόμοιες καταστάσεις ,και οι τράπεζες να είναι πιο προσεκτικές στα δάνεια που εκδίδουν , και τα CDO πρέπει να αναδεικνύουν τον κίνδυνο που εμπεριέχουν .

2.4 Έρευνες και απόψεις που αφορούν το σύμφωνο της Βασιλείας II και III

Σε άρθρο της Ομοσπονδιακής τράπεζας των ΗΠΑ , οι Paolo Angelini et al.(2011) κάνουν μία προσπάθεια να αξιολογηθεί η μακροπρόθεσμη οικονομική επίπτωση των νέων ρυθμιστικών κανόνων της Βασιλείας III , απαντώντας στα ακόλουθα ερωτήματα: 1)Ποιος είναι ο αντίκτυπος της εφαρμογής του νέου συμφώνου στην μακροπρόθεσμη οικονομική απόδοση; 2) Ποια είναι η επίδραση των νέων κανόνων στις οικονομικές διακυμάνσεις; 3)Πως θα επηρεαστούν οι οικονομικές διακυμάνσεις από τη διατήρηση κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας;

Τα βασικότερα συμπεράσματα της έρευνας είναι τα ακόλουθα : 1)Κάθε ποσοστιαία μονάδα του δείκτη κεφαλαίων προκαλεί μία μέση πτώση 0.09 τοις εκατό του επιπέδου της σταθεροποιημένης κατάστασης εξόδου , σε σχέση με την αρχική τιμή . Επίσης , ο αντίκτυπος των νέων κανόνων ρευστότητας είναι της ίδιας τάξης μεγέθους , δηλαδή στο 0.08 τοις εκατό . Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτό το άρθρο δεν εκτιμά τα οφέλη του νέου κανονισμού όσον αφορά τη μείωση της συχνότητας και σοβαρότητας της οικονομικής κρίσης , θέματα που αναλύονται καλύτερα από την επιτροπή της Βασιλείας στο κομμάτι της τραπεζικής εποπτείας . 2) Οι νέες ρυθμίσεις θα πρέπει να αμβλύνουν την μεταβλητότητα της παραγωγής ,παράλληλα το μέγεθος της επίδρασης είναι ανομοιογενές μεταξύ των διαφόρων μοντέλων , ενώ ακόμη το μέσο αποτέλεσμα είναι μέτριο . 3) Η διατήρηση κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας , θα μπορούσε να έχει μια αρκετά εντονότερη επίδραση στη μεταβλητότητα της παραγωγής . Τέλος , όλα τα παραπάνω συμπεράσματα είναι πλήρως σύμφωνα με εκείνα των αναφορών της Επιτροπής της

Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία , αλλά και με αυτά της Επιτροπής Μακροοικονομικής Αξιολόγησης .

Οι Settor Amediku et al.(2011) σε έγγραφο που εξέδωσε η τράπεζα της Γκάνα , αξιολογούν κατά πόσο η Βασιλεία III ήταν αναγκαία , και αν αυτή θα είναι σε θέση να επιφέρει συνετή διαχείριση του κινδύνου μεταξύ των τραπεζών . Η Βασιλεία III είχε ως στόχο να δημιουργήσει νέα διεθνή πρότυπα για την αντιμετώπιση τόσο των ειδικών επιχειρησιακών όσο και των γενικότερων συστημικών κινδύνων , μέσω της αύξησης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών . Με αυτόν τον τρόπο οι τράπεζες θα είναι σε θέση να απορροφήσουν καλύτερα της ζημιές που αφορούν τη συνεχιζόμενη δραστηριότητα , να παρακολουθήσουν καλύτερα τους δείκτες μόχλευσης τους , και τέλος να βελτιώσουν τη ρευστότητα τους . Ωστόσο , αυτό δε σημαίνει ότι με το νέο σύμφωνο θα αντιμετωπιστούν πλήρως οι παράγοντες που ευθύνονται για την τρέχουσα οικονομική κρίση , ούτε επίσης θα ξεπεραστούν τα θεμελιώδη προβλήματα που εμφανίστηκαν κατά την εφαρμογή των δύο προηγούμενων συμφώνων , Βασιλείας I και II .

Ακόμη , το σύστημα αντιστάθμισης κινδύνου πάσχει από την υποθετική εικόνα ενός αναλλοίωτου χαρτοφυλακίου , και αυτό είναι κάτι που δεν έχει ακόμα ξεκαθαρίσει . Η Βασιλεία III δεν έχει ασχοληθεί καθόλου με την εμπιστοσύνη των οίκων αξιολόγησης σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια , όπως επίσης και με ηθικά ζητήματα όπως είναι η εταιρική διακυβέρνηση, η δημιουργική λογιστική και οι πλήρεις γνωστοποιήσεις . Τέλος , ένα άλλο θέμα το οποίο ακόμα δεν έχει επιλυθεί είναι αυτό της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων των τραπεζών καθώς και η βαρύτητα αυτών.

Με το σύμφωνο της Βασιλείας II , οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρείες υποχρεώνονται να εκτιμούν τα Internal Risk Management Models (IRMMs) τους βασισμένα σε μία χρονική περίοδο ενός έτους (250 εργάσιμες ημέρες) . Ωστόσο ο Sjolander(2009) εκτιμάει τα Minimum Capital Risk Requirements (MCRRs) χρησιμοποιώντας δύο τεχνικές , την VaR(E)GARCH(Value at Risk Exponential Generalized Autoregressive Conditional Heteroscedasticity) και τον ICSS(Iterative Comulative Sums Of Squares) αλγόριθμο. Έτσι λοιπόν καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι προβλέψεις κινδύνου είναι πιο ακριβείς όταν χρησιμοποιείται διάστημα εκτίμησης μικρότερο από αυτό του ενός έτους που επιβάλλει η Βασιλεία .Κύριος λόγος γι αυτό το συμπέρασμα είναι ότι οι σχετικές πληροφορίες που λαμβάνονται υπόψη θεωρούνται ξεπερασμένες από τις αγορές σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα . Το VaR ορίζεται ως η μέγιστη απώλεια που αναμένεται να συμβεί σε ένα συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα , με ένα συγκεκριμένο επίπεδο εμπιστοσύνης .

Ο κύριος στόχος της εργασίας αυτής ήταν η επικέντρωση στα structural breaks , κάτι που όταν συμβαίνει τα ιδρύματα μπορούν να χρησιμοποιήσουν παλαιότερες πληροφορίες για τα VaR

μοντέλα τους , οι οποίες κατά πάσα πιθανότητα είναι απαρχαιωμένες .Υστερα από έρευνα διαπιστώθηκε ότι μικρότερες περιόδους δεν επηρεάζονται από αυτό το πρόβλημα , και ότι το VaR(E)GARCH μοντέλο δεν υπερεκτιμά την ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια. Αν και δεν είναι σκοπός της έρευνας να ανακαλύψει το ιδανικό διάστημα , ωστόσο εκτιμάται ότι 150 εργάσιμες ημέρες θα ήταν πιο κατάλληλες . Για τους παραπάνω λοιπόν λόγους , ο ερευνητής καταλήγει ότι η Βασιλεία II μπορεί να αποσύρει τον χρονικό ορίζοντα ενός έτους χωρίς να προέλθει χρηματοοικονομική αποσταθεροποίηση .

Οι Pasiouras et al.(2008) παρουσίασαν μία στατιστική ανάλυση με δεδομένα από όλον τον κόσμο για να αναδείξουν την επίδραση των ρυθμιστικών νομοθεσιών στην αποδοτικότητα του κόστους και του κέρδους των τραπεζών . Το δείγμα αποτελείται από 2853 παρατηρήσεις 615 εισηγμένων τραπεζών που λειτουργούν σε 74 χώρες την περίοδο 2000-2004 . Όσον αφορά τη νομοθεσία , επικεντρώθηκαν στους περιορισμούς των τριών πυλώνων της Βασιλείας II (δηλ. κεφαλαιακές απαιτήσεις , εποπτική δύναμη , πειθαρχία αγοράς) και στους περιορισμούς που υπόκεινται οι δραστηριότητες των τραπεζών . Το μοντέλο αυτό είναι έτσι σχεδιασμένο ώστε να συγκρίνονται με τα ίδια κριτήρια οι τράπεζες όλων των χωρών και να συγκρίνεται η αποδοτικότητα του κέρδους και του κόστους των τραπεζών με τη νομοθεσία , τα χαρακτηριστικά της αγοράς , την οικονομική ανάπτυξη και τις μακροοικονομικές συνθήκες της κάθε χώρας .

Η συγκεκριμένη ανάλυση είχε ως αποτέλεσμα να δείξει ότι η αποδοτικότητα και των δύο είχε σημαντική θετική σχέση με την υψηλή εποπτική δύναμη και την πειθαρχία της αγοράς . Ωστόσο , οι κεφαλαιακές απαιτήσεις (πυλώνας 1) έχουν θετική επίδραση στην απόδοση του κόστους , αλλά αρνητική στην απόδοση του κέρδους . Αυτό συμβαίνει επειδή οι υψηλές κεφαλαιακές απαιτήσεις σε συνδυασμό με τις ακριβές δραστηριότητες του risk management σημαίνουν υψηλή απόδοση κόστους , ενώ η αρνητική σχέση με την απόδοση του κέρδους εξηγείται με μία πιο ρευστή απόδοση κεφαλαίου . Το αντίστροφο αποτέλεσμα (δηλαδή αρνητική σχέση με την απόδοση κόστους , και θετική με το κέρδος) έχουν οι περιορισμοί στις δραστηριότητες των τραπεζών . Αυτό εξηγείται από τους ερευνητές επειδή οι τράπεζες θυσιάζουν την απόδοση κόστους , αφού δεν μπορούν να δραστηριοποιηθούν σε πολλούς τομείς και επικεντρώνονται στους πιο αποδοτικούς , δηλαδή έχουν ως συνέπεια την απόδοση του κέρδους .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

3.1 Η Εξέλιξη του Τραπεζικού Συστήματος

Στην παρούσα εισαγωγική ενότητα , θα αναφερθούμε στις βασικότερες εξελίξεις και αλλαγές που σημειώθηκαν στο τραπεζικό σύστημα , κυρίως κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες . Μέσα από τα βασικότερα αυτά σημεία που διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξή του , θα καταλήξουμε στη σύγχρονη εικόνα των τραπεζικών ιδρυμάτων και στην τρέχουσα διεθνή οικονομική κρίση που βιώνουμε .

3.1.1 Οι εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο

Είναι πλέον εμφανές ότι κατά το διάστημα των τελευταίων τριάντα ετών το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει παγκοσμίως εξελιχθεί σημαντικά . Το χρηματοπιστωτικό σύστημα περιλαμβάνει τόσο τις τράπεζες όσο και τις επιχειρήσεις ή οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην αγορά χρήματος και στις επενδύσεις (π.χ. αμοιβαία κεφάλαια) , καθώς και τις ασφαλιστικές εταιρείες και τα ταμεία συντάξεων . Απαρχή των συνεχών μεταβολών αποτέλεσαν σημαντικά γεγονότα, όπως η κατάργηση του συστήματος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών (σύστημα Breton Woods) και η σημαντικής έκτασης αποκανονικοποίηση (deregulation), δηλαδή η άρση των λεπτομερών ελέγχων, και απελευθέρωση (liberalisation) στον τραπεζικό και χρηματοοικονομικό χώρο(Αγγελόπουλος 2008) .Οι διαρθρωτικές αλλαγές στο οικονομικό , χρηματοπιστωτικό και ρυθμιστικό περιβάλλον διεθνώς , επέφεραν ένα πλήθος αλλαγών στην εξέλιξη του τραπεζικού συστήματος .Οι αλλαγές αυτές είχαν άμεση επίδραση τόσο στον ρόλο ,όσο και στις λειτουργίες των τραπεζών . Η προώθηση της παγκοσμιοποίησης των αγορών και της απελευθέρωσης της διασυνοριακής εγκατάστασης και δραστηριοποίησης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και η ελεύθερη διακίνηση του χρήματος , συναλλάγματος και κεφαλαίων σε συνδυασμό με τη ραγδαία ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, οξύνουν τον ανταγωνισμό και μεταβάλλουν θεαματικά το χρηματοπιστωτικό σύστημα .Επιπλέον αλλαγές που συνετέλεσαν στην εξέλιξη των χρηματοδοτικών τεχνικών με αποτέλεσμα τη διεύρυνση της τραπεζικής αγοράς , είναι η αύξηση του προσωπικού εισοδήματος , καθώς και η δεκτικότητα των καταθετών σε νέα χρηματοοικονομικά εργαλεία (π.χ. ομόλογα, μετοχές , αμοιβαία κεφάλαια), αλλά και η ζήτηση των επιχειρήσεων για νέα διαφοροποιημένα και περίπλοκα χρηματοοικονομικά εργαλεία .Με βάση όλα τα παραπάνω , οι τράπεζες άνοιξαν νέους ορίζοντες , και ήταν έτοιμες πλέον να καινοτομήσουν , να φέρουν νέα προϊόντα στην αγορά , να

επεκτείνουν τις υπηρεσίες που προσέφεραν και να ανταγωνιστούν άλλους εξειδικευμένους χρηματοδοτικούς οργανισμούς .

Στις αρχές της πρώτης δεκαετίας του αιώνα μας , η παγκόσμια οικονομία διανύει μία περίοδο ανάπτυξης . Πολλά βήματα έχουν γίνει από το 1998 , μετά το πρόβλημα που παρουσιάστηκε με το αντισταθμιστικό ταμείο (hedge fund) LTCM (Long Term Capital Management) για να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος . Οι τράπεζες έχουν διασπείρει την πιστωτική τους έκθεση περισσότερο από οποτεδήποτε στο παρελθόν και μέσω πιστωτικών παραγώγων έχουν μεταβιβάσει τον κίνδυνό τους σε ασφαλιστικές εταιρείες , ασφαλιστικά ταμεία και αντισταθμιστικά ταμεία έξω από το τραπεζικό σύστημα . Τα συστήματα διακανονισμού ισχυροποιήθηκαν, και οι τράπεζες, κυρίως, σημείωσαν υψηλή κερδοφορία για μακρύ χρονικό διάστημα και συσσωρεύσαν σημαντικά κεφάλαια ως ασπίδα σε αντίξοες συνθήκες(Θωμαδάκης-Ξανθάκης 2006) . Ωστόσο, τα δυσάρεστα γεγονότα δεν ήταν δυνατόν να αποφευχθούν , και βιώνουμε σήμερα μια από τις μεγαλύτερες κρίσεις στο παγκόσμιο οικονομικό γίγνεσθαι.

Παρακάτω παραθέτουμε τις σημαντικότερες αλλαγές που συνέβησαν κατά την τελευταία 25ετία στον χρηματοπιστωτικό τομέα (πηγή : www.morax.gr) :

1) Τα παγκόσμια χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία (world financial assets), τα οποία περιλαμβάνουν τραπεζικές καταθέσεις, ιδιωτικά και κρατικά χρεόγραφα και μετοχικούς τίτλους, έχουν αυξηθεί εντυπωσιακά τόσο ως απόλυτο μέγεθος όσο και ως ποσοστό του παγκόσμιου ΑΕΠ. Η αξία των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων ήταν 12 τρισεκατομμύρια δολάρια ή περίπου 100% του παγκόσμιου ΑΕΠ το 1980, 64 τρισ. δολάρια ή περίπου 200% του παγκόσμιου ΑΕΠ στο τέλος του 1995 και 140 τρισ. δολάρια ή πάνω από 300% του παγκόσμιου ΑΕΠ στο τέλος του 2005. Η εξέλιξη αυτή είναι θετική για την παγκόσμια οικονομία, καθώς συνεπάγεται «βαθύτερες» αγορές κεφαλαίου, πιο εύκολη πρόσβαση των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών στη χρηματοδότηση, βελτιωμένο καταμερισμό των κινδύνων και αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων.

2) Τα λεγόμενα «παράγωγα» (δηλαδή μια νέα κατηγορία συνθέτων χρηματοοικονομικών προϊόντων που βασίζονται σε, ή «παράγονται» από, παραδοσιακά χρεόγραφα, μετοχικούς τίτλους, συνάλλαγμα κ.λπ.), έχουν παρουσιάσει εκπληκτική εξέλιξη, καθώς η συνολική ονομαστική αξία τους σχεδόν εικοσαπλασιάστηκε μεταξύ του 1995 και του 2006, οπότε έφθασε τα 327 τρισ. δολάρια ή περίπου 600% του παγκόσμιου ΑΕΠ, ενώ το 1980 ήταν αμελητέα. Τα παράγωγα έχουν μεταβάλει ριζικά τις δυνατότητες διαχείρισης κινδύνου. Ταυτόχρονα, όμως, ίσως έχουν ευνοήσει τον εφησυχασμό και τις ριψοκίνδυνες συμπεριφορές, ενώ έχουν μειώσει τη διαφάνεια της χρηματοοικονομικής αγοράς, καθώς η πληροφόρηση για τα συμβαλλόμενα μέρη δεν είναι επαρκής (αντίθετα από ότι ισχύει για τα τραπεζικά δάνεια).

3) Δύο τύποι αμοιβαίων κεφαλαίων επενδυτικού χαρακτήρα παίζουν ένα σημαντικό και συνεχώς αυξανόμενο ρόλο στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές. Πρόκειται για τα αμοιβαία κεφάλαια υψηλής μόχλευσης (hedge funds) και για τα ιδιωτικά μετοχικά κεφάλαια (private equity funds). Τα hedge funds επενδύουν επιθετικά με κίνητρο το βραχυχρόνιο κέρδος. Τα private equity funds συχνά εξαγοράζουν επιχειρήσεις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο: αυτό το κάνουν με υψηλή μόχλευση (δηλαδή με χρησιμοποίηση δανειακών κεφαλαίων) και συχνά σε συνεργασία με άλλους επενδυτές όπως ασφαλιστικά ταμεία και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, στη συνέχεια αναδιοργανώνουν τις επιχειρήσεις, αυξάνουν το χρέος τους για να αφαιρέσουν κεφάλαιο και να ενισχύσουν την πειθαρχία της αγοράς, και τελικά τις μεταπωλούν με κέρδος, κυρίως μέσω επανεισαγωγής στο Χρηματιστήριο. Η δραστηριοποίηση των hedge funds και των private equity funds έχει ενισχύσει τους μετόχους έναντι των διοικήσεων των επιχειρήσεων, ιδίως διότι ακόμη και οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις μπορούν πλέον να εξαγοραστούν από private equity funds τα οποία διαθέτουν πολλούς πόρους. Το 2006 η τοποθέτηση νέων κεφαλαίων στα private equity funds υπερέβη τα 400 δισ. δολάρια. Ταυτόχρονα όμως, οι επιχειρήσεις αυτές, λόγω του αυξημένου χρέους τους, έχουν γίνει πιο ευπαθείς σε ενδεχόμενες δυσμενείς διαταραχές.

4) Οι τράπεζες έχουν διευρύνει τόσο το φάσμα των δραστηριοτήτων τους όσο και τη γεωγραφική βάση τους, προκειμένου να αξιοποιήσουν τις οικονομίες κλίμακας και εύρους δραστηριοτήτων (economies of scale and scope) και να διασπείρουν τους κινδύνους. Ενδεικτικά να αναφερθεί ότι, η αξία των συγχωνεύσεων και εξαγορών στον χρηματοπιστωτικό τομέα το 2006 αυξήθηκε κατά 50% και έφθασε το ποσό των 900 δισ. δολαρίων, από το οποίο σχεδόν το μισό αφορούσε διασυνοριακές συναλλαγές. Ταυτόχρονα, όπως προαναφέρθηκε, οι τράπεζες έχουν επεκταθεί σε μη παραδοσιακά τραπεζικές δραστηριότητες (όπως τη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, τις συναλλαγές σε τίτλους και την ασφάλιση), ενώ συχνά παρέχουν χρηματοδότηση σε hedge funds και σε private equity funds. Η διασυνοριακή επέκταση έχει συνήθως πολλαπλά οφέλη για ένα πιστωτικό ίδρυμα, ειδικότερα ως προς την κερδοφορία και τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Αλλά δεν είναι κατ' ανάγκη αληθές ότι η διασυνοριακή δραστηριότητα έχει μειώσει το συστημικό κίνδυνο, δηλαδή τον κίνδυνο για τα ιδρύματα αυτά ως σύνολο, ιδίως τον κίνδυνο που μπορεί να προέλθει από εξαιρετικά δυσμενείς διαταραχές. Ειδικότερα για τις χώρες υποδοχής, η παρουσία ισχυρών ξένων τραπεζών φαίνεται να περιορίζει το ενδεχόμενο παραδοσιακών εγχώριων τραπεζικών κρίσεων. Όμως, οι ξένες τράπεζες μπορούν να μεταδώσουν διαταραχές που έχουν επηρεάσει αρχικά τις μητρικές τους τράπεζες. Τέτοιες διαταραχές είναι συχνά πιο δύσκολο να αντιμετωπιστούν, ή ακόμη και να προβλεφθούν, από τις τοπικές εποπτικές αρχές.

Οι συνέπειες που είχαν οι παραπάνω εξελίξεις στο διεθνή χρηματοπιστωτικό τομέα έχουν αναμφισβήτητα τη θετική και αλλά και την αρνητική τους πλευρά. Η χρηματοοικονομική εμβάθυνση έχει συμβάλει στην αύξηση της παραγωγικότητας, τη χρηματοδότηση νέων δραστηριοτήτων αλλά και τη γενικότερη οικονομική ανάπτυξη. Επίσης, χάρη στα νέα σύνθετα

προϊόντα έχουν βελτιωθεί οι δυνατότητες διαχείρισης κινδύνων . Το θετικό χαρακτηριστικό των πιστωτικών παραγώγων είναι , όπως προαναφέραμε , ότι δίνουν τη δυνατότητα στις τράπεζες να μεταφέρουν κινδύνους σε ιδρύματα που είναι καλύτερα προετοιμασμένα για τη διαχείρισή τους , όπως είναι τα ασφαλιστικά και αντισταθμιστικά ταμεία και οι ασφαλιστικές εταιρείες .

Υπάρχει βέβαια και η άλλη πλευρά , όπου οι εξελίξεις συνεπάγονται σοβαρές προκλήσεις για τις εποπτικές αρχές . Οι ευνοϊκές μακροοικονομικές συνθήκες των τελευταίων ετών έχουν καλλιεργήσει προσδοκίες μακροοικονομικής σταθερότητας και έχουν αυξήσει τη διάθεση των επενδυτών να αναλαμβάνουν κινδύνους, όπως αυτό φαίνεται από τα χαμηλά ασφάλιστρα πιστωτικού κινδύνου που ενσωματώνονται στα επιτόκια, καθώς και από την αυξημένη έκδοση χρέους υψηλών αποδόσεων (και υψηλού κινδύνου). Αυτό με τη σειρά του έχει ενθαρρύνει περαιτέρω την ανάπτυξη τεχνικών διαμερισμού και διασποράς των κινδύνων στην ευρύτερη χρηματοοικονομική αγορά. Συγκεκριμένα, πολλές τράπεζες έχουν αναπτύξει την πρακτική της «δημιουργίας (δανείων) και διανομής (κινδύνων)» («originate and distribute»). Βάσει της πρακτικής αυτής, οι τράπεζες παρέχουν δάνεια αλλά κατόπιν, χρησιμοποιώντας παράγωγα και άλλα προϊόντα, διανέμουν το μεγαλύτερο μέρος των κινδύνων που συνδέονται με τα δάνεια αυτά σε τελικούς επενδυτές, όπως ταμεία συντάξεων, ασφαλιστικές εταιρείες, αμοιβαία κεφάλαια και άλλες τράπεζες. Ωστόσο, αυτές οι αγορές μπορεί να μην είναι επαρκώς ρευστές, ενώ οι στρατηγικές συναλλαγών εξαρτώνται από ιδιαίτερα πολύπλοκα υποδείγματα αποτίμησης. Με αποτέλεσμα, σε περίπτωση που προκύψει κάποιο πρόβλημα, κάθε προσπάθεια μείωσης της έκθεσής τους στους κινδύνους να μεγιστοποιήσει αντί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα. Η τιτλοποίηση επίσης είναι μία άλλη μορφή μεταφοράς πιστωτικών κινδύνων.

Ολοκληρώνοντας επομένως την ενότητά μας αναφερόμενοι στις συνέπειες όλων αυτών των σημαντικών εξελίξεων στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα ,αντιλαμβανόμαστε ότι είναι επίσης υψίστης σημασίας να αναφερθούμε παρακάτω στην πορεία του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας .

3.1.2 Οι Εξελίξεις στο Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Μέχρι τη δεκαετία του 1980, στην ελληνική τραπεζική αγορά ο ανταγωνισμός ήταν ανύπαρκτος, καθώς οι επενδυτικές πολιτικές και τα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων καθορίζονταν από την Τράπεζα της Ελλάδος. Μέχρι εκείνη τη περίοδο το τραπεζικό σύστημα της χώρας μας χαρακτηριζόταν από υψηλό κρατικό παρεμβατισμό και έλλειψη δημιουργικότητας και παραγωγικότητας, και φυσικά αδυνατούσε να ανταπεξέλθει στο διεθνές περιβάλλον ανταγωνισμού που δημιουργούνταν τότε, ενισχυόμενες από τις προσπάθειες που κατέβαλε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, εξαιτίας της αυστηρής καθοδήγησης από την Τράπεζα της Ελλάδος, δεν σχεδιάστηκαν νέα προϊόντα και υπηρεσίες, οι καινοτομικές δράσεις ήταν μηδαμινές, ενώ δεν σημειώθηκε τεχνολογική πρόοδος.

Παρόλα αυτά, οι σημαντικές εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα διεθνώς και η υποχρέωση της ενσωμάτωσης της κοινοτικής νομοθεσίας στο Εθνικό Δίκαιο, είχαν ως αποτέλεσμα τη σταδιακή άρση των περιορισμών. Η έννοια της απελευθέρωσης έχει τα εξής βασικά χαρακτηριστικά (Γλύκας-Ξηρογιάννης-Σταϊκούρας 2006) :

- Την άρση των κάθε φύσεως περιορισμών στην κίνηση των κεφαλαίων
- Την απελευθέρωση των επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων
- Την κατάργηση των επιδοτήσεων του επιτοκίου για ορισμένες τραπεζικές χρηματοδοτήσεις
- Την κατάργηση των υποχρεώσεων των τραπεζών για επένδυση σε κρατικούς τίτλους
- Τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου των αγορών χρήματος και κεφαλαίου
- Την ενίσχυση του εποπτικού ρόλου της Κεντρικής Τράπεζας για τον έλεγχο της λειτουργίας των τραπεζών.

Όλες αυτές οι αλλαγές αποτέλεσαν τη βασική προϋπόθεση για την όξυνση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζικών και λοιπών πιστωτικών ιδρυμάτων. Μάλιστα ο ανταγωνισμός οξύνθηκε κυρίως υπό την πίεση τεσσάρων βασικών δυνάμεων, της αποκανονικοποίησης-επανακανονικοποίησης (deregulation-reregulation), της χρηματοπιστωτικής καινοτομίας (financial innovation), της αποδιαμεσολάβησης –τιτλοποίησης (disintermediation- securitization) και της διεθνοποίησης (internationalization). Οι προαναφερόμενες δυνάμεις επηρέασαν καθοριστικά τη δομή του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η επέκταση των ασφαλίσεων και η γεωγραφική εξάπλωση των αγορών είναι προεκτάσεις στους τομείς της ανάπτυξης νέων προϊόντων και του διεθνούς ανταγωνισμού. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκαν νέες τράπεζες και μεγεθύνθηκαν οι παλιές μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών, αναπτύχθηκαν χιλιάδες νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες και διευρύνθηκαν οι τραπεζικές δραστηριότητες σε νέους τομείς. Ακόμη, εκσυγχρονίστηκαν οι υποδομές, οι διαδικασίες, το εποπτικό πλαίσιο και η διαχείριση κινδύνων, εξυγιάνθηκαν τα χαρτοφυλάκια των υπό κρατικό έλεγχο τραπεζών και εκσυγχρονίστηκε το θεσμικό και νομικό πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς. Επίσης, αναπτύχθηκαν οι αγορές χρήματος και κεφαλαίου και με την επέκτασή τους κυρίως στις βαλκανικές χώρες διεθνοποιήθηκαν σε κάποιο βαθμό οι ελληνικές τράπεζες.

Παράλληλα, η διαμόρφωση ευνοϊκών μακροοικονομικών συνθηκών με προγράμματα σταθεροποίησης και την ένταξη της χώρας στην ευρωζώνη, με την μείωση των επιτοκίων, με την συναλλαγματική σταθερότητα, με τον περιορισμό των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, με τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας και με τον θεσμικό εκσυγχρονισμό των αγορών, συντέλεσαν στην ανάπτυξη των τραπεζικών εργασιών με εντυπωσιακούς ρυθμούς.

Οι μεταβολές αυτές μεταμόρφωσαν την μορφολογία του ελληνικού χρηματοπιστωτικού χώρου και συνέβαλαν τόσο στη διαμόρφωση της μεσομακροπρόθεσμης στρατηγικής των πιστωτικών ιδρυμάτων, όσο και στην εξέλιξη της μελλοντικής κερδοφορίας τους.

3.2 Ο Ρόλος και η Λειτουργία των Τραπεζικών Ιδρυμάτων

Στο σημείο αυτό της εργασίας μας θεωρήσαμε σημαντικό και χρήσιμο να αναφερθούμε στις βασικότερες λειτουργίες των τραπεζών σήμερα , διαμορφώνοντας μία σφαιρικότερη άποψη για το ρόλο που διαδραματίζουν στις μέρες μας . Επομένως , στη συνέχεια θα παραθέσουμε τις σημαντικότερες εξελίξεις και τάσεις του σύγχρονου χρηματοπιστωτικού συστήματος , και μέσα από αυτές θα μπορέσουμε να συμπεράνουμε και τις προκλήσεις που δέχεται το τραπεζικό σύστημα .

3.2.1. Οι βασικότερες λειτουργίες των τραπεζών

Είναι γενικά παραδεκτό ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές αποτελούν το μέσο για τη μεταφορά αποταμίευσης σε δανειακό κεφάλαιο. Με άλλα λόγια, αποτελούν το σύνολο των θεσμών, μεθόδων και διαδικασιών μετασχηματισμού της αποταμίευσης σε δανειακό κεφάλαιο. Η κύρια αποστολή, λοιπόν, των τραπεζικών ιδρυμάτων στο υφιστάμενο, συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον, είναι η αναδιανομή αποταμιεύσεων των πλεονασματικών μονάδων προς τις καταλληλότερες επενδυτικές ή καταναλωτικές χρήσεις, συμβάλλοντας θετικά τόσο στο παραγόμενο προϊόν της οικονομίας όσο και στην ικανοποίηση του καταναλωτικού κοινού. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται με τον δανεισμό των χρημάτων των αποταμιευτών σε οργανισμούς που λειτουργούν ως χρηματοπιστωτικοί διαμεσολαβητές και οι οποίοι με τη σειρά τους δανείζουν τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις.

Ο παραδοσιακός, λοιπόν, ρόλος των τραπεζικών ιδρυμάτων σήμερα, συνίσταται στην παροχή δύο βασικών κατηγοριών υπηρεσιών: αφενός διαμεσολαβητικές υπηρεσίες, η λογιστική απεικόνιση των οποίων λαμβάνει χώρα είτε στο ενεργητικό και παθητικό του ισολογισμού τους είτε σε λογαριασμούς τάξεως, και αφετέρου υπηρεσίες πληρωμών. Με λίγα λόγια, οι τράπεζες αποτελούν το διαμεσολαβητή ανάμεσα σε αποταμιευτές και πιστούχους χορηγώντας δάνεια και ταυτόχρονα αποδεχόμενες τις καταθέσεις του κοινού, βελτιώνοντας με τον τρόπο αυτόν την αποτελεσματικότητα του χρηματοδοτικού συστήματος και παράλληλα προσφέροντας προστασία στους καταθέτες τους. Σήμερα, το βασικό πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, κατ' εφαρμογή των σχετικών οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τίθεται με το νόμο 3601/01.08.2007, με τον οποίο το πλαίσιο λειτουργίας των Τραπεζών προσαρμόζεται στους κανόνες της επιτροπής της Βασιλείας (Βασιλεία II). Σύμφωνα με το νόμο αυτόν, ορίζεται ότι «Πιστωτικό ίδρυμα είναι η επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων για λογαριασμό της, καθώς και το ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος»(Γλύκας-Ξηρογιάννης-Σταϊκούρας 2006).

Σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 3601/2007, οι δραστηριότητες που μπορούν να καλύψουν τα πιστωτικά ιδρύματα είναι οι ακόλουθες:

- Αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων
- Χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων συμπεριλαμβανομένων και των πράξεων πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων.
- Χρηματοδοτική μίσθωση (leasing).
- Πράξεις διενέργειας πληρωμών και μεταφοράς κεφαλαίων.
- Έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμής (πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, ταξιδιωτικών και τραπεζικών επιταγών).
- Εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων.
- Συναλλαγές για λογαριασμό του ιδίου ιδρύματος ή της πελατείας του σε:
 - Μέσα χρηματαγοράς (αξιογράφα, πιστοποιητικά καταθέσεων, κλπ.)
 - Συνάλλαγμα
 - Προθεσμιακά συμβόλαια χρηματοπιστωτικών τίτλων ή χρηματοπιστωτικά δικαιώματα
 - Συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και συναλλάγματος
 - Κινητές αξίες
 - Συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένων ειδικότερα και των υπηρεσιών αναδόχου εκδόσεων τίτλων.
- Παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις, αναφορικά με τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα και συμβουλών καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων.
- Συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών περιλαμβανομένων ειδικότερα και των υπηρεσιών αναδόχου εκδόσεων τίτλων.
- Μεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές.
- Διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου.
- Φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών.
- Εμπορικές πληροφορίες περιλαμβανομένων και των υπηρεσιών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας πελατών.
- Εκμίσθωση θυρίδων.
- Έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος.
- Όλες τις επενδυτικές υπηρεσίες και δραστηριότητες καθώς και τις παρεπόμενες υπηρεσίες, όπως αυτές ειδικεύονται στο ν. 3607/2007 για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, με τον οποίο ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η οδηγία 2004/39/EK, γνωστή ως MiFID και ο οποίος αντικατέστησε το Ν. 2076/92.(Αγγελόπουλος 2008)

Νοείται ότι ο ρόλος των Κεντρικών Τραπεζών είναι διαφορετικός και διακριτός, επηρεαζόμενος, μάλιστα, σε κάθε χώρα από το βαθμό ανεξαρτησίας που διαθέτει απέναντι στην

εκτελεστική εξουσία. Σε γενικές γραμμές ο ρόλος των Κεντρικών Τραπεζών είναι η στήριξη της οικονομικής σταθερότητας και της ανάπτυξης με την άσκηση της νομισματικής, της πιστωτικής και συναλλαγματικής πολιτικής, απολαμβάνοντας παράλληλα το αποκλειστικό προνόμιο της έκδοσης του χρήματος (Αγγελόπουλος, 2008.) Ο ρόλος της Κεντρικής Τράπεζας στη χώρα μας, δηλαδή της Τράπεζας της Ελλάδος, είναι ιδιαίτερα σημαντικός, αφού, από τις αρχές του 2001, έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) και στο Ευρωσύστημα, που περιλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ανήκουν στη ζώνη του Ευρώ. Έκτοτε η Τράπεζα της Ελλάδος συμβάλλει με τη δράση της στην επίτευξη των στόχων και την εκτέλεση των καθηκόντων του Ευρωσυστήματος, το οποίο χαράσσει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική στη ζώνη του ευρώ.

3.2.2 Οι νέες τάσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα

Ερευνώντας και αναλύοντας τον ρόλο και τις λειτουργίες του σύγχρονου χρηματοπιστωτικού συστήματος, αντιλαμβανόμαστε ότι είναι πολύ σημαντικό να αναφέρουμε και τις σημαντικότερες τάσεις της εποχής. Αναζητώντας λοιπόν τις σημαντικότερες αυτών, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι οι δύο τάσεις που κυριαρχούν τα τελευταία χρόνια στο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον είναι αυτή της αποδιαμεσολάβησης και της τιτλοποίησης. Παρακάτω επομένως γίνεται μία προσπάθεια καταγραφής των σημαντικότερων χαρακτηριστικών τους αλλά και του ρόλου που διαδραματίζουν.

3.2.2.1 Η τάση της αποδιαμεσολάβησης

Αποδιαμεσολάβηση είναι η αντικατάσταση του ρόλου των τραπεζών από ιδρύματα που λαμβάνουν καταθέσεις και χορηγούν δάνεια, αναλαμβάνοντας τον σχετικό κίνδυνο, σε ιδρύματα που φέρνουν κατευθείαν σε επαφή αυτούς που έχουν τα κεφάλαια και αυτούς που τα χρειάζονται, και απλώς εισπράττουν αμοιβές και προμήθειες. Με άλλα λόγια, πρόκειται για τη στροφή των τραπεζών από τις καταθέσεις και τα δάνεια στην έκδοση και πώληση μετοχών και ομολόγων των πελατών τους. Η αποδιαμεσολάβηση, εκτός του ότι περιορίζει τον κίνδυνο, συμβάλει στην παροχή επαρκούς πληροφόρησης σχετικά με την φερεγγυότητα των δανειζομένων ώστε η απευθείας ροή κεφαλαίων να είναι εφικτή και να μην παρουσιάζονται προβλήματα.

Αποδιαμεσολάβηση, λοιπόν, είναι η διαδικασία κατανομής/ροής των αποταμιευτικών κεφαλαιακών πόρων απευθείας προς τους επενδυτές μέσω έκδοσης χρέους ή μετοχών ή η απευθείας σύνδεση των καταθετών και των δανειοληπτών μέσω των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (για παράδειγμα οι τράπεζες) έχουν δημιουργήσει θυγατρικές εταιρίες που έχουν την δυνατότητα να παρέχουν υπηρεσίες στους φορείς (επενδυτές-εταιρίες) που θέλουν να αντλήσουν κεφάλαια μέσω του χρηματιστηρίου. Έτσι προσφέρει έναντι προμήθειας εξειδικευμένες υπηρεσίες, συμβουλευτικού κυρίως χαρακτήρα, στις εταιρίες που

θέλουν να εισαχθούν με δημόσια εγγραφή στο χρηματιστήριο ενημερώνοντας αυτές για τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβούν για την ικανοποίηση των προϋποθέσεων για την έκδοση μετοχών. Συνεπώς, οι τράπεζες παίζουν το ρόλο του οικονομικού διαμεσολαβητή μεταξύ αποταμιευτών και επενδυτών. Επίσης, αποδέχονται από ιδιώτες, επιχειρήσεις, κρατικούς φορείς ή άλλες τράπεζες καταθέσεις, τις οποίες τις διαθέτουν σε δάνεια εξασφαλίζοντας έτσι την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος και συνδέοντας με τους καταθέτες με τους δανειολήπτες.

Η τάση αυτή αναφέρεται στη γενική τάση αύξησης της ζήτησης προϊόντων της κεφαλαιαγοράς και μείωσης της ζήτησης των τραπεζικών προϊόντων, η οποία παρατηρείται σε διεθνές επίπεδο. Η τάση αυτή οφείλεται στην αύξηση της ζήτησης από τις επιχειρήσεις για δανεισμό μέσω του Χρηματιστηρίου, όπως και στην αύξηση της προσφοράς δανειακών κεφαλαίων μέσω του Χρηματιστηρίου από τους επενδυτές. Επομένως, όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός της διαμεσολαβητικής διαδικασίας, τόσο υψηλότερο είναι το συνεπαγόμενο κόστος, και κατά συνέπεια τόσο μεγαλύτερο το κίνητρο για ανάπτυξη αποδιαμεσολαβητικών μορφών πίστης. Οι εξελίξεις, που σημειώθηκαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, εξάλειψαν ή ελαχιστοποίησαν την σημαντικότητα των πλεονεκτημάτων του τραπεζικού δανεισμού.

3.2.2.2 Η τάση της τιτλοποίησης

Η πολιτική της απελευθέρωσης, που υιοθετήθηκε στις περισσότερες χώρες στα τέλη της δεκαετίας του '70, οδήγησε στην κατάργηση της διάκρισης μεταξύ εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών και στη δημιουργία των γενικών τραπεζών. Με αποτέλεσμα, και στην περίπτωση που το θεσμικό καθεστώς δεν επιτρέπει την ανάληψη δραστηριοτήτων επενδυτικής τραπεζικής από εμπορικές τράπεζες, οι τελευταίες διεισδύουν στο χρηματιστήριο με άλλους, έμμεσους τρόπους (πχ. μέσω της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων που προβαίνουν σε συγχωνεύσεις ή εξαγορές άλλων. Ακόμη, οι εμπορικές τράπεζες μετατρέπουν τη μορφή των παραδοσιακών τους εργασιών, ώστε αυτές να τείνουν πλέον προς τις εργασίες του χρηματιστηρίου.

Συγκεκριμένα, οι τράπεζες προσπαθώντας να μειώσουν ή να μετακυλήσουν τον πιστωτικό κίνδυνο και ταυτόχρονα να αυξήσουν την ρευστότητά τους, έδωσαν στις παραδοσιακές εργασίες τους (καταθέσεις, χορηγήσεις) τη μορφή τίτλων (πχ. πιστοποιητικά καταθέσεων, μετατροπή τραπεζικών δανείων σε διαπραγματεύσιμους τίτλους). Η τάση αυτή ονομάστηκε τιτλοποίηση των τραπεζικών εργασιών και αποτελεί το ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα των γενικών τραπεζών, για τις οποίες θα κάνουμε λόγο σε επόμενη ενότητα. (Αλεξιάκης 1999)

Στην προσπάθεια μας επομένως να αντιληφθούμε την έννοια της τιτλοποίησης θα λέγαμε ότι, είναι η διαδικασία βάσει της οποίας δάνεια ή γενικότερα χρηματοδοτήσεις και συναφή στοιχεία του ενεργητικού τραπεζών και λοιπών επιχειρήσεων ομαδοποιούνται και τυποποιούνται, ώστε να αποτελέσουν τη βάση για δημιουργία τίτλων ή χρεογράφων ικανών να

πουληθούν στην αγορά σε ενδιαφερόμενους επενδυτές. Έτσι, δημιουργείται μια εναλλακτική πηγή άντλησης κεφαλαίων για το πιστωτικό ίδρυμα ή την επιχείρηση, χαμηλότερου ίσως κόστους σε σχέση με άλλες μορφές άντλησης κεφαλαίων(Αγγελόπουλος 2008). Να σημειωθεί ότι, η διαδικασία της τιτλοποίησης είναι αρκετά σύνθετη.

Εναλλακτικά, τιτλοποίηση ονομάζεται η έκδοση τίτλων (π.χ. ομολογιών) που βασίζονται στις ταμειακές ροές που απορρέουν από στοιχεία του ενεργητικού μιας οντότητας (π.χ. δάνεια), των οποίων τίτλων η αποπληρωμή καλύπτεται από την ταμειακή ροή που δημιουργούν τα ίδια τα δάνεια με την αποπληρωμή τους. Η πρακτική αυτή εξυπηρετεί τις πληρωμές μεταξύ πιστωτών και δανειζομένων, ενώ η οντότητα δεν κρατά τα ίδια τα στοιχεία του ενεργητικού για αποκόμιση τόκων(Σταϊκούρας 2006) .Ουσιαστικά, τιτλοποίηση είναι μια μορφή δανείου με ενέχυρο τις απαιτήσεις.

Είναι εμφανές ότι, η τιτλοποίηση των στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών αποτελεί μία από τις νεότερες πηγές χρηματοδότησης και διαχείρισης κινδύνου, που οι τράπεζες και πολλοί από τους κορυφαίους χρηματοπιστωτικούς ανταγωνιστές τους χρησιμοποιούν σήμερα. Ο ρόλος της είναι να μετατρέπει ορισμένα παραδοσιακά μη διαπραγματεύσιμα στοιχεία, όπως είναι τα δάνεια, σε διαπραγματεύσιμους τίτλους, μετατοπίζοντάς τους από τον ισολογισμό σε έναν λογαριασμό ειδικού σκοπού. Οι τίτλοι, που εκδίδονται έναντι των πακέτων δανείων, παρέχουν τη βάση για τη χρηματοδότηση με το νέο κεφάλαιο. Τιτλοποίηση, λοιπόν, συμβαίνει όταν μια ομάδα ομοειδών απαιτήσεων (π.χ. ενυπόθηκα δάνεια για αγορά κατοικίας ή δάνεια για αγορά αυτοκινήτων κλπ.) εκχωρούνται σε έναν άλλο, ο οποίος εκδίδει χρεόγραφα χρησιμοποιώντας ως εξασφάλιση τις εκχωρηθείσες απαιτήσεις. Τα χρήματα που λαμβάνονται από την πώληση των χρεογράφων μεταβιβάζονται στην εκχωρούσα επιχείρηση, ενώ οι εισπράξεις των τόκων και των χρεολυσίων από τα εκχωρηθέντα δάνεια χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση των τόκων και των χρεολυσίων των χρεογράφων που έχει εκδώσει η οικονομική οντότητα ειδικού σκοπού(Γκίκας 2007).

Ο λόγος για τον οποίο μπορεί μια εμπορική τράπεζα να προβεί στην έκδοση τίτλων βασισμένων σε δάνειά της είναι για να απομακρύνει τα στοιχεία αυτά από το χαρτοφυλάκιο της (ως γνωστόν τα δάνεια μιας τράπεζας είναι απαιτήσεις και εμφανίζονται στο ενεργητικό της). Αυτό μπορεί να το επιδιώκει, καθώς τα δάνεια εξυπηρετούνται σε μεσομακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, ενώ οι ανάγκες της για ρευστό σε περίπτωση ανάληψης χρημάτων από καταθετικό λογαριασμό εξυπηρετούνται σε βραχυπρόθεσμο διάστημα. Αυτή η χρονική υστέρηση καθιστά πιθανή μια αδυναμία αποπληρωμής των υποχρεώσεων της τράπεζας σε αναλήψεις από τους πελάτες της και προκειμένου να έχει την απαραίτητη ρευστότητα, αντλεί χρήματα από την πώληση των ομολόγων σε επενδυτές. Έπειτα, αντί να εισπράττει η ίδια τους τόκους των δανείων που έχει μετατρέψει σε τίτλους, οι τόκοι αυτοί προορίζονται υπό τη μορφή τακτικών τοκομεριδίων στους ομολογιούχους επενδυτές. Αυτό που επιτυγχάνει η τράπεζα όμως είναι η

άντληση χρημάτων άμεσα, όταν τα χρειάζεται, και όχι όταν λήξει το δάνειο. Μπορεί επίσης να επιθυμεί να χρησιμοποιήσει αυτά τα κεφάλαια για μια επένδυση σήμερα.

Σπουδαίο ρόλο στην διαδικασία της τιτλοποίησης διαδραματίζει ειδική επιχείρηση, η ονομαζόμενη Εταιρία Ειδικού Σκοπού (Special Purpose Vehicle – SPV). Η SPV αγοράζει το πωλούμενο ενεργητικό, διαμορφώνει τους όρους της τιτλοποίησης, προάγει τις διαδικασίες αυτής και διαθέτει τους τίτλους στο επενδυτικό κοινό. Στην ουσία, το ενεργητικό που πρόκειται να τιτλοποιηθεί πωλείται στην Εταιρία Ειδικού Σκοπού πριν τη δημιουργία των τίτλων.

Τέλος οφείλουμε να αναφέρουμε τα πλεονεκτήματα που πηγάζουν από την εφαρμογή της τιτλοποίησης . Επομένως θα λέγαμε ότι η χρήση της τιτλοποίησης απαιτήσεων αποτελεί πρώτον μια σημαντική πηγή εναλλακτικής χρηματοδότησης, κυρίως για τις τράπεζες και άλλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα, αλλά και για τις ίδιες τις επιχειρήσεις, και δεύτερον ένα επενδυτικό όχημα των θεσμικών και retail επενδυτών. Παράλληλα, αποτελεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό εργαλείο τόσο της πολιτικής διαχείρισης ενεργητικού – παθητικού των τραπεζών όσο και της πολιτικής διαχείρισης των αναλαμβανόμενων κινδύνων, αφού με την αξιοποίησή της επιτυγχάνονται σημαντικοί στόχοι.

Συγκεκριμένα για τις τράπεζες η τιτλοποίηση συμβάλλει στην:

- **Βελτίωση της κεφαλαιακής επάρκειας**, αφού μπορούν να αφαιρεθούν από το ενεργητικό τοποθετήσεις με υψηλή στάθμιση έναντι των κινδύνων.
- **Ενίσχυση της ρευστότητας**, με άντληση μεγάλου ύψους κεφαλαίων και παράλληλα κάλυψη κάποιου ανοίγματος ή κάποιας θέσης, η οποία δεν ευνοεί την πολιτική της τράπεζας. Η ρευστότητα ενισχύεται τόσο με την άντληση κεφαλαίων όσο και με την επιλογή των μη αναγκαίων στοιχείων του ενεργητικού.
- **Αύξηση της κερδοφορίας**, με αναδιάρθρωση των τοποθετήσεων ή των θέσεων από την πλευρά του ενεργητικού, σε συνδυασμό με τη χρήση φθηνότερων κεφαλαίων.
- **Διαχείριση των κινδύνων** αγοράς, επιτοκίων, συναλλάγματος, χαρτοφυλακίου, θέσης κτλ. στα πλαίσια κάθε φορά της σχετικής πολιτικής της τράπεζας.

Ανάλογα και για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα η τιτλοποίηση απαιτήσεων τους δίνει την πρόσβαση σε: αυξημένη ρευστότητα, νέες πηγές χρηματοδότησης (δάνεια έναντι καταθέσεων), χρήση της ρευστότητας για τη χορήγηση νέων δανείων, κέρδη από την εξυπηρέτηση του τιτλοποιούμενου χαρτοφυλακίου, διαχείριση-κάλυψη της διαφοράς διάρκειας των στοιχείων ενεργητικού-παθητικού και, τέλος, μείωση του κινδύνου λόγω μεταβολής των επιτοκίων. Στις επιχειρήσεις που δεν ανήκουν στον χρηματοπιστωτικό τομέα, η τιτλοποίηση απαιτήσεων έχει σχετικά μικρό παρελθόν, αλλά αναμένεται να έχει σημαντικό μέλλον. Δεδομένου του τρόπου, αλλά και του είδους απαιτήσεων που θα τιτλοποιηθούν, μπορούν να επιτύχουν καλύτερα κόστη δανεισμού, ενίσχυση της διαδικασίας ανάπτυξής τους και πιθανώς καλύτερη πιστοληπτική αξιολόγηση(Αγγελόπουλος 2008).

3.3 Η Τρέχουσα Διεθνής Οικονομική Κρίση

3.3.1 Το χρονικό της κρίσης

Μέχρι πριν από τέσσερα περίπου χρόνια , ζούσαμε στη «Μεγάλη Μετριοπάθεια». Τα μακροοικονομικά αποτελέσματα ήταν ασυνήθιστα καλά , ενώ είναι αλήθεια ότι το περιβάλλον ήταν πολύ ευνοϊκό , καθώς είχε κυριαρχήσει ένα κύμα φθηνών εισαγωγών από την Ασία. Ακόμη, η μακροοικονομική πολιτική που ήταν χτισμένη με βάση την καταπολέμηση του πληθωρισμού , φαινόταν επίσης καλή , όπως άλλωστε και η μικροοικονομική πολιτική. Ειδικότερα , οι ήπιες ρυθμίσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα φαίνονταν ότι ολοκλήρωναν αυτή την τέλεια εικόνα . Εκεί όμως τα πράγματα άρχισαν να καταρρέουν .(Dewatripont-Rochet-Tirole,2010)

Οι εξελίξεις στο διεθνές τραπεζικό σύστημα από τις αρχές Αυγούστου 2007 έως σήμερα μπορούν με άνεση να χαρακτηριστούν ως πρωτοφανείς και καταγιστικές. Βρισκόμαστε εν μέσω μιας χρηματοοικονομικής κρίσης που παρόμοιά της δεν υπήρξε μετά από τη μεγάλη ύφεση της δεκαετίας του 1930. Η Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση του 2007 είναι μια παγκόσμια κατάσταση απειλούμενης οικονομικής ύφεσης στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό και τραπεζικό τομέα με γενεσιουργό χώρα τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Η κρίση που έχει πλήξει την παγκόσμια οικονομία είναι η πέμπτη του είδους της στους δύο αιώνες οικονομικής ιστορίας. Καθεμία από τις προηγούμενες μακροχρόνιες κρίσεις (1815-1845, 1873-1896, 1920-1940 και 1970-1980) διαθέτει το δικό της αποτύπωμα, που είναι συνάρτηση του εκάστοτε ισχύοντος κοινωνικοπολιτικού πλαισίου. Ωστόσο, όλες έχουν την ίδια γενεσιουργό αιτία, την πτώση της κερδοφορίας, συνέπεια της οποίας οι νέες επενδύσεις, από ένα σημείο και μετά, να αποφέρουν ισχνά ή ακόμη και αρνητικά κέρδη, με αποτέλεσμα να εξανεμίζεται το κίνητρο για επένδυση, να μειώνεται η παραγωγή και να αυξάνεται η ανεργία.

Αυτό, όμως, που δυσκολεύει ιδιαίτερα την ανάγνωση της τρέχουσας συγκυρίας, πέρα από την ταχύτητα των εξελίξεων, είναι ότι γενεσιουργός αιτία της εξελισσόμενης κρίσης δεν είναι ένα μεμονωμένο γεγονός, αλλά η συνδυασμένη και συγχρονισμένη επίδραση πολλών παραγόντων πάνω στην παγκόσμια οικονομία. Η φύση της τρέχουσας κρίσης είναι ιδιαίτερα ασυνήθιστη. Η σημερινή κρίση δεν περιορίζεται σε μια συγκεκριμένη εταιρία ή σε ένα συγκεκριμένο τομέα του χρηματοοικονομικού συστήματος, αλλά έχει οδηγήσει ολόκληρο το σύστημα στα πλαίσια της κατάρρευσης και συγκρατείται με πολύ μεγάλη δυσκολία. Αναμφισβήτητα, η εστία της κρίσης βρίσκεται στο μηχανισμό της συσσώρευσης του κεφαλαίου, αλλά η βάνουση αναδιανομή εισοδημάτων και εξουσιών, που πέτυχαν οι πολιτικές υπέρ του κεφαλαίου, επιτάχυνε την κρίση, ενώ η απορρύθμιση αποχαλίνωσε το μηχανισμό μεγιστοποίησης του κέρδους και έθεσε το σύστημα εκτός τροχιάς. Όμως, ο παράγοντας που

προσδίδει στις κοινωνικές διαστάσεις της κρίσης ιδιαίτερο βάθος, έκταση και διάρκεια είναι η ιδιωτικοποίηση και εμπορευματοποίηση των δημόσιων αγαθών.

Στα χρόνια που προηγήθηκαν της κρίσης τα μακροχρόνια επιτόκια είχαν παραμείνει σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα, γεγονός που συνέβαλε καθοριστικά στην έκρηξη της στεγαστικής πίστης σε ένα μεγάλο αριθμό ανεπτυγμένων, αλλά και αναπτυσσόμενων οικονομιών. Ταυτόχρονα, στο διάστημα πριν από την κρίση παρατηρήθηκε ένα μεγάλο κύμα εισαγωγής και χρήσης καινοτόμων χρηματοπιστωτικών παραγώγων, τα οποία έκαναν πολύ δημοφιλές το μοντέλο της «τιτλοποίησης», το οποίο δίνει τη δυνατότητα στις τράπεζες να μεταβιβάζουν σε τρίτους τα δάνεια που έχουν εκχωρήσει, αντί να τα παρακρατούν μέχρι την αποπληρωμή τους. Τέλος, το σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον και οι περιορισμένες διακυμάνσεις των αγορών είχαν οδηγήσει μεγάλη μερίδα επενδυτών στην ανάληψη ολοένα και πιο ριψοκίνδυνων θέσεων μέσα σε ένα γενικευμένο κλίμα αυξημένης διάθεσης ανάληψης επενδυτικών κινδύνων. Μεμονωμένα καθεμία από τις εξελίξεις αυτές θα μπορούσε να έχει σημαντική θετική επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα και ανάπτυξη. Ωστόσο, ο συνδυασμός των δυνάμεων αυτών συντέλεσε στη δημιουργία ενός εκρηκτικού μείγματος, το οποίο μας οδήγησε στη σημερινή κρίση, η οποία έφτασε στο απόγειό της το Σεπτέμβριο του 2008 με την κατάρρευση της Lehman Brothers.

Καθώς, η παγκοσμιοποίηση στάθηκε η επικρατούσα τάση στη διεθνή οικονομία των δύο τελευταίων δεκαετιών, αυτή είναι σήμερα το κύριο πεδίο στο οποίο εγγράφεται η τρέχουσα οικονομική κρίση. Είναι η πρώτη «πραγματικά παγκόσμια κρίση της νέας εποχής», σύμφωνα με τον Στιβ Ρόουτς, πρόεδρο της ασιατικής Μόργκαν Στάνλεϊ. Οι προηγούμενες, ιδίως εκείνη του 1930, ήταν «εθνικές» που «διεθνοποιήθηκαν», ενώ η σημερινή απορρέει κατ' ευθείαν από τη στρεβλή και λανθασμένη διάρθρωση του παγκοσμίου συστήματος. (George Soros , Μερτζάνης 2008)

3.3.2 Τα αίτια της κρίσης

Είναι γεγονός ότι κατά το παρελθόν οι περισσότερες χρηματοπιστωτικές κρίσεις συνδέθηκαν με αδυναμία εκπλήρωσης χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, πανικό απόσυρσης καταθέσεων και σημαντικές κεφαλαιακές απώλειες στους λογαριασμούς χρηματοοικονομικών απαιτήσεων από χορηγηθείσες πιστώσεις. Στην τρέχουσα κρίση το ποσοστό και το μέγεθος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, στο σύνολο των χορηγηθέντων από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, είναι σχετικά μικρό. Δηλαδή, η τρέχουσα κρίση δεν είναι αποτέλεσμα αφερέγγυων τραπεζικών δανείων, χαρακτηρίζοντας την αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων περισσότερο σύμπτωμα παρά αιτία της. Αντίθετα, η κρίση έχει προκύψει από τον τρόπο που τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν διαχειριστεί τα επενδυτικά τους χαρτοφυλάκια ως συνέπεια των κινήτρων ελεύθερης αγοράς, με σημαντικές συνέπειες στη σταθερότητα του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος.

Στην πραγματικότητα, συνεπώς, η κατάρρευση της αγοράς κατοικιών και ακινήτων στις Η.Π.Α. και σε άλλες χώρες τον Αύγουστο του 2007 αποτέλεσε την αφορμή και όχι την αιτία να πληγεί το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα που θεωρείτο από πολλούς ασφαλές και στηριζόταν στις αυτορρυθμιζόμενες αρχές της ελεύθερης οικονομίας. Εντούτοις, τα αίτια της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης είναι βαθύτερα και προέρχονται από την αδυναμία του παγκόσμιου πολιτικού, νομικού και ρυθμιστικού συστήματος να διαχειριστεί με επιτυχία τις προκλήσεις μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας.

Κύρια αιτία, λοιπόν, της τελευταίας χρηματοπιστωτικής κρίσης θεωρείται η υπερβολική εμπιστοσύνη στην αυτορρύθμιση των αγορών, παρέχοντας πρόσθετες ενδείξεις ότι οι αγορές δεν φθάνουν πάντα στην ισορροπία, την οποία με αξιωματικό σχεδόν τρόπο δέχεται η οικονομική θεωρία ως τη «βέλτιστη» κατάσταση. Τα γεγονότα του φυσικού κόσμου είναι ανεξάρτητα από την επίδραση όσων τα βιώνουν ή από τις απόψεις των επιστημόνων που τα διερευνούν. Οι οικονομικές, όμως, εξελίξεις προσδιορίζονται σε υψηλό βαθμό από τις αποφάσεις των συναλλασσόμενων που βασίζονται στις προσδοκίες και τις επιδιώξεις τους, και τις τιμές αγοράς. Επιπλέον, οι συναλλασσόμενοι παίρνουν συχνά λανθασμένες αποφάσεις, γιατί οι γνώσεις τους είναι ατελείς. Ακόμη μεγαλύτερες είναι οι δυσχέρειες να προβλεφθούν μελλοντικές καταστάσεις. (George Soros 2008)

Η πτώχευση της Lehman Brothers, η μη διάσωσή της και η εν τέλει κατάρρευσή της ήταν το σύμπτωμα και όχι το αίτιο της επερχόμενης πιστωτικής κρίσης και οικονομικής δυσπραγίας. Η χρηματοοικονομική κρίση ήταν συνέπεια της δυσλειτουργίας του σύγχρονου διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, του υπερβολικά μεγάλου μεγέθους και του σύνθετου χαρακτήρα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, της μεγάλης αλληλεξάρτησής τους, των προβληματικών μεθόδων δανεισμού και της συστηματικής αποφυγής επιβολής ρυθμίσεων για τον έλεγχο των νέων επενδυτικών προϊόντων. Ειδικότερα, η απαρχή της κρίσης αναζητείται στη συνισταμένη πολλών παραγόντων:

- **Πρώτον**, στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα είχαν συσσωρευθεί σημαντικές μακροοικονομικές ανισορροπίες. «Η παγκόσμια υπερπροσφορά (global glut) αποταμίευσης κυρίως από την Ασία και το αμερικανικό έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών» δημιούργησαν συνθήκες υπερβάλλουσας ρευστότητας οι οποίες, σε συνδυασμό με μια διευκολυντική νομισματική πολιτική, οδήγησαν σε χαμηλά επιτόκια χορηγήσεων και ταχεία άνοδο των τιμών των χρηματιστηριακών αξιών, που δεν άφησε ανεπηρέαστη την αγορά ακινήτων. Εξάλλου, η αθρόα εισροή φθηνών δανειακών κεφαλαίων προς ταχέως αναπτυσσόμενες οικονομίες, όπως οι χώρες της «Νέας Ευρώπης», αλλά και η Ιρλανδία και η Ισλανδία, διευκόλυνε την πιστωτική επέκταση, η οποία με τη σειρά της τροφοδότησε τον υψηλό ρυθμό ανάπτυξης που γνώρισαν οι χώρες αυτές τα χρόνια πριν από την κρίση.

- **Δεύτερον**, σημαντικές διαρθρωτικές μεταβολές, όπως η απελευθέρωση των αγορών στη δεκαετία του 1990 και τα νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα, εξασθένησαν την διαδικασία της διαχείρισης κινδύνων και αύξησαν το βαθμό μόχλευσης.
- **Τρίτον**, η κρίση ανέδειξε σοβαρές ατέλειες του συστήματος εποπτείας. Συγκεκριμένα, αποκάλυψε σοβαρά προβλήματα επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών, τόσο σε διασυνοριακό επίπεδο όσο και μέσα σε κάθε χώρα. Μέχρι τώρα, έμφαση δινόταν κυρίως στη μικροπροληπτική εποπτεία (micro-prudential supervision), δηλαδή στην εποπτεία των επιμέρους πιστωτικών ιδρυμάτων, και λιγότερο στη μακροπροληπτική εποπτεία (macro-prudential surveillance), η οποία εστιάζεται στους συστημικούς κινδύνους, δηλαδή στους κινδύνους που απορρέουν από τις διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, των αγορών και της μακροοικονομικής συγκυρίας.
- **Τέταρτον**, τόσο οι μέτοχοι όσο και τα διευθυντικά στελέχη κυριαρχούνταν από κίνητρα που οδηγούσαν στην αποσταθεροποίηση του συστήματος. Από τη μια πλευρά, εξαιτίας της επιδίωξής τους για υψηλές βραχυπρόθεσμες ανταμοιβές και της αδιαφορίας τους για τη μακροχρόνια απόδοση των επιλογών τους, απέτυχαν να εκτιμήσουν ρεαλιστικά το είδος και το μέγεθος των κινδύνων που αναλάμβαναν. Από τη άλλη πλευρά, ο επιμερισμός του κινδύνου σε όλο το τραπεζικό σύστημα δημιουργούσε την ψευδαίσθηση του περιορισμού του.
- **Τέλος**, σημαντικό μερίδιο ευθύνης φέρουν οι εταιρίες αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, οι οποίες, ελλείψει ιστορικής πληροφόρησης, βαθμολογούσαν τα νέα και πολυσύνθετα παράγωγα προϊόντα εξομοιώνοντάς τα με τα κρατικά ομόλογα υψηλής διαβάθμισης, με συνέπεια οι επενδυτές να υποεκτιμούν και να υποτιμολογούν τον κίνδυνο.

Επίσης, έντονη κριτική έχει ασκηθεί και στην νομισματική πολιτική που ακολούθησαν οι κεντρικές τράπεζες. Υποστηρίζεται ότι, η ιδιαίτερα χαλαρή νομισματική πολιτική της Ομοσπονδιακής Κεντρικής Τράπεζας (FED) για ικανό χρονικό διάστημα ευθύνεται για την εμφάνιση υπερβολικής ρευστότητας και «μόχλευσης» (leverage), με αποτέλεσμα την εμφάνιση ανισορροπιών και, τελικά, «φούσκας» στην αγορά κατοικίας. Η FED θεωρείται από πολλούς ειδικούς υπαίτια για την κρίση στην αγορά κατοικίας, καθώς διατήρησε τα επιτόκια σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα, δημιουργώντας στους δανειστές την ψευδαίσθηση της εύκολης μακροχρόνιας αποπληρωμής των δανείων. Επίσης, τα χαμηλά επιτόκια και οι χαμηλές αποδόσεις των «παραδοσιακών επενδύσεων» οδήγησαν τους συμμετέχοντες στις χρηματοπιστωτικές αγορές στην ανάληψη υψηλών κινδύνων δια των διαφόρων καινοτομικών χρηματοπιστωτικών μέσων (financial innovation), χωρίς να επιδεικνύουν τη δέουσα προσοχή για τη στάθμιση ή/και αντιστάθμιση αυτών των κινδύνων. Το επιχείρημα που αντιπαραβάλλει η αμερικάνικη κεντρική τράπεζα στην κριτική αυτή ήταν ο φόβος του ενδεχόμενου αποπληθωρισμού την περίοδο εκείνη.

Από την άλλη μεριά, η ΕΚΤ θεωρείται υπεύθυνη για την επέκταση της χρηματοοικονομικής κρίσης στην Ευρώπη, την οποία φάνηκε να αγνοεί διατηρώντας τα επιτόκια σε υψηλά επίπεδα. Η FED, από το φθινόπωρο του 2007, μείωσε τα επιτόκια με στόχο την αύξηση της ρευστότητας στην αγορά με τη βεβαιότητα, όμως, ότι δε θα δημιουργηθούν πληθωριστικές τάσεις καθώς αντισταθμίζονται από τη μείωση του τραπεζικού χρήματος. Αντίθετα, η ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα θέτοντας ως πρωταρχικό της στόχο την αντιμετώπιση των πληθωριστικών τάσεων αύξησε τα επιτόκια της υπερεκτιμώντας τις ικανότητες της ισχυρής οικονομίας. Άμεση συνέπεια ήταν η σταδιακή υποτίμηση του δολαρίου σε σχέση με το ευρώ και η εκτίναξη των τιμών του πετρελαίου και των τροφίμων. Συνεπώς, η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με την πιστωτική στενότητα συνέβαλλε στην ανατροπή της αναπτυξιακής δυναμικής των οικονομιών της ευρωζώνης. Η μη κοινή οικονομική πολιτική που εφάρμοσαν οι δύο κεντρικές τράπεζες, όχι μόνο δε βοήθησαν να αντιμετωπιστεί η κρίση, αλλά χειροτέρευσαν την παγκόσμια οικονομία.

Ακόμη, το ισχύον πλαίσιο «δημιουργίας προς διάθεση» (originate to distribute) λειτουργούσε με τέτοιο τρόπο ώστε οι τράπεζες να έχουν κάθε κίνητρο να ομαδοποιούν και τιτλοποιούν (securitization) μεμονωμένα δάνεια τα οποία διέθεταν στους επενδυτές. Επίσης, το ισχύον «λειτουργικό» (functional) κανονιστικό πλαίσιο, που διέπει τη λειτουργία της χρηματοπιστωτικής αγοράς, έχει πλέον ξεπεραστεί και οι εποπτικές αρχές δεν το αντιλήφθηκαν έγκαιρα ή δεν επέδειξαν τη δέουσα προσοχή στην παραβίασή του.

Επιπροσθέτως, η υπερβολική ρευστότητα οδήγησε τους διαχειριστές κεφαλαίων να αναλαμβάνουν συνεχώς περισσότερους κινδύνους. Στην προσπάθειά τους για μεγιστοποίηση των κερδών, προχώρησαν σε ευρεία έκθεση σε «δομημένα προϊόντα» που τηρούνταν εκτός των ισολογισμών των τραπεζών, ενώ χρησιμοποιούνταν ευρέως για το μετασχηματισμό της ωριμότητας (maturity) του χαρτοφυλακίου. Η επιτυχία αυτού του μοντέλου βασίστηκε σε, υποτίθεται, πολύ εξελιγμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνου και στην αξιολόγηση όλων αυτών των προϊόντων και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από τις εταιρείες αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου (rating agencies), ενώ ήταν φανερό ότι υπήρχαν πολλές περιπτώσεις παραβίασης του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου.

Συνοπτικά, τα αίτια της τρέχουσας χρηματοοικονομικής κρίσης που πλήττει την παγκόσμια οικονομία είναι τα εξής:

- Διαρκής άνοδος του ΑΕΠ (Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος) και των χρηματιστηρίων από το 2002 έως το τέλος του 2007.
- Αύξηση τιμών μετοχών και ακινήτων πολύ πάνω από τις ιστορικές μέσες τιμές.
- Αναζήτηση αφορμών για «διόρθωση», αφενός λόγω της μεγάλης διάρκειας και έντασης του προηγούμενου ανοδικού κύκλου (2002-2007), όπου οι χρηματιστηριακοί δείκτες είχαν ξεπεράσει τα προηγούμενα μέγιστα και οι τιμές των ακινήτων είχαν φθάσει σε

υψηλά επίπεδα, και αφετέρου λόγω του μεγάλου ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών των ΗΠΑ.

- Χαλάρωση εποπτείας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα με αιχμή την κατάργηση της νομοθεσίας Glass-Steagall του 1933.
- Έλλειψη εποπτείας του «σκιώδους» χρηματοπιστωτικού συστήματος (hedge funds κτλ.), σε συνδυασμό με την αυξανόμενη παρουσία εξωχώριων (offshore) κέντρων.
- Περιορισμένη εμβέλεια των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας της Βασιλείας, οι οποίοι προσαρμόστηκαν στις ανάγκες των εμπορικών τραπεζών και όχι των εποπτικών αρχών (regulators capture).
- Έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διεθνών εποπτικών κέντρων του χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- Σύστημα κινήτρων και αμοιβών που ενθάρρυνε την υπερβολική ανάληψη κινδύνων, τις βραχυπρόθεσμες αποδόσεις και τον υπερβολικό δανεισμό.
- Έλλειψη διαφάνειας και εισαγωγή πολύπλοκων παράγωγων προϊόντων. Μη συμμετρική πληροφόρηση αγοραστών και πωλητών.
- Χρήση, από τις τράπεζες, πολύπλοκων μαθηματικών υποδειγμάτων για τον υπολογισμό των πιστωτικών κινδύνων και των κινδύνων αγοράς χωρίς ορθό υπολογισμό του συστημικού κινδύνου.
- Ενθάρρυνση «τιτλοποιήσεων», που μείωσε τα κίνητρα για αυστηρή διαχείριση κινδύνων.
- «Προ-κυκλικότητα» των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών.
- Υπερβολικά χαλαρή νομισματική πολιτική στις Η.Π.Α. για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα μετά το 2001.
- Διεθνείς οικονομικές ανισορροπίες, όπως κυρίως εκφράζονται στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών των Η.Π.Α. και της Κίνας.

3.3.3 Οι συνέπειες της κρίσης

Είναι πλέον γενικά παραδεκτή άποψη ότι η παγκόσμια οικονομία συνεχίζει να πορεύεται εν μέσω της μεγαλύτερης ίσως οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο. Η παρούσα κρίση είναι τόσο σοβαρή, επειδή στο επίκεντρό της βρίσκεται το χρηματοπιστωτικό σύστημα, με αποτέλεσμα οι επιδράσεις της να μεταδοθούν γρήγορα σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας και σε όλες τις χώρες. Η τρέχουσα χρηματοοικονομική κρίση έχει πιο σοβαρές και μακροχρόνιες επιπτώσεις από παρόμοιες κρίσεις του παρελθόντος. Ιστορικά έχει παρατηρηθεί ότι, μετά από μια χρηματοπιστωτική κρίση που έχει επίκεντρο το τραπεζικό σύστημα και εκδηλώνεται υπό συνθήκες ραγδαίας αύξησης των πιστώσεων και ταχείας ανόδου των τιμών των περιουσιακών στοιχείων, είναι πιθανό να επακολουθήσει σοβαρή οικονομική ύφεση. Αυτό συνέβη και με την παρούσα κρίση. Οι συνέπειες της κρίσης μεγεθύνθηκαν από την κατάρρευση της εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων και των καταναλωτών.

Πριν εκδηλωθεί η παρούσα κρίση, όλες οι οικονομικές μονάδες (επενδυτές, αποταμιευτές, επιχειρήσεις και νοικοκυριά) προσδοκούσαν ένα λαμπρό μέλλον και πωλούσαν χωρίς δυσκολία αξίες υψηλού κινδύνου, καθώς οι αγοραστές υποτιμολογούσαν τον κίνδυνο. Το αποτέλεσμα ήταν να εμφανιστεί χρηματιστηριακή «φούσκα», που επηρέασε αρνητικά τις τιμές των ακινήτων και αύξησε το βαθμό μόχλευσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η κρίση προκάλεσε γρήγορα τριγμούς στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και ανέδειξε τις σοβαρές αδυναμίες του. Οι τιμές των αξιών κατέγραψαν ελεύθερη πτώση και έγιναν εξαιρετικά ευμετάβλητες στο άκουσμα (από τους επενδυτές) κάθε «νέας είδησης». Η έλλειψη εμπιστοσύνης οδήγησε στην επιβολή υψηλών επισφαλίσεων κινδύνου και, συνεπώς, στη διαμόρφωση των επιτοκίων δανεισμού στη διατραπεζική αγορά σε ασυνήθιστα υψηλά επίπεδα. Η πιστωτική κρίση γρήγορα μεταδόθηκε και στον πραγματικό τομέα, με μείωση της παραγωγής και με την αναβολή προγραμματισμένων επενδυτικών σχεδίων.

Από το καλοκαίρι του 2007 έως το Σεπτέμβριο του 2008 η παγκόσμια οικονομία δέχθηκε την ταυτόχρονη επίδραση από δύο αντίρροπες δυνάμεις. Πρώτον, την απαξίωση των περιουσιακών στοιχείων (ακινήτων και μετοχών) στις χώρες υψηλού εισοδήματος και δεύτερον, τη ραγδαία και συνεχή αύξηση των τιμών των εμπορευμάτων (τροφίμων, μετάλλων και πετρελαίου), που προκάλεσε διατροφική και ενεργειακή κρίση. Από τη μια πλευρά, η πιστωτική κρίση έπληξε τις αξίες των ακινήτων (τόσο ως περιουσιακών στοιχείων όσο και ως εξασφαλίσεων για δάνεια) και κατά συνέπεια περιόρισε την κατανάλωση των νοικοκυριών και τη ρευστότητα και την κερδοφορία των τραπεζών. Οι τράπεζες προχώρησαν σε εκτεταμένες διαγραφές δανείων και σε μείωση της απασχόλησης. Από την άλλη πλευρά, ο πληθωρισμός των τιμών των βασικών εμπορευμάτων αντανάκλασε εν μέρει κερδοσκοπικές κινήσεις των επενδυτών που προσπαθούσαν να καλυφθούν (hedging) έναντι του φθίνοντος δολαρίου, ενώ δεν είναι ακόμη ξεκάθαρο σε ποιο βαθμό αποτελούσε πρόσκαιρο πληθωρισμό κόστους ή ήταν συνέπεια μιας μονιμότερης, δομικής αλλαγής στη διεθνή ζήτηση και τον καταμερισμό εργασίας. Η σημαντική πτώση, από το Σεπτέμβριο του 2008, των διεθνών τιμών ενέργειας και τροφίμων λειτούργησε ως πρόδρομος δείκτης της επερχόμενης ύφεσης.

Οι οικονομικές συνθήκες επιδεινώθηκαν ραγδαία το 2008, ιδίως το τελευταίο τρίμηνο, επηρεάζοντας δυσμενώς τις προοπτικές για την παραγωγή, την απασχόληση και τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές σε όλες τις περιοχές του κόσμου. Στη φάση που διανύουμε, η χρηματοπιστωτική και μακροοικονομική κρίση τροφοδοτούν η μία την άλλη σχηματίζοντας ένα φαύλο κύκλο: η χρηματοπιστωτική αστάθεια συμπιέζει τη δραστηριότητα του πραγματικού τομέα της οικονομίας και, με τη σειρά της, η υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας προσθέτει προσκόμματα στις ήδη διαταραγμένες λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού τομέα. Το γεγονός αυτό μεταθέτει χρονικά την εξομάλυνση των συνθηκών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών και δυσχεραίνει την ταχεία έξοδο από την κρίση. Είναι αλήθεια ότι υπήρξαν ενδείξεις ηπιότερης επιβράδυνσης ή και σταδιακής σταθεροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας

αίσθησης αισιοδοξίας ότι η ανάκαμψη μπορεί να ξεκινήσει νωρίτερα από ότι αναμενόταν. Οι ενδείξεις αυτές, ωστόσο, δεν προδικάζουν κατ' ανάγκη τη γρήγορη επιστροφή στην ανάπτυξη. Ο βαθμός αβεβαιότητας για την πορεία της παγκόσμιας και της ευρωπαϊκής οικονομίας παραμένει υψηλός.

Την τελευταία διετία το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα παρακολουθεί την εξέλιξη μιας κρίσης της οποίας οι προεκτάσεις δεν έχουν ακόμα καθορισθεί. Η διεθνής κρίση έχει δημιουργήσει τρία κύρια προβλήματα, αυτό της έλλειψης ρευστότητας, της αφερεγγυότητας και της απομόχλευσης. Η απομόχλευση είναι αυτή που μεταφέρει την κρίση από τον χρηματοοικονομικό χώρο στην πραγματική οικονομία και πηγάζει από τα προηγούμενα δύο προβλήματα, την αφερεγγυότητα και την έλλειψη ρευστότητας. Απομόχλευση σημαίνει ότι οι τράπεζες προσπαθούν να περιορίσουν το μέγεθός τους μέσω των δανείων τους επειδή δεν δύνανται να βρουν τα απαραίτητα κεφάλαια για να υποστηρίξουν τις δραστηριότητές τους. Έτσι, περιορίζουν τις πιστώσεις και οδηγούν τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά σε συρρίκνωση των δραστηριοτήτων τους, γεγονός που σημαίνει μείωση του προσωπικού, αύξηση της ανεργίας, λιγότερο εισόδημα και επιμήκυνση της ύφεσης.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η ανασφάλεια που προκάλεσε η κρίση μεταφέρεται στις χρηματαγορές και το επενδυτικό κοινό. Η διεθνής κρίση έχει πλήξει την καρδιά του χρηματοπιστωτικού κλάδου, στερώντας από την κινητήριου δύναμη, δηλαδή τη ρευστότητα. Τα μικρότερα πιστωτικά ιδρύματα είναι τα πρώτα που επιβαρύνονται καθώς έχουν μικρότερη δυνατότητα άντλησης κεφαλαίων και ακόμη πιο αυξημένο κόστος χρηματοδότησης από τους μεγάλους ομίλους. Γενικότερες πιέσεις που προέρχονται από τους διεθνείς εποπτικούς κανόνες, αρχής γενομένης από τη Βασιλεία II, είχαν δημιουργήσει, πριν ακόμη από την κρίση, ασφυκτικό περιβάλλον για τις μικρομεσαίες τράπεζες.

Μεγάλες επενδυτικές τράπεζες, ασφαλιστικοί οργανισμοί και πολυεθνικές εταιρείες με έκθεση στην αγορά των sub-prime loans, παρατηρούν τις μετοχές τους να σημειώνουν ιστορικά χαμηλά επίπεδα, συμπαρασύροντας ταυτόχρονα τους γενικούς δείκτες των ΗΠΑ και Μ. Βρετανίας και με αβέβαιες τις έως τότε προεκτάσεις στον υπόλοιπο κόσμο και την πραγματική οικονομία. Τον Μάρτιο του 2008, ο χρηματοοικονομικός οργανισμός Bear Stearns βρίσκεται στο χείλος της χρεοκοπίας (εξαγοράζεται από την J.P Morgan προς \$10/μετοχή, ενώ πριν την κρίση η τιμή της διαπραγματευόταν προς \$100/μετοχή), καθώς αδυνατεί να αντλήσει κεφάλαια από την φειδωλή αγορά.

Η κατάσταση οξύνεται με την χρεοκοπία της μεγάλης επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers, την εξαγορά των RBS και Fortis από τις κυβερνήσεις τους, τη μετατροπή των Goldman Sachs και Morgan Stanley σε εταιρείες συμμετοχών υπό την εποπτεία της FED, και την χρεοκοπία ενός μεγάλου συνόλου χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων παγκοσμίως. Παράλληλα ο κρατικός παρεμβατισμός ανακτά έδαφος προκειμένου να διασωθούν το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και η οικονομία. Η κρίση κλονίζει την πραγματική οικονομία που

εκφράζεται και μέσω της αδυναμίας του επιχειρηματικού κόσμου να αντλήσει κεφάλαια, ίδια ή δανειακά, αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία του. Άμεση συνέπεια ήταν να συρρικνωθούν η παραγωγή, το εμπόριο και η κατανάλωση, αυξάνοντας την ανεργία και μειώνοντας το εθνικό εισόδημα των χωρών. Τέλος, και το διεθνές εμπόριο πλήττεται σημαντικά παρασύροντας την ναυτιλία, τις εξαγωγές και το τουριστικό συνάλλαγμα. Έτσι συμπληρώνεται το σκηνικό συμβάλλοντας στη γρήγορη επιδείνωση της ύφεσης και επιτείνοντας την μεγάλη αβεβαιότητα στην παγκόσμια αγορά σχετικά με την διάρκεια της κρίσης.

Οι διεθνείς διασυνδέσεις και το μέγεθος του χρηματοπιστωτικού συστήματος συνεπάγονται ότι η κρίση έχει ισχυρές αρνητικές πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις σε όλους τους συμμετέχοντες. Η εμπειρία από το παρελθόν διδάσκει ότι κρίσεις αυτού του είδους έχουν σοβαρές και σχετικά μακροχρόνιες επιπτώσεις στις οικονομίες, στο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, στην απασχόληση και το διεθνές εμπόριο. Όλα τα οικονομικά μεγέθη εξελίσσονται σήμερα αρνητικά: διόγκωση της ανεργίας, διάβρωση του πραγματικού εισοδήματος, πτώση των χρηματιστηριακών αξιών, άνευ προηγουμένου πιστωτικό σφίξιμο της οικονομίας από τις τράπεζες. Από αυτή την αρνητική εξέλιξη, αναμένεται και μια θετική συνέπεια, οι καταναλωτές περιορίζουν την αλόγιστη κατανάλωση επί πιστώσει και καλούνται να προσαρμοσθούν σε περισσότερο σώφρονες συμπεριφορές, βασισμένες στα πραγματικά εισοδήματά τους.

Μια από τις σημαντικότερες επιπτώσεις είναι η μείωση των ρυθμών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών από τις τράπεζες λόγω των προβλημάτων κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας που αυτές αντιμετωπίζουν, τα οποία προβλήματα (και η διαιώνισή τους) οδηγούν σε σημαντική μείωση τους ρυθμούς ανάπτυξης του ενεργητικού τους. Αυτή η απότομη διακοπή της ροής των πόρων, η οποία μάλιστα ακολουθεί μια περίοδο αφθονίας πόρων και χαμηλών επιτοκίων σε επιχειρήσεις, νοικοκυριά αλλά και στο δημόσιο τομέα, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες απειλές για την οικονομική ανάπτυξη. Η διακοπή αυτή δεν είναι το αποτέλεσμα στενότητας πόρων παγκοσμίως, αλλά α) της ξαφνικής αλλαγής της στάσης των δανειστών έναντι των δανειζομένων λόγω του φόβου (κινδύνου) μη δυνατότητας εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους, β) των προβλημάτων κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών λόγω των υψηλών απωλειών κεφαλαίων που προέκυψαν από τις ζημιές που υπέστησαν, αφενός από τα προβληματικά δάνεια, τα οποία παρείχαν χωρίς φειδώ σε πιστούχους αμφιβόλου φερεγγυότητας, και αφετέρου από τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου υψηλού ρίσκου που πραγματοποίησαν και γ) της «προ-κυκλικότητας» των κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια, που τώρα, εν μέσω της κρίσης, απαιτούν σημαντικά, πρόσθετα κεφάλαια για το τραπεζικό σύστημα, χωρίς να έχουν μεριμνήσει γι' αυτά στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου.

Παρόλο που κανείς δεν είχε προβλέψει εγκαίρως τον κίνδυνο, σήμερα πλέον όλοι αναγνωρίζουν ως «πηγή του κακού» τη στρεβλή λειτουργία του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Με αποτέλεσμα σήμερα να παρακολουθούμε μεγάλες επιχειρήσεις να καταρρέουν ή να κρατικοποιούνται, μείωση ή και παύση της παραγωγικής διαδικασίας, εκατομμύρια εργαζομένους να χάνουν τη θέση τους ή να δέχονται μείωση των αποδοχών τους, με παράλληλη

πτώση στα κέρδη και τις πωλήσεις επιχειρήσεων. Έχουμε γίνει μάρτυρες τεράστιων αλλαγών στον τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων, στις καταναλωτικές συνήθειες των πολιτών, στις πολιτικές των εθνικών κυβερνήσεων, στον τρόπο που αντιμετωπίζουμε πλέον την εργασία, την οικονομία, το μέλλον.

Συνοπτικά, τα αποτελέσματα της διεθνούς κρίσης είναι τα ακόλουθα:

- Κατάρρευση μεγάλων τραπεζών (Lehman Brothers) και στήριξη άλλων με κολοσσιαία ποσά, λόγω, κυρίως, των ζημιών από προβληματικά στεγαστικά δάνεια και σχετιζόμενες με αυτά επενδύσεις.
- Αβεβαιότητα για το μέγεθος των συνολικών ζημιών (\$2,2 τρις., \$3,0 τρις., \$4,1 τρις. ή περισσότερο;).
- Φαύλος κύκλος απομόχλευσης: Μείωση τιμών περιουσιακών στοιχείων, ζημιές τραπεζών, μείωση κεφαλαίων τραπεζών, μείωση δανεισμού, μείωση ιδιωτικής δαπάνης (κατανάλωσης, επενδύσεων), αύξηση ανεργίας, μείωση ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης και ούτω καθεξής.
- Φόβος και υπερβολικός συντηρητισμός, όταν πριν από ένα χρόνο κυριαρχούσε η ευφορία και η ανάληψη υπερβολικών κινδύνων.
- Διεθνής ύφεση και αύξηση ανεργίας.
- Ορθή η αντίδραση από τις κεντρικές τράπεζες και τις κυβερνήσεις. Το κράτος «σώζει» τις αγορές, τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις, όπως δίδαξε ο Keynes και οι επίγονοί του. Το κράτος αυξάνει τις δημόσιες δαπάνες ενώ ο ιδιωτικός τομέας μειώνει τις δαπάνες του. «Πακέτα» διάσωσης τραπεζών, δημοσιονομική επέκταση, αύξηση προσφοράς ρευστότητας από τις κεντρικές τράπεζες ακόμα και με «ανορθόδοξα» μέσα.
- Η κρίση ως ευκαιρία για ένα καλύτερο οικονομικό και κοινωνικό σύστημα: Τόνωση ηθικών αξιών, «χρυσή τομή» μεταξύ κράτους και αγοράς, μεταξύ ατομικού και συλλογικού συμφέροντος (σημασία της παιδείας).

Πρώτα ενθαρρυντικά θεσμικά στοιχεία: Ενδείξεις κατάργησης φορολογικών παραδείσων, χαλάρωση του τραπεζικού απορρήτου. Η Σύνοδος των G-20 στο Λονδίνο στις 2 Απριλίου 2009 έθεσε τις βάσεις για συντονισμένη έξοδο από την κρίση μέσω της αύξησης των πόρων του ΔΝΤ, της νέας αρχιτεκτονικής του χρηματοπιστωτικού συστήματος, της αποφυγής του προστατευτισμού και, κυρίως, της διατυπωμένης βούλησης για ενεργό παρέμβαση προκειμένου να μην επαναληφθούν τα λάθη του παρελθόντος (Σύνοδος G-20 του 1933). (George Soros 2008)

3.3.4 Η κρίση στην Ελλάδα και προτάσεις αντιμετώπισης της

Μέσα σε ένα πλήρως παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον είναι φυσικό η διεθνής οικονομική κρίση να επηρεάσει όλες τις χώρες, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό ανάλογα και με τις συνθήκες που επικρατούν στην κάθε μία. Στη χώρα μας, η κρίση βρήκε τις ελληνικές τράπεζες σε συγκριτικά καλύτερη θέση, με πολύ μικρή έκθεση σε υψηλού κινδύνου επενδυτικά προϊόντα, ισχυρή καταθετική βάση, επαρκή κεφάλαια και ικανοποιητική ρευστότητα. Και παρά τους

ιστορικά ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς αύξησης των τραπεζικών χορηγήσεων των τελευταίων ετών, τα στοιχεία των πρώτων χρόνων της κρίσης που διαθέτουμε για τη δανειακή επιβάρυνση νοικοκυριών και επιχειρήσεων δείχνουν, ότι στη χώρα μας η τραπεζική μόχλευση υπολειπόταν σημαντικά από τα επίπεδα των περισσότερων οικονομιών της ζώνης του ευρώ. Οι ελληνικές θυγατρικές ξένων τραπεζών δεν αντιμετώπιζαν μέχρι σήμερα αξεπέραστα προβλήματα καθώς οι μητρικές τους δεν φαίνεται να επηρεάζονταν σημαντικά από την κρίση, σε βαθμό που θα επιβάρυνε εξωγενώς το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Η δομή και η αποτελεσματικότητα του συστήματος τραπεζικής εποπτείας είναι βέβαιο ότι έχουν συμβάλει ώστε οι επιπτώσεις από τη διεθνή κρίση να είναι πολύ ηπιότερες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα θεμελιώδη μεγέθη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος να έχουν επηρεαστεί σε χαμηλότερο βαθμό από τη διεθνή κρίση, σε σύγκριση με τα τραπεζικά συστήματα άλλων χωρών. Παρόλα αυτά διανύουμε μία ιδιαίτερα δύσκολη και ασταθή περίοδο όπου οι τράπεζες υποβάλλονται σε συνεχή τεστ αντοχής (stress tests) , προκειμένου να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους σε μία ενδεχόμενη καταστροφή. Οι εποπτικές αρχές θέτουν ολοένα και αυστηρότερα κριτήρια στα τεστ των ευρωπαϊκών τραπεζών ,δίνοντας βάση σε μακροοικονομικούς παράγοντες .Σε μία όμως ασταθή οικονομία, όπως αυτή που βιώνουμε στις μέρες μας , είναι πιθανό τέτοιου είδους δοκιμασίες να μην αποσκοπούν ακριβώς στην πρόληψη , αλλά να κρύβουν άλλου είδους πολιτικοοικονομικές σκοπιμότητες .

Επίσης, η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη δεν ήταν αρκετή για να προστατεύσει την ελληνική οικονομία από τη μεγάλη διεύρυνση των επιτοκιακών περιθωρίων δανεισμού (spreads) του δημοσίου και των τραπεζών. Αυτό συνέβη, πρώτον, διότι η διεθνής κρίση συνέβαλε στην εστίαση των διεθνών αγορών χρήματος και κεφαλαίου στις στρεβλώσεις της ελληνικής οικονομίας, και ιδιαίτερα στα υψηλά ελλείμματα (ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και γενικής κυβέρνησης) και αντιστοίχως στο υψηλό εξωτερικό και δημόσιο χρέος, και δεύτερον, διότι στην παράγωγο αγορά ασφαλιστηρίων συμβολαίων χρέους (CDS-Credit Default Swaps), δεν ασφαλίζονται μόνο κάτοχοι ομολόγων έναντι ενδεχόμενου κινδύνου χρεοκοπίας χωρών ή επιχειρήσεων, αλλά δραστηριοποιούνται και κερδοσκόποι που στοιχηματίζουν ότι θα διαλυθεί η Ευρωζώνη.

Δυστυχώς ,στις μέρες μας η οικονομική κατάσταση της χώρας μας έχει δείξει πολύ πιο έντονα σημάδια επιδείνωσης , σε σχέση με τα πρώτα χρόνια εμφάνισης της κρίσης . Η επί μακρόν αναποτελεσματική διαχείριση του δημόσιου χρέους της χώρας την οδήγησε στην προσφυγή στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και στην εφαρμογή των συστάσεων αυτού, τηρώντας αυστηρή δημοσιονομική πολιτική. Η εν λόγω κατάσταση πιέζει υπέρμετρα τις ελληνικές τράπεζες, παρότι οι τελευταίες δεν είχαν ποτέ σημαντική έκθεση στις αγορές των παραγώγων και των τιτλοποιήσεων, από τις οποίες και ξεκίνησε η διεθνής πιστωτική κρίση.

Η ενδεχόμενη κατάρρευση της Ελλάδας , που αναζωπυρώθηκε τους τελευταίους μήνες από τη διεθνή φημολογία , προκάλεσε νέα εκτίναξη των ελληνικών spreads στα ύψη . Πέρα όμως από υπαρκτούς κινδύνους αναδιάρθρωσης του χρέους της χώρας , και πέρα από υπαρκτές σκοπιμότητες αναζωπύρωσης της σχετικής φημολογίας , το γεγονός είναι ότι η έντονη επαναφορά του θέματος στην επικαιρότητα ανακυκλώνει τη συζήτηση στα επικίνδυνα όρια του συστημικού κινδύνου .Ο συστημικός κίνδυνος αποτυπώνεται και στις τράπεζες , των οποίων οι μετοχές εμφανίζουν μία αισθητή πτώση με άμεσο αντίκτυπο και στο ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών το οποίο μειώνεται .Ακόμη οι τράπεζες δέχονται έντονη απειλή από τις επισφάλειες των πελατών τους και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την επιδείνωση της ποιότητας του ενεργητικού τους . Τέλος η βαριά τους έκθεση σε κρατικά ομόλογα , σε συνδυασμό με τις μαζικές εκροές καταθέσεων οδηγούν στις τράπεζες σε αναζήτηση νέων κεφαλαίων και στον επανασχεδιασμό της πολιτικής τους .

Επομένως , επιβάλλεται, πρωτίστως, να επέλθει η ισορροπία στη διαχείριση του ελληνικού δημόσιου χρέους. Δευτερεύουσα, αλλά εξίσου σημαντική ενέργεια θα αποτελέσει η χάραξη διαφορετικών στρατηγικών διαχείρισης κινδύνων από τις ελληνικές τράπεζες με εγκατάλειψη του μιμητισμού και του σχεδόν όμοιου επιχειρηματικού μοντέλου ανάπτυξης που ακολουθήθηκε από το την πλειονότητα του τραπεζικού κόσμου την περασμένη δεκαετία. Υπό αυτό το πρίσμα οι πρόσφατες δηλώσεις του διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της Ελλάδος περί πιθανών συγχωνεύσεων και εξαγορών στο σύστημα είναι επίκαιρες.

Μάλιστα ,η διαφοροποίηση των επιπτώσεων της κρίσης στις μεγάλες τράπεζες του πλανήτη υπέδειξε ότι ανέκαμψαν ταχύτερα οι τραπεζικοί οργανισμοί εκείνοι, των οποίων η τεχνογνωσία στη διαχείριση κινδύνων ήταν προηγμένη έναντι των ανταγωνιστών τους. Ταυτόχρονα, οι ίδιες τράπεζες εκμεταλλεύτηκαν με τον καλύτερο τρόπο τις ευκαιρίες ανάπτυξης που εμφανίστηκαν λόγω της κρίσης, περιορίζοντας δαπάνες εκεί ακριβώς όπου η μέτρηση του κινδύνου το επέτρεψε και αυξάνοντας δαπάνες εκεί όπου έδειχνε οφέλη. Η στρατηγική και το risk management ενώθηκαν, για να επιτευχθεί σχετικά εύκολα η έξοδος των τραπεζικών οργανισμών από την πίεση της κρίσης.

Ωστόσο στο ελληνικό περιβάλλον δεν ισχύει το ίδιο . Η αβεβαιότητα του περασμένου έτους, 2010, και πολύ περισσότερο του παρόντος έτους, 2011, αναμένεται να καθοριστεί κυρίως από την ικανότητα της χώρας να αντιμετωπίσει την τοπική κρίση χρέους. Παρόλα αυτά, όμως, εκτιμάται αρκετός ο χρόνος, ώστε να βελτιωθούν οι δομές του risk management στους οργανισμούς τους και να προβούν στις τομές εκείνες που θα τους επιτρέψουν να αντιμετωπίσουν το μέλλον με αισιοδοξία.

Το ζητούμενο των ελληνικών τραπεζών είναι η προσαρμογή τους στο νέο ευρωπαϊκό τραπεζικό περιβάλλον που διαμορφώνεται σε συνδυασμό με την ικανότητά τους να διαχειριστούν γρήγορα και αποτελεσματικά τους ήδη διαφαινόμενους κινδύνους.

Τέλος , η μεγαλύτερη πρόκληση για τη χώρα στη δύσκολη αυτή συγκυρία είναι η αντιμετώπιση της κρίσης, δεδομένων των μακροχρόνιου χαρακτήρα διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας, που αποτυπώνονται:

- στο υψηλό ποσοστό δημόσιου χρέους και τα μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα
- στο διευρυνόμενο έλλειμμα του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών
- στην εμμονή του δομικού πληθωρισμού σε ανώτερα από το μέσο όρο της ευρωζώνης επίπεδα
- στους χαμηλούς ρυθμούς αποταμίευσης και επενδύσεων και
- στα υψηλά ποσοστά ανεργίας, ιδιαίτερα των νέων.

Η αντιμετώπιση βέβαια μίας ραγδαίας οικονομικής κρίσης απαιτεί επίπονη και επίμονη προσπάθεια .Η χώρα θα πρέπει υπακούσει στους κανόνες των δανειστών της και όχι μόνο .Οι ιδιωτικοποιήσεις , οι μεταρρυθμίσεις σε όλους τους τομείς ,οι περικοπές μισθών , η πάταξη της φοροδιαφυγής ,η αναδιάρθρωση των κεφαλαίων των τραπεζών και του χρέους της χώρας , είναι μόνο κάποια από τα βασικότερα μέτρα αντιμετώπισης της .Παρόλα αυτά δεν μπορεί να είναι βέβαιο ότι εάν ακολουθηθεί μία τέτοια σειρά μέτρων , η χώρα θα μπορέσει να διανύσει σύντομα μία περίοδο ανάκαμψης .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

4.1 Έλεγχος – Εποπτεία Τραπεζών

Ο μοναδικός τομέας ο οποίος υπόκειται σε προληπτικό έλεγχο και εποπτεία, με σκοπό τη διαφύλαξη της ακεραιότητας και της απρόσκοπτης λειτουργίας του, είναι το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της μεγάλης συμβολής του στο πλαίσιο του ευρύτερου οικονομικού συστήματος, της ανάγκης για την πρόληψη της περιέλευσης των τραπεζών σε καταστάσεις αφερεγγυότητας, αλλά και της ύπαρξης δύο τύπων αδυναμιών που συνδέονται αποκλειστικά μ' αυτόν. Οι αδυναμίες αυτές είναι πρώτον η ασύμμετρη πληροφόρηση μεταξύ αγοραστών και πωλητών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (Karaken, 1986), η οποία είναι εντονότερη για τον τομέα της κεφαλαιαγοράς, και δεύτερον ο συστημικός κίνδυνος, δηλαδή η διάδοση των προβλημάτων στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος και, τελικά, στο σύνολο της οικονομίας. (Αλεξιάκης 1999)

Οι εποπτικές αρχές, εντοπίζοντας και αντιμετωπίζοντας τους διαφόρους κινδύνους με τους οποίους έρχονται αντιμέτωπα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, προσπαθούν να εμποδίσουν την εμφάνιση αυτών των προβλημάτων. Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος αποτελεί τον κυρίαρχο στόχο της εποπτείας. Έτερο στόχο της εποπτείας αποτελεί η κατανόηση από πλευράς πιστωτικών ιδρυμάτων της έννοιας της δυναμικής αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας, σε συνδυασμό με το φαινόμενο της αύξησης των επισφαλειών σε περιόδους οικονομικής επιβράδυνσης. Προς τον σκοπό αυτό πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι επιδράσεις από τις μεταβολές του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, έτσι ώστε να υπάρχει επαρκές περιθώριο για την αντιμετώπιση μελλοντικών κινδύνων. Το κυριότερο εργαλείο που χρησιμοποιούν οι ελεγκτικές και οι εποπτικές αρχές είναι η θέσπιση κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας, ώστε να αντιμετωπιστούν οι ενδεχόμενες ζημίες από τη ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων.

4.1.1. Θεσμικό Πλαίσιο και Κίνδυνοι

Το θεσμικό και εποπτικό πλαίσιο κάθε οικονομίας διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη διαχείριση των κινδύνων του τραπεζικού τομέα. Η σημαντικότητα αυτή πηγάζει από διάφορους λόγους, οι σημαντικότεροι εκ των οποίων είναι :

- Λόγοι προστασίας επενδυτών

- Λόγοι προστασίας εκείνων με τους οποίους συναλλάσσεται ένας τραπεζικός οργανισμός
- Λόγοι προστασίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Οι δύο πρώτοι λόγοι είναι βασικοί αλλά και άμεσα κατανοητοί. Ο τρίτος λόγος υπαγορεύεται από την ανάγκη να υπαχθούν οι τράπεζες σε κοινό ρυθμιστικό πλαίσιο. Πράγματι, η χρεοκοπία μιας από αυτές είναι πιθανό να οδηγήσει σε αποσταθεροποίηση ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος (συστημικός κίνδυνος), συμπεριλαμβανομένης και της εμπιστοσύνης των επενδυτών στην αγορά, καθώς και της εύρυθμης λειτουργίας των συστημάτων συμψηφισμού και διακανονισμού.

Το θεσμικό πλαίσιο θέτει τους περιορισμούς και δίνει τις κατευθύνσεις που εμπνέουν εμπιστοσύνη στη διαχείριση κινδύνου και αποτελεί κίνητρο για την ανάπτυξη και την αποτελεσματικότερη οργάνωση εσωτερικού ελέγχου μέσα στους τραπεζικούς οργανισμούς. Συγχρόνως, η θεσμοθέτηση κανόνων είναι συχνά αντίθετη με τις απαιτήσεις του ανταγωνισμού, αφού οι κανόνες αυτοί μπορεί να επενεργούν περιοριστικά στις δραστηριότητες και στις λειτουργίες της τράπεζας.

Από την άλλη, όμως, η διαδικασία της απορύθμισης άφησε ένα κενό, το οποίο έπρεπε να συμπληρωθεί με νέους κανόνες και ρυθμίσεις, προσαρμοσμένους στους κινδύνους. Η πρώτη προσπάθεια συνεργασίας σε θέματα διεθνούς τραπεζικής εποπτείας έγινε πριν από το 1974, έχοντας ως στόχο την προσαρμογή των εθνικών εποπτικών συστημάτων προκειμένου να ανταποκρίνονται στον έλεγχο των πολύπλοκων διεθνών τραπεζικών ομίλων. Παράλληλα, η προσπάθεια αυτή αποσκοπούσε στη στενή συνεργασία των εθνικών εποπτικών αρχών, με στόχο την παρακολούθηση της δραστηριότητας των «παγκόσμιων τραπεζών».

Το αποφασιστικότερο όμως βήμα για την εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων έγινε το 1974, με τη σύσταση της Επιτροπής της Βασιλείας, η οποία αποτελείται σήμερα από τους διοικητές των 13 πιο αναπτυγμένων χωρών και έχει συσταθεί υπό τη αιγίδα της Διεθνούς Τράπεζας Διακανονισμών. Το έργο της αποβλέπει κυρίως στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και στη διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού.

Επομένως, οι νέοι κανόνες σχεδιάστηκαν στη Βασιλεία της Ελβετίας προσαρμόστηκαν στις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας. Η απελευθέρωση αυτή δημιούργησε και μια σειρά από νέα τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες. Οι εποπτικές αρχές που είναι υπεύθυνες για τη θεσμοθέτηση του τραπεζικού συστήματος βρίσκονται όμως πάντα προ αντικρουόμενων υποχρεώσεων. Από τη μια μεριά, οφείλουν να ολοκληρώσουν την κύρια αποστολή τους που αφορά τη διατήρηση της αξιοπιστίας του τραπεζικού συστήματος και να προστατεύσουν την αποταμίευση. Από την άλλη, πρέπει να αυξήσουν το βαθμό ανταγωνισμού μεταξύ τους. Αντικείμενο της Συμφωνίας της Βασιλείας αποτελούν η καθιέρωση ενός ενιαίου συστήματος μέτρησης της κεφαλαιακής επάρκειας των διεθνών εμπορικών τραπεζών και η επιβολή ελαχίστων ορίων

επάρκειας ιδίων κεφαλαίων, με σκοπό την ενίσχυση του περιεχομένου των κανόνων της προληπτικής εποπτείας σε διεθνές επίπεδο. Ως επάρκεια ιδίων κεφαλαίων νοείται ένα σύστημα κανόνων, τους οποίους εφαρμόζουν οι ρυθμιστικές αρχές προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι τα εποπτευόμενα από αυτές χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διαθέτουν επαρκή κεφάλαια για την κάλυψη των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται κατά την ανάληψη των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων.

Η επιδίωξη, λοιπόν, ήταν να περιοριστεί η έκθεση των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε αφερεγγυότητα μέσω της ενίσχυσης της ικανότητάς τους να απορροφούν απροσδόκητες ζημίες. Ο περιορισμός της ευαισθησίας των τραπεζών απέναντι στους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται αποτελεί καταρχήν αντικείμενο της πολιτικής διαχείρισης τραπεζικών κινδύνων, η οποία περιλαμβάνει: α) μέτρα ενεργητικής πολιτικής, με πυρήνα τη διαφοροποίηση του τραπεζικού χαρτοφυλακίου, με στόχο τον έλεγχο του κινδύνου και β) μέτρα παθητικής πολιτικής, η υιοθέτηση των οποίων αποβλέπει στην ενδυνάμωση της καθαρής θέσης της τράπεζας. Μερικοί από τους θεσμικούς κανόνες είναι απλοί και έχουν στόχο να περιορίσουν τους πιθανούς κινδύνους. Για παράδειγμα, κάποιος περιορισμός, όπως ο δείκτης ρευστότητας = (κυκλοφορούν ενεργητικό)/(βραχυχρόνιες υποχρεώσεις), πρέπει να είναι μεγαλύτεροι της μονάδας. Όμως, πυρήνας του θεσμικού πλαισίου είναι η κεφαλαιακή επάρκεια (capital adequacy) των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, δηλαδή το ελάχιστο όριο κεφαλαίου προσαρμοσμένου για κίνδυνο (risk-based capital) από τις διάφορες θέσεις στο χαρτοφυλάκιό τους. Παραδοσιακά, το κεφάλαιο αποτελεί ένα μικρό μόνο μέρος του συνολικού ενεργητικού των τραπεζικών οργανισμών, ιδιαίτερα εάν συγκριθεί με αυτό των βιομηχανικών επιχειρήσεων. Ένα ποσοστό κεφαλαίου επί του συνολικού ενεργητικού ίσο με 8% αντιστοιχεί σε έναν υψηλό συντελεστή μόχλευσης (ξένα προς ίδια κεφάλαια). Συνήθως, οι τράπεζες διατηρούν στην κατοχή τους στοιχεία του ενεργητικού (δάνεια) ως τη λήξη της διάρκειάς τους, τα οποία δεν είναι εύκολα ρευστοποιήσιμα σε περίπτωση που χρειαστούν κεφάλαια, και η Οδηγία Κεφαλαιακής Επάρκειας ακριβώς αυτό το πνεύμα έχει. Οι περιορισμοί κεφαλαίου έχουν, τελευταία, προσαρμοστεί στον κίνδυνο της αγοράς. Οι βασικότεροι λόγοι είναι: α) ο κίνδυνος της αγοράς είναι ο κίνδυνος ζημίας στη διάρκεια της ελάχιστης εκείνης περιόδου που χρειάζεται για τη ρευστοποίηση θέσης στην αγορά β) η χρονική αυτή περίοδος εξαρτάται από τον τύπο του συγκεκριμένου προϊόντος γ) η πιθανή ζημία εξαρτάται από τις κινήσεις της αγοράς στη διάρκεια αυτής της περιόδου, αλλά και από την ευαισθησία των διαφορετικών περιουσιακών στοιχείων του χαρτοφυλακίου στις μεταβολές αυτές. Τα VaR υποδείγματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εσωτερικά υποδείγματα στον οργανισμό κάτω από τις οδηγίες των εποπτικών αρχών. (Συριόπουλος)

4.1.2 Κεφαλαιακή Επάρκεια

Ενώ, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παίρνουν μέτρα ώστε να εξασφαλίσουν την ενεργητική διαχείριση των κινδύνων τους, τα μέτρα των ελεγκτικών αρχών συνίσταται αποκλειστικά στον προσδιορισμό του κεφαλαίου, το οποίο πρέπει να διακρατούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

για την αντιμετώπιση των πιθανών κινδύνων. Δηλαδή, τα μέτρα των ελεγκτικών και εποπτικών αρχών συνιστούν μια παθητική πολιτική αντιμετώπισης των κινδύνων. Ειδικότερα στις περιπτώσεις των τραπεζών είναι σημαντικό να διασφαλίζεται ότι οι μέτοχοι διακινδυνεύουν τα δικά τους κεφάλαια κατά την ανάληψη των κινδύνων από το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα το οποίο κατέχουν. Και αυτό διότι, οι τράπεζες αποτελούν επιχειρήσεις, στην περίπτωση χρεοκοπίας των οποίων, οι καταθέτες τους αποζημιώνονται από τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων. Επιπλέον, είναι επιχειρήσεις με μικρό σχετικά ποσοστό ιδίων κεφαλαίων συγκριτικά με τις άλλες επιχειρήσεις. Ωστόσο, το κεφάλαιο αυτό επιβάλλεται να βρίσκεται σε επάρκεια, προκειμένου να καλύπτει πιθανές ζημιές. Οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας για την αντιμετώπιση των ενδεχόμενων ζημιών εξειδικεύονται ανάλογα με την πηγή προέλευσης των χρηματοπιστωτικών κινδύνων.

Εφόσον, οι ελεγκτικές και εποπτικές αρχές καθορίζουν απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας για τα τραπεζικά ιδρύματα, αυτά είναι υποχρεωμένα στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης των κινδύνων τους, εκτός από τους στόχους τους οποίους θέτουν τα ίδια για το επιθυμητό επίπεδο κινδύνου που είναι διατεθειμένα να αναλάβουν, να λαμβάνουν υπόψη και τις απαιτήσεις αυτές. Οι κανόνες για την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων στις τράπεζες στοχεύουν στην ενίσχυση της ικανότητας «απορρόφησης» ζημιών από τη στιγμή που οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθενται, κατά τη λειτουργία τους, εκδηλωθούν. Αποτελούν μέρος του ευρύτερου δικτύου ασφαλείας του τραπεζικού συστήματος, το οποίο αποβλέπει στη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.

Η ύπαρξη γενικών δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας χωρίς καμία στάθμιση ή άλλου είδους διάκριση στοιχείων του ενεργητικού βοήθησε, ώστε να διατηρούν οι τράπεζες ένα ελάχιστο ύψος κεφαλαίου σε σχέση με τον κύκλο των εργασιών τους. Ωστόσο, δεν αντιμετώπιζε με συγκεκριμένο τρόπο κανέναν από τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες. Η αντιμετώπιση από τις εποπτικές αρχές του προβλήματος αυτού ξεκίνησε από τα τέλη της δεκαετίας του '80. Ο κύριος φορέας που σε διεθνές επίπεδο επεξεργάζεται κανόνες για τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος είναι η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία. Έτσι, το 1988 η Επιτροπή της Βασιλείας υιοθέτησε ένα νέο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, ο οποίος συμπεριλαμβάνει όλες τις εργασίες «εκτός ισολογισμού» στο υπολογισμό της αξίας του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών.

Οι βασικοί στόχοι του αρχικού Συμφώνου της Βασιλείας ήταν η ισχυροποίηση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών αλλά και η διασφάλιση ίσων όρων τραπεζικού ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο, μέσω της καθιέρωσης ενός κοινώς αποδεκτού εποπτικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Είναι κοινή διαπίστωση ότι, ένα τραπεζικό σύστημα που είναι αποδοτικό και διαθέτει ισχυρή κεφαλαιακή βάση αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη διατήρηση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα και γενικότερα για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων από δυσμενείς εξελίξεις του οικονομικού περιβάλλοντος.

Στις μέρες μας ο δείκτης ελάχιστης κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών έχει καθορισθεί βάσει του συμφώνου της Βασιλείας II , στο 8% . Παρόλα αυτά οι συνεχείς εξελίξεις εύκολα θα αλλάξουν τα δεδομένα . Ο ερχομός του νέου συμφώνου της Βασιλείας III θα θέσει νέους όρους στο θέμα της κεφαλαιακής επάρκειας , πιέζοντας ακόμα περισσότερο τις τράπεζες προκειμένου να είναι ικανές να αντιμετωπίσουν κρίσιμες καταστάσεις . Σε επόμενο κεφάλαιο θα αναλύσουμε τα βασικότερα σημεία των όρων αυτών και τις επιπτώσεις που αυτοί θα έχουν στο τραπεζικό σύστημα .

4.2 Διεθνείς Ελεγκτικοί και Εποπτικοί Μηχανισμοί

4.2.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) ιδρύθηκε στο τέλος του 1974 , μετά από πρωτοβουλία των Διοικητών των Κεντρικών Τραπεζών της Ομάδας των χωρών Group of Ten (G-10), με σκοπό τη διαμόρφωση ομοιόμορφων κανόνων ελέγχου και εποπτικών πρακτικών για το τραπεζικό σύστημα . Δεν έχει νομική προσωπικότητα , εδρεύει στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements) της Βασιλείας της Ελβετίας η οποία και της παρέχει γραμματειακή υποστήριξη . Αρχικό όνομα τη επιτροπής ήταν Committee on Banking Regulation and Supervisory Practices και συνεδρίασε για πρώτη φορά το Σεπτέμβριο του 1975. Σήμερα συνεδριάζει 4 με 5 φορές το χρόνο.

Η επιτροπή ιδρύθηκε σε μια περίοδο μεγάλης αβεβαιότητας στη διεθνή οικονομία και ιδιαίτερα στο χώρο του συναλλάγματος (λόγω της κατάρρευσης του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods), των συναλλαγματικών ισοτιμιών και των τραπεζών. Συνεπώς, η ανησυχία των εποπτικών αρχών – μελών της Επιτροπής όσον αφορά τη φερεγγυότητα των τραπεζών που λειτουργούσαν στη δικαιοδοσία τους, σε ένα περιβάλλον έντονης αστάθειας των μακροοικονομικών μεγεθών και σε συνδυασμό με τη ραγδαία διεθνοποίηση της τραπεζικής, ανέδειξαν την ανάγκη συνεργασίας τους ως προτεραιότητα.

Η Ομάδα των Δέκα (G-10) αποτελείται από έντεκα βιομηχανικές χώρες: Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, Ολλανδία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και Η.Π.Α. Οι χώρες αυτές εκπροσωπούνται από τις κεντρικές τους τράπεζες και από άλλες αρχές που είναι επισήμως υπεύθυνες για τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος όπου δεν είναι οι κεντρικές τράπεζες. Στόχος της ομάδας είναι η ανταλλαγή απόψεων και η συνεργασία σε θέματα οικονομικής, νομισματικής και χρηματοοικονομικής πολιτικής.

Οι Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών της Ομάδας των Δέκα συναντώνται κάθε μήνα στην έδρα (Βασιλεία της Ελβετίας) της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank of

International Settlements – BIS), η οποία αποτελεί ένα διεθνή οργανισμό που ενισχύει και στηρίζει τη διεθνή οικονομική και νομισματική συνεργασία και λειτουργεί ως τράπεζα των κεντρικών τραπεζών. Οι κύριες υπηρεσίες που προσφέρει είναι: προώθηση του διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών σχετικά με οικονομικά θέματα, έρευνα σε οικονομικά – χρηματοοικονομικά θέματα, υπηρεσίες βασικού αντισυμβαλλομένου των κεντρικών τραπεζών στις μεταξύ τους χρηματοοικονομικές συναλλαγές και υπηρεσίες θεματοφύλακα σε διεθνείς οικονομικές συναλλαγές. (Αγγελόπουλος 2008)

4.2.2 Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS)

Ιδιαίτερα σημαντικός, σε ότι αφορά την ενσωμάτωση στο ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο του νέου Σύμφωνου της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια, είναι και ο ρόλος της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS). Η Επιτροπή αυτή συστήθηκε στις 5 Νοεμβρίου 2003 στο Λονδίνο, με απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και μέλη της είναι εκπρόσωποι των εθνικών δημόσιων αρχών που είναι αρμόδιες για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των εθνικών κεντρικών τραπεζών στις οποίες έχουν ανατεθεί συγκεκριμένες λειτουργικές αρμοδιότητες για την εποπτεία μεμονωμένων πιστωτικών ιδρυμάτων, των κεντρικών τραπεζών οι οποίες δεν εμπλέκονται άμεσα στην εποπτεία μεμονωμένων πιστωτικών ιδρυμάτων και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Η Επιτροπή αυτή έχει ως αποστολή να συμβουλεύει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είτε ύστερα από αίτημά της είτε με δική της πρωτοβουλία, ιδίως όσον αφορά την κατάρτιση σχεδίων εκτελεστικών μέτρων στον τραπεζικό τομέα, να συμβάλλει στην ομοιόμορφη εφαρμογή των κοινοτικών Οδηγιών και στη σύγκλιση των εποπτικών πρακτικών των κρατών μελών στην Κοινότητα και να προάγει την εποπτική συνεργασία, μεταξύ άλλων συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών. Μάλιστα, η επιτροπή ευρωπαϊκών αρχών τραπεζικής εποπτείας και οι εθνικές εποπτικές αρχές οργάνωσαν τον Ιούλιο του 2010 σε στενή συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα την ευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress test). Σκοπός αυτών των τεστ αντοχής είναι η αξιολόγηση της συνολικής ικανότητας του τραπεζικού τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να απορροφήσει τυχόν περεταίρω σημαντικούς οικονομικούς και χρηματοπιστωτικούς κραδασμούς. Η άσκηση αυτή αποτελεί σημαντικό βήμα στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της σταθερότητας του τραπεζικού τομέα στην ΕΕ.

Στον τομέα αυτόν οι εποπτείες των κρατών-μελών τηρούν στάση αναμονής, διερευνώντας ο ένας τις απόψεις του άλλου. Αποφεύγουν να οριστικοποιήσουν τις προθέσεις τους σχετικά με τις διακριτικές εθνικές ευχέρειες, για λόγους διαφύλαξης του ανταγωνισμού, που εξασφαλίζεται από την ομοιομορφία στην εφαρμογή των οδηγιών. Για παράδειγμα, αν μία ξένη τράπεζα που δραστηριοποιείται στην ελληνική αγορά απολαμβάνει χαλαρότερα κριτήρια από εκείνα που θέτει η Τράπεζα της Ελλάδος για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, τότε το καθεστώς ανταγωνισμού διαταράσσεται. (www.cebs.org)

4.2.3 Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας(FSB)

Το FSB(Financial Stability Board) ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 2009 ως διάδοχος του Φόρουμ Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (FSF-Financial Stability Forum) το οποίο ιδρύθηκε το 1999 από τους Υπουργούς Οικονομικών των G7 και από τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών ακολουθώντας τις συστάσεις του Hans Tietmeyer , πρόεδρο της Deutsche Bundesbank .Ο Tietmeyer ανέθεσε στους υπουργούς και διοικητές των G7 να συστήσουν νέες δομές για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων εθνικών και διεθνών εποπτικών οργάνων , και των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με στόχο την προώθηση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος . Ουσιαστικά ζήτησε τη δημιουργία ενός Φόρουμ Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας .

Με τη σειρά τους οι υπουργοί και διοικητές των G7 ενέκριναν τη δημιουργία του FSF σε συνάντησή τους στη Βόννη τον Φεβρουάριο του 1999.Ειδικότερα το FSF είχε ως στόχο τη συνεργασία των ακόλουθων αρχών. Πρώτον των εθνικών αρχών που είναι υπεύθυνες για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στα κυριότερα διεθνή οικονομικά κέντρα , κεντρικές τράπεζες , δημόσια ταμεία και εποπτικούς φορείς. Δεύτερον , των ειδικών ρυθμιστικών και εποπτικών διεθνών ενώσεων που ασχολούνται με την ανάπτυξη προτύπων και κανόνων ορθή πρακτικής. Ακόμη ,των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που είναι επιφορτισμένα με την εποπτεία των εγχώριων και διεθνών χρηματοπιστωτικών συστημάτων και την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής του προτύπου. Και τέλος ,των επιτροπών εμπειρογνομόνων των κεντρικών τραπεζών που ασχολούνται με τις υποδομές και τη λειτουργία της αγοράς .

Όμως , τον Νοέμβριο του 2008 , οι ηγέτες των χωρών των G20 ζήτησαν τη δημιουργία ενός μεγαλύτερου αριθμού μελών στο FSF .Μέσα στους επόμενους μήνες παρατηρήθηκε μία ευρεία συναίνεση τοποθετώντας το FSF σε υψηλότερη θεσμική βάση με μία δύσκολη αποστολή: Πρώτον να ενισχύσει την αποτελεσματικότητά του ως μηχανισμός για τις εθνικές αρχές , τους οργανισμούς καθορισμού προτύπων και των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Και δεύτερον ,να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες ενώ παράλληλα να αναπτύξει και να εφαρμόσει ισχυρές ρυθμιστικές , εποπτικές και άλλες πολιτικές προς το συμφέρον της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας .

Τον Απρίλιο του 2009 στη σύνοδο κορυφής των G20 ,το FSF(Financial Stability Forum) αντικαταστάθηκε από το FSB (Financial Stability Board) παρέχοντάς του ένα ακόμα πιο διευρυμένο έργο το οποίο αποσκοπεί βέβαια στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική σταθερότητα .Επομένως καθορίστηκαν και οι στόχοι του νέου συμβουλίου οι οποίοι είναι οι ακόλουθοι :

- Να αξιολογεί τα τρωτά σημεία που επηρεάζουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα και να προχωρά στον εντοπισμό και επίβλεψη των απαιτούμενων ενεργειών για την αντιμετώπισή τους

- Να προωθεί τον συντονισμό και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρχών που είναι υπεύθυνες για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα
- Να παρακολουθεί και να παρέχει συμβουλές σχετικά με τις εξελίξεις της αγοράς και τις επιπτώσεις τους για τη ρυθμιστική πολιτική
- Να συστήνει τις βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά την τήρηση κανονιστικών προτύπων
- Να θέτει κατευθυντήριες γραμμές για τη στήριξη και τη δημιουργία των εποπτικών σωμάτων
- Να διαχειρίζεται τα σχέδια έκτακτης ανάγκης για τη διασυννοριακή αντιμετώπιση των κρίσεων
- Να συνεργάζεται με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για τη διεξαγωγή έγκαιρων προειδοποιητικών ασκήσεων

Τέλος, τα μέλη του FSB δεσμεύονται να επιδιώκουν τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, τη διαφάνεια του χρηματοπιστωτικού τομέα και την εφαρμογή των διεθνών προτύπων χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Μάλιστα, οφείλουν να υπόκεινται σε περιοδική αξιολόγηση από ομότιμους, χρησιμοποιώντας μεταξύ άλλων στοιχεία από τις χρηματοοικονομικές εκθέσεις αξιολόγησης του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας. Ολοκληρώνοντας, ο κυριότερος στόχος του FSB είναι να δώσει ώθηση σε μία ευρεία βάση πολυμερών διαλόγων για την ενίσχυση των χρηματοπιστωτικών συστημάτων και στη σταθερότητα των χρηματοοικονομικών αγορών. (www.financialstabilityboard.org)

4.3 Ελεγκτικοί και Εποπτικοί Μηχανισμοί στην Ελλάδα

Το αίτημα για μια συνετή εποπτεία της λειτουργίας του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος οφείλεται στην ύπαρξη της ανάγκης για προστασία των αποταμιευτών – καταθετών, των επενδυτών – δανειοληπτών και των μετόχων από τους διάφορους κινδύνους (συστημικός, πιστωτικός, λειτουργικός, ρευστότητας, αγοράς κα.) και, κατά συνέπεια, στην ανάγκη εξάλειψης ή ελαχιστοποίησης της πιθανότητας εμφάνισης σημαντικών κεφαλαιακών ζημιών. Οφείλεται, επίσης, στην ανάγκη πρόληψης της περιέλευσης των τραπεζών σε καταστάσεις αφερεγγυότητας, αλλά και στην ύπαρξη δύο τύπων αδυναμιών, όπως προαναφέρθηκαν. Επίσης, σύμφωνα με τον Karaken (1986), η αποτυχία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων οφείλεται και στην ένταση του ανταγωνισμού στην αγορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθώς και στους εξωτερικούς παράγοντες που ασκούν έντονες επιρροές.

Η θέσπιση ενός ρυθμιστικού πλαισίου εποπτείας αποσκοπεί, πρώτον στην εξάλειψη των ενδεχομένων της ανορθόδοξης πρακτικής, των λανθασμένων αποφάσεων και της απάτης από

την πλευρά της διοίκησης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, και δεύτερον στην απομόνωση των επιδράσεων των ζημιών, που σημειώνει μια τράπεζα, στη λειτουργία των υπόλοιπων τραπεζών, έτσι ώστε να ελαχιστοποιείται η εμφάνιση φαινομένων κρίσεων μεταδοτικού χαρακτήρα ή αιφνίδιων και ανεξέλεγκτων κρίσεων.

Επομένως, σε γενικές γραμμές η εφαρμογή κανόνων εποπτείας επιβάλλεται εξαιτίας των πτωχεύσεων πολλών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, η αποτυχία των οποίων επέφερε σημαντικές παρενέργειες στην ομαλή λειτουργία των αγορών. Μάλιστα, θα λέγαμε ότι, η εφαρμογή των εποπτικών κανόνων δημιουργεί ένα «δίχτυ ασφαλείας», το οποίο βοηθά τις τράπεζες σε περιόδους όπου αντιμετωπίζουν την πιθανότητα πτώχευσης. Ωστόσο, η υιοθέτηση αυτής της οπτικής για την τραπεζική εποπτεία πιθανόν να έχει σημαντικές παρενέργειες, όπως η ανάληψη υπερβολικών κινδύνων και η τυχόν επιβολή πρόσθετων κανονισμών.

Σε κάθε περίπτωση, η εφαρμογή οποιασδήποτε μορφής τραπεζικής εποπτείας προϋποθέτει κόστος, τόσο άμεσο (πχ. μισθοί εποπτών και διοικητικά κόστη για το τραπεζικό ίδρυμα), όσο και έμμεσο (από τις παρενέργειες που προκαλούνται). Επομένως, η θεωρία της εποπτείας των τραπεζών είναι συνδεδεμένη με τη δημιουργία των βέλτιστων κανονισμών επίτευξης και, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο θεωρούνται δεοντολογικοί. (Boot, Arnoud W A & Thakor Anjan V, 1993). Με άλλα λόγια, προσπαθούν να καθορίσουν τι πρέπει να γίνει, βασιζόμενοι σε συγκεκριμένα υποδείγματα.

Να σημειωθεί ότι, σήμερα η μεθοδολογία την οποία υιοθετούν οι εποπτικές αρχές στηρίζεται στη λειτουργική, και όχι στη θεσμική προσέγγιση, για να ξεπεραστεί το πρόβλημα των διαφορετικών οργανωτικών μορφών των χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι πλέον κύριοι εποπτικοί μηχανισμοί των Τραπεζών.

4.3.1 Η Τράπεζα της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι αρμόδια για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας. Η εποπτεία ασκείται με βάση το πλαίσιο της Βασιλείας II, όπως έχει ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία, καθώς και με κανόνες που μπορεί να θεσπίζει η ίδια, κυρίως για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας, τον έλεγχο της εν γένει φερεγγυότητας, της ρευστότητας, της κεφαλαιακής επάρκειας και της συγκέντρωσης κινδύνων των εποπτευόμενων ιδρυμάτων, της επάρκειας και αποτελεσματικότητας της εταιρικής διακυβέρνησης και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, περιλαμβανομένων των διαδικασιών για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η Τράπεζα της Ελλάδος καθορίζει επίσης κανόνες για τη διαφάνεια και σαφήνεια των όρων των συναλλαγών. Η αρμοδιότητα της εποπτείας περιλαμβάνει την παρακολούθηση της εφαρμογής του σχετικού θεσμικού πλαισίου

και τη δυνατότητα λήψης διορθωτικών μέτρων και επιβολής διοικητικών κυρώσεων, περιλαμβανομένης της ανάκλησης της άδειας λειτουργίας των εποπτευόμενων ιδρυμάτων.

Τα διατάγματα της Τράπεζας της Ελλάδος οφείλουν πάντα να ακολουθούν τους κανόνες της Βασιλείας και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας , και οι εμπορικές ελληνικές τράπεζες οφείλουν με τη σειρά τους να εναρμονίζουν τους κανονισμούς τους με βάση αυτές τις οδηγίες. Λόγω των έντονων και σημαντικών εξελίξεων που λαμβάνουν μέρος τα τελευταία χρόνια στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον , αντιλαμβανόμαστε την ανάγκη θέσπισης συνεχώς νέων οδηγιών και κανονισμών . Μάλιστα στις μέρες μας , βρισκόμαστε εν αναμονή των κανόνων του νέου συμφώνου της Βασιλείας III , όπου θα θέσει νέους όρους στο τραπεζικό σύστημα . Επομένως , η Τράπεζα της Ελλάδος οφείλει ήδη να προετοιμάσει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για τον ερχομό του νέου ρυθμιστικού πλαισίου , προκειμένου να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν με ευελιξία και προσαρμοστικότητα τα νέα μέτρα .

4.3.2 Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι αρμόδια για την εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων της νομοθεσίας για την κεφαλαιαγορά. Αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με ίδιους πόρους, λειτουργεί αποκλειστικά χάριν του δημοσίου συμφέροντος και απολαύει λειτουργικής ανεξαρτησίας και διοικητικής αυτοτέλειας. Η λειτουργία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς δεν βαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, οι δε πόροι της προέρχονται από τέλη και εισφορές που βαρύνουν τους εποπτευόμενους φορείς. Ο προϋπολογισμός της Επιτροπής συντάσσεται από το Διοικητικό Συμβούλιο και εγκρίνεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών. Τα μέλη του Διοικητικού της Συμβουλίου απολαμβάνουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, δεσμευόμενα μόνον από τον νόμο και τη συνείδησή τους και δεν εκπροσωπούν τους φορείς που τους πρότειναν.

Στόχος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς αποτελεί η διασφάλιση της ακεραιότητας της αγοράς, ο περιορισμός του συστημικού κινδύνου, και η προστασία του επενδυτικού κοινού με την προώθηση της διαφάνειας. Στους εποπτευόμενους φορείς της περιλαμβάνονται οι Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρίες και οι Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών, οι Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδύσεων Ακίνητης Περιουσίας και οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης. Οι εισηγμένες εταιρίες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εποπτεύονται επίσης από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως προς την τήρηση της χρηματιστηριακής νομοθεσίας αναφορικά με τα θέματα νομιμότητας των πράξεων που συνδέονται με την προστασία των επενδυτών.

Ακόμη ,είναι αρμόδια για την έγκριση ενημερωτικών δελτίων όσον αφορά τις ανάγκες πληροφόρησης του επενδυτικού κοινού κατά τη διενέργεια δημοσίων προσφορών και την εισαγωγή κινητών αξιών σε οργανωμένη αγορά. Επιπλέον, έχει την αρμοδιότητα να επιβάλλει

διοικητικές κυρώσεις (επίπληξη, χρηματικό πρόστιμο, αναστολή λειτουργίας, αφαίρεση άδειας) σε εποπτευόμενα νομικά και φυσικά πρόσωπα που παραβαίνουν τη νομοθεσία για την κεφαλαιαγορά.

Ως εθνική εποπτική αρχή, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς συνάπτει διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες με άλλες εποπτικές αρχές για την ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών και τη συνεργασία σε θέματα της αρμοδιότητάς της. Σημειώνεται ότι αποτελεί ενεργό μέλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών της Κεφαλαιαγοράς (Committee of European Securities Regulators –C.E.S.R.) και του Διεθνούς Οργανισμού Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς.(www.hcmc.gr)

4.3.3 Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ)

Η βασική πληροφόρηση του επενδυτικού κοινού που είναι οι οικονομικές καταστάσεις καταρτίζονται, βάσει των ΔΠΧΠ(Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης) και των ΔΛΠ(Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα) , με την πλήρη ευθύνη των Διοικήσεων των τραπεζών και ελέγχονται ως προς την ακριβοδίκαια εικόνα που παρουσιάζουν από τους Ορκωτούς Ελεγκτές-Λογιστές μέλη του ΣΟΕΛ.

Η σύσταση και η λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών αποβλέπει στην άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισεως των πάσης φύσεως δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής (ιδρύματος, εταιρείας ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου), από πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα, που ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων των διενεργούντων ελέγχων, σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα Ελεγκτικά πρότυπα και τους όρους που τίθενται από την εσωτερική και την κοινοτική νομοθεσία. Μάλιστα το ΣΟΕΛ αποτελείται από εξειδικευμένα συμβούλια με διαφορετικές αρμοδιότητες , προκειμένου να υπάρχει καλύτερη οργάνωση και συντονισμός του σώματος .Ενδεικτικά αναφέρουμε τα σημαντικότερα αυτών , όπως είναι το Εποπτικό Συμβούλιο , το Επιστημονικό Συμβούλιο και το Πειθαρχικό Συμβούλιο .

Ο τακτικός έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων συνίσταται στην εξέταση από Ορκωτό Ελεγκτή - Λογιστή των τηρούμενων βιβλίων και των αναγκαίων νομίμων δικαιολογητικών και παραστατικών στοιχείων και αποβλέπει στην εξακρίβωση του κατά πόσον οι ελεγχθείσες οικονομικές καταστάσεις εμφανίζουν αληθώς την οικονομική θέση της ελεγχόμενης μονάδας κατά την ημερομηνία συντάξεως του ισολογισμού της και τα αποτελέσματα των εργασιών της κατά την ελεγχόμενη περίοδο. Ο Ορκωτός Ελεγκτής - Λογιστής τεκμηριώνει τις παρατηρήσεις και το πόρισμά του με τα φύλλα εργασίας, τα οποία υποχρεούται να διαφυλάσσει επί μία πενταετία από την ημερομηνία εκδόσεως του πιστοποιητικού ελέγχου. Η γνώμη του διενεργήσαντος τον έλεγχο Ορκωτού Ελεγκτή - Λογιστή διατυπώνεται στο συντασσόμενο από αυτόν "πιστοποιητικό" ή "έκθεση" ελέγχου, τα οποία υποβάλλονται στον εντολέα του ελέγχου.(www.soel.gr)

4.3.4 Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ)

Η ΕΛΤΕ είναι εθνική εποπτική αρχή του ελεγκτικολογιστικού επαγγέλματος εφαρμόζοντας τη σχετική με αυτό νομοθεσία .Συστάθηκε με τον ιδρυτικό τίτλο 3148 του 2003 και απέκτησε διευρυμένες αρμοδιότητες με την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Οδηγίας περί Υποχρεωτικών Ελέγχων .Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και η λειτουργία της εποπτεύεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών .Ως εθνική εποπτική αρχή η ΕΛΤΕ συνάπτει διμερείς και πολυμερείς σχέσεις συνεργασίας με άλλες εθνικές και διεθνείς εποπτικές αρχές για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών, ενώ παράλληλα είναι ενεργό μέλος του European Group of Auditors Oversight Bodies (EGAOB).

Ακόμη , είναι αρμόδια για τη θέσπιση και την εποπτεία της ορθής και αποτελεσματικής εφαρμογής των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων. Αποστολή της είναι η συνεχής ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού στη λειτουργία του ελεγκτικού και λογιστικού θεσμού στην Ελλάδα .Στόχοι της είναι η διασφάλιση της ποιότητας των ελεγκτικών υπηρεσιών και η ενίσχυση της αξιοπιστίας και διαφάνειας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης .

Για την επίτευξη των στόχων της , η ΕΛΤΕ ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες :

1)Λογιστικός Θεσμός

- Την εισήγηση για τη θέσπιση , εναρμόνιση και τροποποίηση των λογιστικών προτύπων
- Τη γνωμοδότηση και έκδοση οδηγιών για θέματα εφαρμογής των λογιστικών προτύπων
- Την εποπτεία της ορθής και αποτελεσματικής εφαρμογής των λογιστικών προτύπων

2) Ελεγκτικός Θεσμός

- Τη διενέργεια ποιοτικών ελέγχων στις ελεγκτικές εργασίες που πραγματοποιούν οι νόμιμοι ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία
- Την προστασία της ανεξαρτησίας και αντικειμενικότητας των νόμιμων ελεγκτών και ελεγκτικών γραφείων
- Τη χορήγηση , διατήρηση και ανάκληση αδείας νόμιμων ελεγκτών και ελεγκτικών γραφείων
- Τη συνεργασία με τις αρχές δημόσιας εποπτείας των κρατών μελών και τρίτων χωρών
- Είναι υπεύθυνη για τον καθορισμό και εποπτεία του πλαισίου επαγγελματικών εξετάσεων , συνεχούς εκπαίδευσης και ελάχιστης πρακτικής άσκησης των νομίμων ελεγκτών

3) Εποπτεία Επαγγέλματος

- Τη χορήγηση , διατήρηση και ανάκληση άδειας άσκησης επαγγέλματος των νόμιμων ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων
- Τον καθορισμό και εποπτεία του πλαισίου των επαγγελματικών εξετάσεων
- Την επάρκεια της πρακτικής άσκησης των νομίμων ελεγκτών
- Τον καθορισμό της διάρκειας και επάρκειας των προγραμμάτων συνεχούς εκπαίδευσης και της επάρκειας των φορέων που τα παρέχουν
- Την τήρηση δημοσίου μητρώου των νόμιμων ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων
- Την έγκριση της παύσης ή παραίτησης νόμιμου ελεγκτή ή ελεγκτικού γραφείου
- Τον καθορισμό του συστήματος πειθαρχικής διαδικασίας και ελέγχου

(www.elte.org.gr)

4.4 Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου

Βιώνοντας μία έντονη οικονομική κρίση σε μία εποχή οικονομικής αστάθειας , η ανάγκη ύπαρξης αξιόπιστων και αποτελεσματικών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου στον τραπεζικό κλάδο , κρίνεται επιτακτική .Παρόλο που η ανάπτυξη των συστημάτων αυτών παρουσιάστηκε τις τελευταίες δεκαετίες , ωστόσο η ανάγκη της ύπαρξης τους εκδηλώθηκε πολλά χρόνια πριν. Επομένως ο εσωτερικός ελεγκτής αποτελεί πλέον ένα πλήρως αναπτυγμένο επάγγελμα που απαιτεί συνεχή εκπαίδευση και εμπειρία .Παρακάτω , θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τη βασική έννοια του εσωτερικού ελέγχου , τις βασικές λειτουργίες των τμημάτων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών αλλά και την αναγκαιότητα της ύπαρξης τους .

4.4.1 Η Έννοια του Εσωτερικού Ελέγχου στον Τραπεζικό Κλάδο

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποτελεί ένα σύνολο μεθόδων και ελέγχων, διοικητικών, λειτουργικών, οικονομικών και παραγωγής, που χρησιμοποιεί η διοίκηση για την επίτευξη των επιχειρησιακών και στρατηγικών της στόχων. Η απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος 2438/06.08.1998 ορίζει ότι κάθε πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να έχει ένα επαρκές και αποτελεσματικό Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ), το οποίο θα λαμβάνει μέρος της ευθύνης για τη υλοποίηση των καταγεγραμμένων και εγκεκριμένων από το Διοικητικό Συμβούλιο επιχειρησιακών στόχων της τράπεζας ή του ομίλου όπου πιθανόν ανήκει .

Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να κατέχει μία σημαντική θέση στη Διοίκηση των Τραπεζών, αναλόγως βέβαια και με το μέγεθος και την έκταση αυτών, καθώς με τον τρόπο αυτό αποκτά μεγαλύτερο κύρος και βαρύτητα στη συνείδηση των εργαζομένων, παρέχοντας υπηρεσίες υψηλού επιπέδου, και συνήθως αποτελώντας μια ξεχωριστή Διεύθυνση, που

συμμετέχει μέσω του επικεφαλής της στο Διοικητικό Συμβούλιο της τράπεζας. Πέρα από την ελεγκτική, κυρίαρχη πλευρά του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί και η συμβουλευτική, που θεωρείται ότι μπορεί να συνεισφέρει σε όλα τα τμήματα και υπηρεσίες των Διευθύνσεων της τράπεζας. Η υποστήριξη λοιπόν της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου από τη Διοίκηση, αλλά και από τους εργαζομένους ενός πιστωτικού ιδρύματος είναι απαραίτητη για την απρόσκοπτη λειτουργία της. Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου, είναι λοιπόν μια ανεξάρτητη λειτουργία ανώτατου ιεραρχικού επιπέδου, συμβουλευτικού χαρακτήρα, υπαγόμενη απευθείας στη διοίκηση ή σε επιτροπή ελέγχου, στελεχωμένη από εξειδικευμένο και επιστημονικά καταρτισμένο προσωπικό που διενεργεί δειγματοληπτικούς ελέγχους, σε τακτικά ή έκτακτα χρονικά διαστήματα και εισηγείται σχετικώς προς το ανώτατο όργανο, όταν διαπιστώνονται αδυναμίες, για τη λήψη διορθωτικών μέτρων.(Παπαστάθης 2003) Είναι ασυμβίβαστο ο Εσωτερικός Έλεγχος να είναι σε επίπεδο διεύθυνσης και να καλείται να ελέγξει γενικές διευθύνσεις. Οι λόγοι αυτοί και όχι μόνο, είναι που θέλουν τον Εσωτερικό Έλεγχο να κατέχει μια θέση ισάξια των υψηλόβαθμων διευθύνσεων στην επιχείρηση. Ο βαθμός εξουσίας του προσδιορίζεται θεωρητικά και πρακτικά από τη θέση που κατέχει μέσα στον οργανισμό .

4.4.2 Βασικές Αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου και της Ελεγκτικής Επιτροπής

Η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου της τράπεζας αναφέρεται στην Επιτροπή Ελέγχου και τον Διευθύνοντα Σύμβουλο, ενώ είναι διοικητικά ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες μονάδες της τράπεζας. Επίσης, στελεχώνεται από προσωπικό το οποίο είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, χωρίς να έχει εκτελεστικές ή λειτουργικές αρμοδιότητες σε οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα της τράπεζας και τοποθετείται ή απαλλάσσεται των καθηκόντων του με αποφάσεις της Διοίκησης.

Σκοπός της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου στις τράπεζες είναι σε γενικές γραμμές να ελέγχει αν:

- Οι ενέργειες των εργαζομένων συνάδουν με τις διαδικασίες και τους νόμους σε ισχύ
- Οι κίνδυνοι αναγνωρίζονται και διαχειρίζονται καταλλήλως
- Η χρηματοοικονομική, η διοικητική λειτουργική και παραγωγική πληροφόρηση είναι ακριβής και έγκυρη
- Ο επιχειρησιακός σχεδιασμός υλοποιείται με συνέπεια και οι στόχοι επιτυγχάνονται υπάρχει συνεχής παρακολούθηση των εξελίξεων και προσαρμογή σε αυτές όσον αφορά την ποιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου (controls) και τεχνική εξέλιξη των συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου
- Εντοπίζονται και αντιμετωπίζονται οι νομικές και κανονιστικές εξελίξεις στα ζητήματα που έχουν επίδραση στον Οργανισμό.

Παρατηρείται λοιπόν, ότι ο εσωτερικός έλεγχος στις Τράπεζες δε μένει πλέον στα στενά όρια του ελέγχου των διαδικασιών, καθώς όπως έχει αναφερθεί, ο εσωτερικός έλεγχος έχει

και συμβουλευτική πλευρά. Έτσι, η μεθοδολογία του, παύει να βασίζεται σε ένα παραδοσιακό σύστημα και λαμβάνει σοβαρά υπόψη τη συνεχή αποτίμηση του κινδύνου το περιβάλλον ελέγχου, τις παρεχόμενες πληροφορίες και την επικοινωνία αυτών και την παρακολούθηση του συνόλου των κινδύνων.

Όσον αφορά την Επιτροπή Ελέγχου (Audit Committee) , αυτή συγκροτείται από ανώτατα στελέχη, κατόπιν αποφάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου και αποτελεί εκτελεστικό όργανο της Διοίκησης. Αυτή είναι αρμόδια για θέματα ελέγχου που σχετίζονται με την εφαρμογή των διαδικασιών, οργανωτικούς ελέγχους, τη γενικότερη πολιτική της Τράπεζας και τους επιχειρησιακούς της στόχους. Επίσης, θεσπίζει τον οργανόγραμμα της Τράπεζας και το επανεξετάζει, αναλόγως τις διαπιστωθείσες αδυναμίες και τη μεταβολή της πολιτικής του πιστωτικού ιδρύματος. Ακόμη, είναι υπεύθυνη για την εποπτεία της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου εκφράζοντας την άποψη της Διοίκησης, αλλά παράλληλα συνεργάζεται με αυτήν για τη διαμόρφωση του προγράμματος ελέγχου σε κάθε διαχειριστική χρήση. Λαμβάνει τα πορίσματα και τις εκθέσεις της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου και κατόπιν συζητήσεως με αυτή και τη Διοίκηση, προωθεί τυχόν προτάσεις ή μεταβολές.

Επίσης σχετικά με την σχέση της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου με την Ελεγκτική Επιτροπή, αυτή πρέπει να είναι σχέση συνεργασίας βασισμένη σε ειλικρίνεια και αξιοπιστία, με διακεκριμένους ρόλους, καθώς έχουν αναγνωρισθεί βάσει μελετών, όπως προαναφέρθηκε, σημαντικές απειλές, όπως η δυσλειτουργική υποβολή ελεγκτικών εκθέσεων από τα ανώτερα ελεγκτικά στελέχη προς την Ελεγκτική Επιτροπή, η μη πλήρης ανάθεση στην Ελεγκτική Επιτροπή των προσλήψεων, απολύσεων και εκτιμήσεων των επικεφαλής των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου και ότι δεν είχαν όλες οι Ελεγκτικές Επιτροπές μέλη, ή τουλάχιστον ένα μέλος εκπαιδευμένο και με προσόντα στη Λογιστική .

4.4.3 Κατηγορίες Εσωτερικών Ελέγχων

Δεδομένου ότι ο Εσωτερικός Έλεγχος έχει ως στόχο την αξιολόγηση της επάρκειας του συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και αυτό εκτείνεται σε όλες τις δραστηριότητες της τράπεζας, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι τα είδη του Εσωτερικού Ελέγχου είναι όσα και οι δραστηριότητες του φορέα, δηλαδή διοικητικές, οικονομικές, λειτουργικές, παραγωγικής φύσης και οποιαδήποτε άλλη θα είχε εφαρμογή σε ένα τραπεζικό ίδρυμα. Για λόγους ευκολίας και εξαιτίας του γεγονότος ότι υπάρχει αλληλεπίδραση και σύγχυση της μιας δραστηριότητας με την άλλη, θα θεωρήσουμε ότι οι εσωτερικοί έλεγχοι διακρίνονται σε μόνο τέσσερις βασικές κατηγορίες υπό την ευρεία έννοια. Αυτοί είναι οι ακόλουθοι :

- **Έλεγχοι Παραγωγής (Production Audits)**, που έχουν ως στόχο να διαπιστώσουν κατά πόσο τηρούνται οι διάφορες διαδικασίες στον τομέα της παραγωγής σε όλη τη διαχειριστική χρήση, αν δηλαδή γίνεται ορθή χρήση του μηχανολογικού εξοπλισμού, αν τηρείται η διαδικασία εφοδιασμού των καταστημάτων, αν τηρούνται οι προδιαγραφές των προϊόντων και το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα, αν ο προϋπολογισμός κάθε διαχειριστικής χρήσης είναι μέσα στα προβλεπόμενα όρια, αν υπάρχουν αποθέματα και αν το ύψος τους υπερβαίνει το κανονικό.

- **Οικονομικοί Έλεγχοι (Financial Audits)**, που σχετίζονται με τον έλεγχο της ακρίβειας, αξιοπιστίας, ειλικρίνειας και αλήθειας των οικονομικών καταστάσεων και με έλεγχο για οικονομικές ατασθαλίες των εργαζομένων στο δίκτυο αλλά και στη διοίκηση.
- **Λειτουργικοί Έλεγχοι (Operational Audits)**, που αναφέρονται στον έλεγχο της τήρησης των προβλεπόμενων διαδικασιών και της σωστής λειτουργίας των επιμέρους τμημάτων και της τράπεζας στο σύνολό της.
- **Διοικητικοί Έλεγχοι (Management Audits)**, που λειτουργούν διαφορετικά από τους οικονομικούς και λειτουργικούς ελέγχους, καθώς αρχίζουν από τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας της επιχειρησιακής στρατηγικής του πιστωτικού ιδρύματος, για να συνεχίσουν με τους τεθέντες στόχους και να εισέλθουν στον έλεγχο της διοίκησης, όπως της διαχείρισης του τμήματος ανθρώπινου δυναμικού και της κατάλληλης στελέχωσης και εκπαίδευσής του. Οι Διοικητικοί Έλεγχοι αφορούν την ορθότητα των αποφάσεων που έχουν ληφθεί, αναφέρεται δηλαδή στο διοικητικό σκέλος της τράπεζας.

4.4.4 Κατηγορίες Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου

Οι εργασίες ενός πιστωτικού ιδρύματος ελέγχονται με διαφορετικούς τρόπους και από διαφορετικούς φορείς, όπως από τα υπηρεσιακά του όργανα, από εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές και από ελεγκτικά όργανα της Τράπεζας της Ελλάδος. Τα αρμόδια υπηρεσιακά όργανα ασκούν προληπτικό και κατασταλτικό έλεγχο, ενώ οι Εσωτερικοί Ελεγκτές ασκούν τακτικούς και έκτακτους, ειδικούς και γενικούς. Οι Εξωτερικοί Ελεγκτές τέλος, περιορίζονται στον έλεγχο των ετησίων οικονομικών καταστάσεων, σε συνεργασία συνήθως και με τη συνδρομή και τα πορίσματα της υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου, με την προϋπόθεση πάντα ότι πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις αντικειμενικότητας και ανεξαρτησίας, οι οποίες συνεισφέρουν ουσιαστικά στην ποιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου.

Σκόπιμο κρίνεται στο σημείο αυτό να αναφερθούν και οι σημαντικότερες κατηγορίες συστημάτων ελέγχου και η ενδεικτική εφαρμογή τους στα πιστωτικά ιδρύματα. Τα βασικότερα συστήματα ελέγχου είναι τα παρακάτω :

- **Γενικά**, που δεν αναφέρονται σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η χρησιμοποίηση κωδικού πρόσβασης στα μηχανογραφικά πληροφοριακά συστήματα (on-line) των Τραπεζών.
- **Ειδικά**, που αναφέρονται σε συγκεκριμένα θέματα και αντικείμενα της Τράπεζας. Τέτοια συστήματα αποτελούν για παράδειγμα οι ειδικές εφαρμογές έγκρισης και απόρριψης ή περιορισμού δανείων, με εμφάνιση συγκεκριμένης αιτιολογίας, η οποία προκύπτει είτε μηχανογραφικά, είτε χειροκίνητα.
- **Προληπτικά**, είναι τα συστήματα ελέγχου που έχουν δημιουργηθεί για να αποτρέπουν καταστάσεις και λάθη, όπως για παράδειγμα όταν για το αίτημα χορήγησης ενός συγκεκριμένου ποσού απαιτείται λήψη εγγυητή και πριν την προώθησή του στα αρμόδια εγκριτικά υπάρχει ειδοποίηση για τη συγκεκριμένη παράλειψη ή άλλες παραλείψεις, πρόκειται λοιπόν για κάποιες ασφαλιστικές δικλίδες των μηχανογραφικών

συστημάτων. Προληπτικός έλεγχος θεωρείται και όταν επικεφαλής των διαφόρων υπηρεσιών της Τράπεζας ζητούν τη συνδρομή των Εσωτερικών Ελεγκτών για την αποφυγή λαθών που εντοπίζουν σε διαδικασίες κατά την εργασία τους.

- **Κατασταλτικά-ανιχνευτικά**, είναι τα συστήματα ελέγχου που διενεργούνται μετά το πέρας της συναλλαγής, όπως για παράδειγμα το «κλείσιμο ταμείου», που έχει ως στόχο την συμφωνία των πραγματικών συναλλαγών (με βάση τον αριθμό και το ποσό τους) με τις συναλλαγές που διενεργήθηκαν μέσω του συστήματος «on-line» των Τραπεζών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

5.1 Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα , και ιδιαιτέρως οι εμπορικές τράπεζες , έχουν αναπτύξει σε αρκετά μεγάλο βαθμό τις δραστηριότητες τους σε διεθνές επίπεδο , με αποτέλεσμα τη χρήση σύγχρονων και πολύπλοκων χρηματοοικονομικών εργαλείων .Επομένως , λόγω της πληθώρας των τραπεζικών εργασιών και προϊόντων , της απελευθέρωσης των αγορών , του συνεχώς εντεινόμενου ανταγωνισμού , της αναζήτησης μεγαλύτερων αποδόσεων κέρδους και της μεταβολής του θεσμικού πλαισίου , οι τράπεζες εντατικοποιούν τους παραδοσιακούς κινδύνους και βαθμιαία αναλαμβάνουν όλο και περισσότερους .

Προκειμένου όμως να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι θα προσπαθήσουμε αρχικά να δώσουμε τον ορισμό του κινδύνου στον χρηματοπιστωτικό τομέα .Ως κίνδυνο επομένως ορίζουμε το αποτέλεσμα το οποίο προκύπτει από το συνυπολογισμό να συμβεί ένα δυσμενές γεγονός και της επίπτωσης που μπορεί να έχει αυτό το γεγονός στα αποτελέσματα ή την οικονομική κατάσταση του πιστωτικού ιδρύματος .Ο αντικειμενικός σκοπός κάθε πιστωτικού ιδρύματος είναι η μεγιστοποίηση της εξαρτώμενης από τον κίνδυνο απόδοσης που αναλαμβάνουν οι μέτοχοι . Επομένως , αντιλαμβανόμαστε ότι η αποδοτικότητα των τραπεζών εξαρτάται από τη σωστή και επιτυχή διαχείριση των κινδύνων .Μάλιστα , η μη αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων μπορεί να απειλήσει τη φερεγγυότητα μίας τράπεζας , ενώ η έλλειψη της ορθής διαχείρισης εντοπίζεται είτε στην αρνητική καθαρή θέση είτε στην αδυναμία να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της .

5.2 Κατηγορίες κινδύνων

Με βάση τη σύγχρονη ανάλυση οι κίνδυνοι διαχωρίζονται σε εκείνους που συνδέονται με το σύνολο της αγοράς (συστηματικός ή γενικός) και σε εκείνους οι οποίοι οφείλονται σε ιδιαίτερους λόγους κάθε φορά (μη συστηματικός ή ειδικός). Επομένως, σύμφωνα με τη σύγχρονη ανάλυση ο συνολικός κίνδυνος ισούται με το άθροισμα του συστηματικού και του μη συστηματικού κινδύνου.

Βάσει αυτών ,οι κίνδυνοι με τους οποίους έρχονται αντιμέτωπα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες(Βασιλείου 2008):

- Σε αυτούς που αναφέρονται στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος (συστημικός κίνδυνος) και
- Σε αυτούς που αναφέρονται σε μεμονωμένες αγορές ή επενδυτικά προϊόντα, οι οποίοι χωρίζονται σε χρηματοοικονομικούς και μη χρηματοοικονομικούς κινδύνους.

Σύμφωνα όμως με μία κοινά αποδεκτή γενικευμένη ταξινόμηση των κινδύνων και προκειμένου να μη γίνει μία εξαντλητική ανάλυση , θεωρούμε ως βασικότερες τις τρεις παρακάτω διακρίσεις:

- Πιστωτικός κίνδυνος (credit risk)
- Κίνδυνος αγοράς (market risk)
- Λειτουργικός κίνδυνος (operational risk)

Βέβαια , οφείλουμε να αναφερθούμε και σε κάποιους επιπλέον κινδύνους που διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη λειτουργία των τραπεζών . Κάποιοι από αυτούς είναι ο κίνδυνος ρευστότητας , ο συναλλαγματικός κίνδυνος και ο ηθικός κίνδυνος για τους οποίους θα ακολουθήσει παρακάτω σχετική αναφορά .

5.3 Πιστωτικός Κίνδυνος

5.3.1 Η έννοια του πιστωτικού κινδύνου

Οι χρηματοδοτήσεις, τραπεζικές ή εναλλακτικές, είναι άμεσα συνδεδεμένες με τον πιστωτικό κίνδυνο. Είναι ο κίνδυνος που αντιμετωπίζουν σε σχέση με το χαρτοφυλάκιό τους. Ο κίνδυνος αυτός έχει δύο μορφές. Η πρώτη μορφή συνίσταται στην πιθανότητα εμφάνισης ζημιών, λόγω μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του αντισυμβαλλομένου του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος σε μία συναλλαγή. Και η δεύτερη μορφή αναφέρεται στην περίπτωση να υποστεί ζημιά το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, λόγω συγκέντρωσης μεγάλων ανοιγμάτων σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις ή ομίλους επιχειρήσεων.

Ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελεί την παλαιότερη μορφή κινδύνου που εμφανίζεται στις τράπεζες, καθώς σχετίζεται άμεσα με παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες, όπως τα δάνεια και τις χρηματοδοτήσεις. Ωστόσο, και τα πιο σύγχρονα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως είναι τα παράγωγα, εμφανίζουν πιστωτικό κίνδυνο και η διαχείρισή του σε τέτοιες περιπτώσεις καθίσταται περισσότερο πολύπλοκη. Η σημασία του πιστωτικού κινδύνου είναι μεγάλη, καθώς

σε περιπτώσεις αθέτησης υποχρεώσεων η ζημία που μπορεί να υποστεί ένα τραπεζικό ίδρυμα είναι τεράστια. Λόγω της σοβαρότητας του πιστωτικού κινδύνου, τις τελευταίες δεκαετίες, οι διεθνείς χρηματοοικονομικοί οργανισμοί, βασιζόμενοι σε θεωρητικά μοντέλα, έχουν αναπτύξει διάφορες πρακτικές για την μέτρηση και τη διαχείρισή του.

Ακόμη, ο πιστωτικός κίνδυνος ή κίνδυνος αθέτησης (default risk) είναι συνυφασμένος με την ίδια τη μεταφορά των κεφαλαίων και την επιστροφή αυτών από τους τελικούς δανειζόμενους στην τράπεζα. Ο πιστωτικός κίνδυνος, λοιπόν, ορίζεται ως η πιθανή ή αναμενόμενη ζημία που προέρχεται από την αδυναμία των δανειζομένων να επιστρέψουν τα κεφάλαια και τους τόκους των κεφαλαίων που δανείστηκαν, δηλαδή από την αδυναμία να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Ο κίνδυνος αυτός υπάρχει σε κάθε μορφή τοποθέτησης ή επένδυσης της τράπεζας, είτε πρόκειται για κάποιο είδος χρηματοδότησης είτε για αγορά χρεογράφων και χρηματοπιστωτικών μέσων. Μάλιστα, ο υψηλότερος πιστωτικός κίνδυνος αντισταθμίζεται με υψηλότερη απόδοση. (Ζοπουνίδης 2009)

5.3.2 Συνέπειες του πιστωτικού κινδύνου

Όσον αφορά τις συνέπειες του πιστωτικού κινδύνου η ιστορία των τραπεζικών συστημάτων παγκοσμίως διδάσκει ότι ο πιστωτικός κίνδυνος αποτελεί τη σοβαρότερη απειλή για τη φερεγγυότητα των πιστωτικών οργανισμών. Οι περισσότερες χρεοκοπίες τραπεζών έχουν συνδεθεί μέχρι στιγμής με τα προβλήματα που δημιουργούν στον ισολογισμό των τραπεζών οι ζημίες που προέρχονται από επισφαλείς απαιτήσεις. Είναι προφανές ότι, οι ζημίες από επισφαλείς απαιτήσεις μειώνουν την κερδοφορία και τα αποθεματικά της τράπεζας, γεγονός που προκαλεί δυσμενείς επιπτώσεις στην πιστοληπτική ικανότητα και το κόστος δανεισμού της στη διατραπεζική αγορά.

Αποτέλεσμα του πιστωτικού κινδύνου ή της ζημίας από τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο είναι η μεταβολή της καθαρής θέσης της τράπεζας ή της αξίας του χαρτοφυλακίου. Ο κίνδυνος αθέτησης των υποχρεώσεων των πιστούχων μιας τράπεζας μπορεί να δημιουργήσει σημαντικές ζημίες και επιδείνωση των οικονομικών της μεγεθών και κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, να διακυβευτεί η ίδια η ύπαρξή της.

5.3.3 Μέτρηση και Αμοιβή του Πιστωτικού Κινδύνου

Η ανάληψη του πιστωτικού κινδύνου από τις τράπεζες γίνεται έναντι κάποιας αμοιβής, η οποία ενσωματώνεται στο επιτόκιο χρηματοδότησης, το οποίο εμπεριέχει και το premium (περιθώριο) του κινδύνου. Παράλληλα, ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος συντελεί στη διαμόρφωση του ανοίγματος ανάμεσα στο επιτόκιο άντλησης κεφαλαίων (καταθέσεων) και στο επιτόκιο χρηματοδοτήσεων, αλλά και στο διαφορετικό ύψος των επιτοκίων χρηματοδοτήσεων, αφού τα επιτόκια επηρεάζονται ευθέως από το ύψος του αναλαμβανόμενου κινδύνου. Συνεπώς, η μέτρηση του αναλαμβανόμενου πιστωτικού κινδύνου αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό θέμα για τις τράπεζες.

Η μέτρηση αυτή, δηλαδή ο υπολογισμός της αναμενόμενης ζημιάς από τις χρηματοδοτήσεις και τις λοιπές τοποθετήσεις, όπως συμβαίνει και με τη μέτρηση των λοιπών χρηματοοικονομικών κινδύνων, ακολουθεί συγκεκριμένα βήματα και συγκεκριμένες διαδικασίες και μεθόδους. Γενικότερα, η μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου απαιτεί μια συγκεκριμένη και απόλυτα δομημένη προσπάθεια από την πλευρά της τράπεζας, που έχει σκοπό την καλύτερη δυνατή αποτίμησή του. Η ποσοτικοποίηση του πιστωτικού κινδύνου διαφέρει από την ποσοτικοποίηση των λοιπών κινδύνων ως προς το μεγάλο χρόνο που απαιτείται για την αρχική τουλάχιστον ποσοτικοποίηση του. Ως ελάχιστος απαιτούμενος αρχικός χρόνος θεωρούνται τα δύο έως τρία έτη, με γενικά αποδεκτό τα πέντε έτη.

Αφετηρία για τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου αποτελεί η αξιολόγηση και κατάταξη των πιστούχων (επιχειρήσεων, φυσικών προσώπων, κρατικών φορέων κτλ.) σε βαθμίδες ή κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου μιας, γνωστής εκ των προτέρων κλίμακας διαβαθμίσεων πιστωτικού κινδύνου. Ταυτόχρονη είναι και η κατάταξη σε βαθμίδες πιστωτικού κινδύνου των ανοιγμάτων της τράπεζας (χρηματοδοτήσεις, τοποθετήσεις σε μετοχές, σε παράγωγα κτλ.).

Οι βασικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου είναι κυρίως δύο:

- Η μέθοδος «credit scoring», η οποία αφορά χρηματοδοτήσεις ιδιωτών, επαγγελματιών και μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Δηλαδή, είναι κατάλληλη για πιστούχους που χρησιμοποιούν μικρού ποσού τραπεζικά και χρηματοδοτικά προϊόντα τα οποία, όμως, συνολικά είναι μεγάλο πλήθος.
- Η μέθοδος «credit rating», η οποία αφορά χρηματοδοτήσεις μεγάλων επιχειρήσεων ή τοποθετήσεις σε τίτλους επιχειρήσεων. Δηλαδή, εφαρμόζεται σε μικρό αριθμό πιστούχων, αλλά με μεγάλο ύψος χρηματοδοτήσεων τόσο μεμονωμένα όσο και συνολικά.

Τα δε κριτήρια του πιστωτικού κινδύνου διακρίνονται σε ποσοτικά (οικονομικές καταστάσεις επιχείρησης και φορέων), ποιοτικά (ικανότητα φορέων, οργάνωση και διοίκηση, εμπειρία, τεχνολογία, ανταγωνισμός κτλ) και κριτήρια συναλλακτικής συμπεριφοράς (συνέπεια, φερεγγυότητα). Τέλος, οι παράμετροι μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου αξιοποιούνται πρακτικά τόσο στην εκτίμηση της αναμενόμενης ζημιάς όσο και στον υπολογισμό των σταθμισμένων ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο ανοιγμάτων (ποσών) για λόγους μέτρησης της κεφαλαιακής επάρκειας της τράπεζας.(Ζοπουνίδης 2009)

5.3.4 Διαχείριση πιστωτικού κινδύνου

Σύμφωνα και με τα παραπάνω , η διαχείριση των κινδύνων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της τραπεζικής δραστηριότητας και τα ανώτερα στελέχη των τραπεζών οφείλουν να παρακολουθούν, να αξιολογούν και να διαχειρίζονται όλο το φάσμα των κινδύνων με στόχο την επιβίωση των τραπεζών, και παράλληλα τη δημιουργία κερδοφόρων αποτελεσμάτων για τους μετόχους τους. Ο τομέας της διαχείρισης κινδύνων γίνεται ολοένα και πιο σημαντικός λόγω των απαιτήσεων του δευτέρου συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας , αλλά και των αναμενόμενων οδηγιών της Βασιλείας III , οι οποίες πρέπει να υιοθετηθούν από όλες τις τράπεζες διεθνώς.

Κύρια επιδίωξη των τραπεζών είναι η απρόσκοπτη συνέχιση των εργασιών τους και η προστασία από κάθε κίνδυνο, και ειδικότερα τον πιστωτικό. Η μέτρηση και διαχείριση του εν λόγω κινδύνου είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις τράπεζες, καθώς επηρεάζει το κόστος παροχής του χρήματος, την ανταγωνιστικότητά τους και την κεφαλαιακή τους επάρκεια. Συνεπώς, η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου αποτελεί μια από τις κυρίαρχες αρμοδιότητες κάθε πιστωτικού ιδρύματος, ενώ επηρεάζει σημαντικά και τον τρόπο άσκησης της πολιτικής του έναντι του ανταγωνισμού. Εντάσσοντας την έννοια του κύκλου ζωής μιας τυπικής διαδικασίας διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου πελατών, η οποία περιλαμβάνει:

- τη γνώση του πελάτη
- την εξεύρεση της κατάλληλης δανειακής ανάγκης, κατά περίπτωση πελάτη (πχ. λιανική τραπεζική ή τραπεζική μεγάλων πελατών)
- τη σύνταξη αιτήματος δανειοδότησης
- την εισήγηση υπηρεσιακής μονάδος
- την αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας
- την έγκριση δανειοδότησης και εκταμίευσης
- την επαναξιολόγηση στοιχείων και δεδομένων πελάτη και αγοράς (πχ. για δάνεια επιχειρήσεων) και
- τη διατήρηση ή και την αναπροσαρμογή του χρηματοοικονομικού ανοίγματος από το πιστωτικό ίδρυμα

αναγνωρίζονται τα βασικά καθήκοντα και απαιτούμενες ενέργειες, στις οποίες οφείλει μια τράπεζα να προβεί για την αντιμετώπιση του αναλαμβανόμενου πιστωτικού κινδύνου των δανειοδοτήσεων της αντιμετωπίζοντας παράλληλα και προκλήσεις, που πηγάζουν τόσο από την αγορά όσο και από τα ενδογενή στοιχεία και χαρακτηριστικά της.

Επίσης ,τα βασικά χαρακτηριστικά της διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου σε μία τράπεζα είναι τα ακόλουθα:

- υπολογισμός του πιστωτικού κινδύνου,
- παρακολούθηση και έλεγχος της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστούχου και

- συλλογή στοιχείων για την χρηματοοικονομική εικόνα του δανειολήπτη,
- διαχείριση του χαρτοφυλακίου και κατανομή του κεφαλαίου.

Ακόμη , για τη μέτρηση και διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου είναι απαραίτητη η λειτουργία ενός συστήματος πληροφορικής το οποίο να καλύπτει τις εξής βασικές ενότητες: 1) τη τροφοδότηση της τράπεζας με τις απαραίτητες πληροφορίες, 2) την ανάλυση και την αξιολόγηση των πληροφοριών αυτών, 3) την ιστορικότητα των πληροφοριών και την 4) την ομαδοποίηση των πληροφοριών με ακριβή και εύκολο τρόπο.

Τέλος , είναι αξιοσημείωτη η αυξανόμενη χρήση νέων χρηματοοικονομικών τεχνικών, οι οποίες υπάγονται στην κατηγορία της τιτλοποίησης απαιτήσεων από την πλευρά των τραπεζών. Μέσω της τιτλοποίησης απαιτήσεων μια τράπεζα μεταβιβάζει τον πιστωτικό κίνδυνο που υπάρχει σε ένα χαρτοφυλάκιο δανείων της σε άλλους επενδυτές (πχ. τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρίες, hedge funds). Με τη χρήση των μεθόδων τιτλοποίησης οι τράπεζες αποσκοπούν στον περιορισμό του κινδύνου. Γεγονός που επιτρέπει την επέκταση του ενεργητικού τους σε σχέση με τα ίδια κεφάλαιά τους. Επομένως, διευκολύνεται η αντιμετώπιση προβλημάτων κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών. Από την άλλη πλευρά, η μεταβίβαση του κινδύνου των τραπεζικών χαρτοφυλακίων στους θεσμικούς επενδυτές και τις ασφαλιστικές εταιρίες συμβάλλει στην ανάπτυξη αυτής της αγοράς.

Συμπερασματικά , από την βελτίωση της ικανότητας των τραπεζών να μετρούν με ακρίβεια και να διαχειρίζονται πιο αποτελεσματικά τον πιστωτικό κίνδυνο, αλλά και τους λοιπούς κινδύνους, προκύπτει σημαντικό όφελος. Από την αυξημένη αυτή ικανότητα των τραπεζών το αποτέλεσμα θα είναι πρώτον, μια ορθολογική κατανομή των διαθέσιμων κεφαλαίων και δεύτερον, μια πιο λογική τιμολόγηση των δανείων, ανάλογα με το βαθμό της πραγματικής επικινδυνότητάς τους. Το όφελος αυτό, όπως είναι φυσικό, δεν προκύπτει άμεσα και αυτόματα, αλλά σε κάποιο βάθος χρόνου. Και στην προκειμένη φάση θα καινοτομήσουν και θα έχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα οι τράπεζες εκείνες που θα έχουν προβεί ταχύτερα στις σχετικές διαδικασίες.

5.4 Κίνδυνος Αγοράς

5.4.1 Η έννοια του κινδύνου αγοράς

Ο κίνδυνος αγοράς (market risk) είναι ο κίνδυνος που προέρχεται από μία ενδεχόμενη μεταβολή των επιτοκίων, των τιμών των μετοχών, των συναλλαγματικών ισοτιμιών, των τιμών των εμπορευμάτων ή των παραγώγων προϊόντων, που μπορεί να οδηγήσει στη μεταβολή της απόδοσης και της αξίας των χρηματοοικονομικών προϊόντων στα οποία έχει ανοικτές θέσεις ένας επενδυτής, με αποτέλεσμα να υποστεί ζημίες. Ορίζεται, δηλαδή, ως η απόκλιση της

πραγματοποιούμενης απόδοσης ενός επενδυτικού προϊόντος, από την αναμενόμενη απόδοσή του. Μπορεί να προκληθεί από συναλλαγές εμπορίας, καθώς και από τη διαχείριση των στοιχείων ενεργητικού/παθητικού. Ο κίνδυνος αγοράς δημιουργείται από τις θέσεις, θετικές ή αρνητικές, σε στοιχεία που είναι εκτεθειμένα στις διακυμάνσεις των τιμών τους λόγω των μεταβολών κατά τη διαπραγμάτευσή τους σε οργανωμένες ή μη οργανωμένες αγορές. Να σημειωθεί ότι, οι κίνδυνοι αγοράς αναπτύχθηκαν μετά την απελευθέρωση των αγορών και τον περιορισμό των διοικητικών παρεμβάσεων στον καθορισμό των τιμών.

Ο κίνδυνος αγοράς μπορεί να ορισθεί ως ο κίνδυνος που σχετίζεται με την αβεβαιότητα (μεταβλητότητα) της αξίας του χαρτοφυλακίου τίτλων, η οποία οφείλεται στις αλλαγές των αγοραίων τιμών των στοιχείων του ενεργητικού λόγω μεταβολής της τιμής ενός αξιόγραφου, των επιτοκίων, και της ρευστότητας της αγοράς. Ο κίνδυνος αγοράς σχετίζεται με ένα χαρτοφυλάκιο όπου ο χρονικός ορίζοντας είναι βραχύς, όσος απαιτείται για να πουληθεί, ή να κλείσει μία θέση με προθεσμιακή πράξη (trading portfolio). Ο κίνδυνος αγοράς όμως σχετίζεται και με ένα χαρτοφυλάκιο επενδύσεων (investment portfolio). Ο χρονικός ορίζοντας είναι μεγαλύτερος (μήνες αντί για ημέρες), και είναι ο χρόνος μέσα στον οποίο αναμένεται να πετύχει μια επιλεγμένη επενδυτική στρατηγική, ή το διάστημα μέσα στο οποίο μετράται η απόδοση ενός διαχειριστή επενδύσεων.

Είναι ο κίνδυνος της επένδυσης, ο οποίος συνδέεται με τις κινήσεις της συνολικής αγοράς και ο οποίος δεν είναι δυνατόν να εξαιρεθεί με τη διαφοροποίηση (diversification) του χαρτοφυλακίου. Ο κίνδυνος αυτός οφείλεται σε δυνάμεις ανεξάρτητες από κάθε ξεχωριστή επένδυση που εμπεριέχεται στο χαρτοφυλάκιο του κάθε επενδυτή. Ενέχεται σε όλα τα αξιόγραφα, είτε είναι μετοχές είτε είναι ομολογίες, καθώς συμπεριλαμβάνει τον κίνδυνο επιτοκίων, τον κίνδυνο αγοράς, τον συναλλαγματικό κίνδυνο και τον κίνδυνο πληθωρισμού. (Γαλιάτσος 2010, Αγγελόπουλος 2008)

5.4.2 Μέτρηση του κινδύνου αγοράς

Προκειμένου οι τράπεζες να μετρούν τον κίνδυνο της αγοράς χρησιμοποιούν εσωτερικά μοντέλα, που παρέχουν τη δυνατότητα εκτίμησης της πιθανής ή δυνητικής ζημίας για ένα χαρτοφυλάκιο. Τα μοντέλα αυτά είναι γνωστά ως VAR (Value At Risk) Models και χρησιμοποιούν στατιστικές παρατηρήσεις για την εκτίμηση των διακυμάνσεων και των συσχετίσεων διαφόρων επενδύσεων προκειμένου να καθορίσουν την εκτιμώμενη διακύμανση του χαρτοφυλακίου, ώστε να καταστεί δυνατός ο υπολογισμός της εκτιμώμενης ή δυνητικής ζημίας. Η δυνατότητα χρήσης εσωτερικών μοντέλων (internal models) από τις τράπεζες με αυστηρές προϋποθέσεις ελέγχου από την Κεντρική Τράπεζα, καθιστά δυνατό τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων σε χαμηλότερο επίπεδο από αυτό που διαμορφώνεται με τους γενικούς θεσμικούς κανόνες και καθιστά έτσι δυνατή την αποτελεσματικότερη λειτουργία τους.

Καθώς η μέτρηση του κινδύνου εμπεριέχει ποσοτική διάσταση, το αποτέλεσμα της μέτρησης με τη μέθοδο VAR, όπως και με οποιαδήποτε άλλη μέθοδο, πρέπει να είναι ο ποσοτικός υπολογισμός της αναμενόμενης ζημιάς του χαρτοφυλακίου ή του χρηματοοικονομικού οργανισμού, οι οποίες θα προκύψουν από τους παράγοντες που εμπερικλείουν κίνδυνο, δηλαδή από παράγοντες κινδύνου όπως τα επιτόκια, το συνάλλαγμα, τα χρεόγραφα, οι μετοχές, τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, κ.ο.κ. Με τη μέθοδο VAR μετριέται, κάτω από κανονικές συνθήκες στην αγορά, η υψηλότερη πιθανή ή αναμενόμενη ζημιά και κατά συνέπεια η μείωση (ζημιά) της αξίας ενός χαρτοφυλακίου ή η μείωση της αξίας (καθαρής θέσης) ενός χρηματοοικονομικού οργανισμού, εντός συγκεκριμένου χρονικού ορίζοντα ή για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο και εντός συγκεκριμένου διαστήματος στατιστικής εμπιστοσύνης (δηλαδή με προεπιλεγμένη πιθανότητα). Προσδιορίζει δηλαδή την ποσότητα της ζημιάς για μια χρονική περίοδο π.χ. μιας ημέρας ή 10 ημερών ή ενός μηνός με μια πιθανότητα π.χ. 95% ή 99%.

Επίσης, με τον όρο κανονικές συνθήκες αγοράς αναφερόμαστε στην αγορά στην οποία δεν παρατηρούνται φαινόμενα ή καταστάσεις των οποίων η ένταση και εμφάνιση είναι πέραν από τα συνήθως προσδοκώμενα. Για τον υπολογισμό των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων με τη μέθοδο των εσωτερικών μοντέλων (VAR Models) το πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να διαθέτει ανεξάρτητη μονάδα ελέγχου του κινδύνου και να ακολουθεί τις ομοιόμορφες προϋποθέσεις που έχουν τεθεί από την Επιτροπή και ισχύουν για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα. (Συριόπουλος)

5.5 Λειτουργικός Κίνδυνος

5.5.1 Η έννοια του λειτουργικού κινδύνου

Τόσο ο πιστωτικός όσο και ο κίνδυνος της αγοράς είναι δυνατόν να ποσοτικοποιηθούν μέσω της χρήσης των κατάλληλων τεχνικών ή μοντέλων μέτρησης. Ωστόσο υπάρχουν και κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες, οι οποίοι δεν μπορούν να ποσοτικοποιηθούν εύκολα και με

δυσκολία κατατάσσονται σε κάποια κατηγορία κινδύνων. Τέτοιου είδους κίνδυνοι είναι ο κίνδυνος απάτης από υπαλλήλους της τράπεζας, οι κίνδυνοι από φυσικές καταστροφές (πχ. σεισμός, πυρκαγιά), ο κίνδυνος ζημιάς από διακοπές ρεύματος, ο κίνδυνος λειτουργίας των συστημάτων κλπ. Οι κίνδυνοι αυτοί υπάγονται σε μια γενικότερη ομάδα κινδύνων και διαμορφώνουν συνολικά ένα νέο κίνδυνο, τον λεγόμενο λειτουργικό κίνδυνο.

Ο λειτουργικός κίνδυνος εμπεριέχεται σε όλες τις δραστηριότητες μιας τράπεζας και αποτελεί τη ζημιά που μπορεί να προκύψει από αποτυχία των εσωτερικών διαδικασιών, των συστημάτων ή του ανθρώπινου παράγοντα. Οι τράπεζες διαχειρίζονται αυτό τον κίνδυνο,

εφαρμόζοντας αποτελεσματικές διαδικασίες και θέτοντας ασφαλιστικές δικλίδες σε όλες τις λειτουργίες. Σήμερα ο λειτουργικός κίνδυνος θεωρείται ένας από του σημαντικότερους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες, καθώς έχει αποφανθεί ότι η πλειοψηφία των περιπτώσεων εμφάνισης μεγάλων ζημιών οφείλονται σε κάποια πηγή λειτουργικού κινδύνου, η οποία δεν είχε τύχει σωστής διαχείρισης. Παραδείγματα πηγών λειτουργικού κινδύνου αποτελούν ο ανεπαρκής διαχωρισμός καθηκόντων, οι απάτες, τα φορολογικά λάθη, τα θέματα νομικής φύσεως, ο μη ορθολογικός υπολογισμός των υποχρεώσεων στις εποπτικές αρχές κτλ. Η φύση του λειτουργικού κινδύνου είναι τέτοια που, αν συγκριθεί με τους λοιπούς κινδύνους καταλαμβάνει ένα μικρό ποσοστό του συνολικού κινδύνου που αντιμετωπίζει μια τράπεζα. Ωστόσο, εμπεριέχει πιθανόν λειτουργίες και γεγονότα, η εμφάνιση των οποίων μπορεί να οδηγήσει μια τράπεζα σε χρεοκοπία.

Στην προσπάθειά μας να δώσουμε έναν πλήρη και σαφή ορισμό του λειτουργικού κινδύνου δυσκολευόμαστε, καθώς η σύνθεση της ομάδας των κινδύνων που τον απαρτίζουν ή η βαρύτητα του κάθε στοιχείου του έχουν άμεση σχέση με τις εξελίξεις του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Παρόλα αυτά ένας γενικός ορισμός είναι αυτός που ορίζει τον λειτουργικό κίνδυνο ως τον κίνδυνο που απορρέει από κάθε μη χρηματοοικονομική πηγή. Είναι ο κίνδυνος ο οποίος πηγάζει από εσωτερικές δυσλειτουργίες ενός πιστωτικού οργανισμού, όπως ανθρώπινα λάθη ή παραλείψεις, τεχνικά προβλήματα κτλ. Με άλλα λόγια, ο λειτουργικός κίνδυνος αναφέρεται στις απώλειες που μπορεί να προκύψουν λόγω της ανεπάρκειας των συστημάτων και των εσωτερικών ελέγχων, των ανθρώπινων σφαλμάτων, αποτυχιών του management και ενδεχόμενων δυσχερειών μεταξύ των βασικών παραγόντων της εταιρικής διοίκησης (μετόχων, διευθυντικών στελεχών ή εκπροσώπων εργαζομένων). Τέτοια προβλήματα μπορεί να προκύψουν από την αδυναμία ανάληψης προληπτικής δράσης. Ένα σημαντικό είδος λειτουργικού κινδύνου αφορά στον τεχνολογικό κίνδυνο, δηλαδή στον κίνδυνο βλάβης ή ανεπάρκειας των συστημάτων τεχνολογίας πληροφορικής. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει ανάγκη προστασίας των συστημάτων από ενδογενείς δυσχέρειες ή εξωτερικές παρεμβάσεις. Τέλος, άλλες όψεις του λειτουργικού κινδύνου περιλαμβάνουν γεγονότα όπως πυρκαγιές, σεισμούς ή άλλες φυσικές καταστροφές. (Γαλιάτσος 2010, Ζοπουνίδης 2009, Αγγελόπουλος 2008)

5.5.2 Μέτρηση και διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου

Για τον λειτουργικό κίνδυνο δεν έχει αναπτυχθεί κάποια γενικά αποδεκτή μέθοδος μέτρησης όπως για τους λοιπούς κινδύνους. Για το λόγο αυτό πολλές επιχειρήσεις δέχονται το λειτουργικό κίνδυνο ως ένα μη αναστρέψιμο ή αντισταθμιζόμενο κίνδυνο και ενσωματώνουν τις σχετικές ζημιές στα έκτακτα έξοδά τους.

Ωστόσο, μία ομάδα μεθόδων μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου, ίσως η πλέον διαδεδομένη, βασίζεται στην καταγραφή και κατάταξη σε ένα πίνακα όλων των πιθανών γεγονότων ή αιτιών πρόκλησης αυτού του κινδύνου και της διαχρονικής παρακολούθησης και καταγραφής παρατηρήσεων ζημιάς ανά αιτία και δραστηριότητα της τράπεζας. Με τον τρόπο

αυτό και με την προϋπόθεση ότι έχει συμπληρωθεί σημαντικός στατιστικά αριθμός παρατηρήσεων, αναγνωρίζονται τα γεγονότα που οδηγούν συχνότερα σε ζημιά, καθώς και οι δραστηριότητες και τα προϊόντα στα οποία η ζημιά αυτή εμφανίζεται. Έτσι, η τράπεζα δημιουργεί βάσεις δεδομένων συσχετισμού γεγονότων που προκαλούν ζημιά και υπολογιζόμενης ζημιάς ανά γεγονός και προϊόν. Η βάση αυτή αναλύεται σε επιμέρους ομάδες παρατηρήσεων.

Επομένως, κάθε τράπεζα αξιοποιώντας τα στοιχεία της ανάλυσης μιας βάσης δεδομένων λειτουργικού κινδύνου και της σχετικής ποσοτικοποίησης που προκύπτει από την ανάλυση, είναι σε θέση να διατυπώσει την πολιτική διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου ή και να διαμορφώσει δείκτες που μπορούν να αποτελέσουν την αφετηρία για τη διαχείριση του εν λόγω κινδύνου. Η διαχείριση αυτή υπάγεται σε μια συνολική πολιτική διακυβέρνησης που καλύπτει το σύνολο της ιεραρχίας ξεκινώντας από το Διοικητικό Συμβούλιο και καταλήγοντας στη τελευταία βαθμίδα ιεραρχίας.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, η διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη, καθώς οι πηγές και τα αίτια του κινδύνου εξελίσσονται και ακολουθούν τις εξελίξεις του χρηματοοικονομικού συστήματος. Όμως οι τράπεζες, αξιοποιώντας τα στοιχεία της ανάλυσης, μπορούν να εντοπίσουν τους τομείς στους οποίους ο έλεγχος πρέπει να είναι πιο αυστηρός και παράλληλα να προϋπολογίσουν το κόστος του ελέγχου αυτού και εφόσον κρίνεται αναγκαίο να αναπτύξουν συστήματα ελέγχου. Κατόπιν, αξιοποιώντας την ποσοτικοποίηση που προκύπτει μπορούν να υπολογίσουν το ύψος του κεφαλαίου που απαιτείται προς κάλυψη από την υφιστάμενη ή ενδεχόμενη έκθεση στο λειτουργικό κίνδυνο.

Η διαχείριση σε νέα βάση του λειτουργικού κινδύνου είναι η επιπρόσθετη απαίτηση που τίθεται από τη νέο σύμφωνο της Βασιλείας. Η προληπτική διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου έχει θετικές επιπτώσεις στην ποιότητα και την απρόσκοπτη λειτουργία κάθε τράπεζας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται από τις τράπεζες σε θέματα ασφαλείας, με την υλοποίηση νέων πολιτικών ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων και την κάλυψη των δραστηριοτήτων της ηλεκτρονικής τραπεζικής.

5.6 Άλλες Μορφές Κινδύνων

Στην προσπάθεια μας να μη γίνουμε κουραστικοί αναφερθήκαμε προηγουμένως στους βασικότερους κινδύνους των τραπεζών οι οποίοι διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Επίσης, εστίασαμε την προσοχή μας στη μέτρηση και τη διαχείρισή τους προκειμένου να αντιληφθούμε τη χρησιμότητα της ανάλυσής

τους .Στη συνέχεια θα ξεχωρίσουμε μερικούς ακόμα σημαντικούς κινδύνους μέσα από ένα μεγάλο εύρος κατηγοριών , θεωρώντας τους πάντα ως μεγίστης σημασίας για την ερευνά μας .

5.6.1 Κίνδυνος Ρευστότητας

Ο κίνδυνος ρευστότητας μαζί με τον πιστωτικό κίνδυνο αποτελούν τους παραδοσιακούς χρηματοοικονομικούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες. Ο κίνδυνος ρευστότητας ή χρηματοδοτικός κίνδυνος πηγάζει από την αβεβαιότητα σχετικά με το χρόνο και την ενδεχόμενη ζημία κατά τη μετατροπή μιας επένδυσης σε μετρητά. Αναφέρεται στην αδυναμία πραγματοποίησης μιας συναλλαγής λόγω έλλειψης επαρκούς ρευστότητας στην αγορά. Το Τμήμα Διαχείρισης Διαθεσίμων μιας τράπεζας ευθύνεται για τη διαχείριση της ρευστότητας, προκειμένου η τράπεζα να είναι σε θέση ανά πάσα στιγμή να αποπληρώνει τις ποικίλες τρέχουσες υποχρεώσεις.

Είναι ο κίνδυνος, ο οποίος προέρχεται από τη δευτερογενή αγορά, στην οποία αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης ένα αξιόγραφο. Όταν ένας επενδυτής αγοράζει ένα αξιόγραφο, προσδοκά να είναι σε θέση να μετατρέψει το αξιόγραφο αυτό σε μετρητά, εάν κάποια στιγμή χρειαστεί. Η ικανότητα μιας επένδυσης να μετατραπεί σε μετρητά σε σύντομο χρονικό διάστημα, χωρίς να υποχρεωθεί ο επενδυτής να παραχωρήσει σημαντικές εκπτώσεις ή προμήθειες είναι γνωστή ως ρευστότητα. Συνεπώς, όσο περισσότερη αβεβαιότητα υπάρχει σχετικά με τον χρόνο και τις παραχωρήσεις που θα απαιτηθούν για τη μετατροπή της επένδυσης σε μετρητά, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο κίνδυνος ρευστότητας που ενέχει η επένδυση.

Πιο συγκεκριμένα ως κίνδυνος ρευστότητας ορίζεται η πιθανότητα ζημιάς και, κατ' επέκταση, μείωσης της καθαρής θέσης της τράπεζας, η οποία προκύπτει από ενδεχόμενη αδυναμία προς:

- έγκαιρη και πλήρη κάλυψη τρεχουσών και μελλοντικών χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων (πχ. των καταθέσεων), όταν αυτές γίνουν απαιτητές,
- άντληση κεφαλαίων για την κάλυψη αυξημένης ζήτησης δανείων ή επενδυτικών επικερδών τοποθετήσεων,
- διατήρηση επικερδών τοποθετήσεων ή/και επαναχρηματοδότηση τοποθετήσεων με υψηλότερο επιτόκιο,
- έγκαιρη και αποδοτική τοποθέτηση μη αναμενόμενων ή έκτακτων εισροών.

Μάλιστα , σύμφωνα με το ΔΛΠ 32 (Χρηματοοικονομικά Μέσα: Γνωστοποίηση και Παρουσίαση) «κίνδυνος ρευστότητας είναι ο κίνδυνος η οντότητα να αντιμετωπίσει δυσκολίες στην εξεύρεση κεφαλαίων για να καλύψει υποχρεώσεις που σχετίζονται με τα χρηματοοικονομικά μέσα. Ο κίνδυνος ρευστότητας μπορεί να προέλθει από αδυναμία έγκαιρης πώληση ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου κοντά στην εύλογη αξία του».

Τέλος να σημειωθεί ότι η ευρέως χρησιμοποιούμενη μέθοδος μέτρησης του κινδύνου ρευστότητας είναι η μέθοδος της ανάλυσης των ανοιγμάτων ρευστότητας (liquidity gap analysis). Η βασική τεχνική για την υλοποίηση της μεθόδου αυτής είναι η κατάταξη των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού της τράπεζας σε χρονικές ζώνες λήξης ή ωρίμανσης των στοιχείων αυτών και η καταγραφή τους σε πίνακες ρευστότητας. Ο αριθμός των χρονικών ζωνών και το εύρος της κάθε ζώνης αποτελεί επιλογή της κάθε τράπεζας βασισμένη στα χαρακτηριστικά των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού. Στην περίπτωση τήρησης στοιχείων ρευστότητας για εποπτικούς λόγους οι χρονικές ζώνες προσδιορίζονται από τις εποπτικές αρχές και είναι κοινές για όλες τις τράπεζες. (Γαλιάτσος 2010, Ζοπουνίδης 2009, Αγγελόπουλος 2008, Βασιλείου 2008)

5.6.2 Συναλλαγματικός κίνδυνος

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος ή κίνδυνος συναλλάγματος προκύπτει από την αυξομείωση των συναλλαγματικών ισοτιμιών και ορίζεται ως η πιθανότητα ζημιάς ή μεταβολής της καθαρής θέσης ενός πιστωτικού ιδρύματος ή της αξίας ενός χαρτοφυλακίου λόγω μιας μεταβολής της ισοτιμίας του νομίσματος στο οποίο έχει πραγματοποιηθεί μια επένδυση (θέση long) ή στο οποίο έχουν αντληθεί τα κεφάλαια (θέση short) ως προς το νόμισμα στο οποίο αυτές αποτιμώνται. Για παράδειγμα, εάν ένας Αμερικανός επενδυτής αγοράσει μετοχές στο Χρηματιστήριο Αθηνών, οι αποδόσεις που θα έχει από τους τίτλους αυτούς θα εξαρτηθούν από και από τη μεταβολή της ισοτιμίας δολαρίου – ευρώ. Σε αυτή την περίπτωση, μια σημαντική διολίσθηση του ευρώ έναντι του δολαρίου είναι πιθανό να περιορίσει μια αξιόλογη απόδοση των ελληνικών μετοχών. Το νόμισμα αποτίμησης, το οποίο αποτελεί και το νόμισμα αναφοράς, είναι συνήθως το εγχώριο νόμισμα του πιστωτικού ιδρύματος ή του επενδυτή στο οποίο συντάσσονται και οι οικονομικές του καταστάσεις. Παράλληλα, ο συναλλαγματικός κίνδυνος σχετίζεται με την πιθανή απώλεια εισοδήματος λόγω μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Η συναλλαγματική ισοτιμία δηλώνει τις μονάδες του εγχώριου νομίσματος που απαιτούνται για να αγοράσει μία μονάδα ξένου νομίσματος.

Μάλιστα, ο κίνδυνος συναλλάγματος συμπεριλαμβάνεται στους κινδύνους αγοράς, που σημαίνει ότι είναι αποτέλεσμα των σημαντικών εξελίξεων που παρατηρούνται στις χρηματοπιστωτικές αγορές τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, προήλθε από τη μεταβολή στο σύστημα διαμόρφωσης των ισοτιμιών των διαφόρων νομισμάτων με τη μετάβαση, μετά το 1973, από το σύστημα σταθερών ισοτιμιών (σύστημα Bretton Woods) στο σύστημα κυμαινομένων ισοτιμιών, όπου οι βασικοί παράγοντες διαμόρφωσης των τιμών των νομισμάτων (ισοτιμιών) είναι η προσφορά και η ζήτηση για κάθε νόμισμα σε οργανωμένες και μη οργανωμένες αγορές.

Ο συνολικός συναλλαγματικός κίνδυνος μιας τράπεζας ή γενικότερα ενός χαρτοφυλακίου προκύπτει από το άθροισμα του συναλλαγματικού κινδύνου ανά νόμισμα. Έτσι, υπολογίζεται η συνολική επίδραση της ζημιάς ή του κέρδους στην καθαρή θέση της τράπεζας ή στην αξία του χαρτοφυλακίου.

Τέλος, να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 32 (Χρηματοοικονομικά Μέσα: Γνωστοποίηση και Παρουσίαση) η έννοια του συναλλαγματικού κινδύνου ορίζεται ως ο κίνδυνος της διακύμανσης της αξίας ενός χρηματοοικονομικού μέσου εξαιτίας των μεταβολών στις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Ταυτόσημος είναι και ο ορισμός σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης 7 (Χρηματοοικονομικά Μέσα: Γνωστοποιήσεις), όπου ως κίνδυνος ορίζεται η εύλογη αξία ή οι μελλοντικές ταμειακές ροές ενός χρηματοοικονομικού μέσου να παρουσιάσουν διακυμάνσεις λόγω των μεταβολών στις ισοτιμίες ξένου συναλλάγματος. (Κόντος 2010, Αγγελόπουλος 2008)

5.6.3 Ηθικός κίνδυνος

Ο δανεισμός με δυσμενείς όρους αυξάνει την ανάληψη κινδύνου από μέρους του οφειλέτη και τείνει να κλιμακώνει την πιθανότητα αθέτησης της υποχρέωσής του (probability of default). Εναλλακτικά, όσο υψηλότερο είναι το επιτόκιο δανεισμού από την τράπεζα, τόσο περισσότερο ωθεί τον οφειλέτη σε ανάληψη μεγαλύτερου κινδύνου, γεγονός που καθιστά την πιθανότητα αθέτησης της υποχρέωσής του μεγαλύτερη. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ακόμη υψηλότερα επιτόκια δανεισμού από μέρους των τραπεζών. Ο ηθικός κίνδυνος επιδεινώνεται στο δανεισμό πιστωτικών καρτών από το γεγονός ότι οι άνθρωποι είναι πιθανό να προσφύγουν στο δανεισμό μέσω των πιστωτικών καρτών, για πίστωση σε περίοδο οικονομικής τους δυσπραγίας, αποδίδοντάς της το ρόλο του δανειστή της έσχατης λύσης.

Το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου συμβαίνει μετά την συναλλαγή. Ο δανειστής αντιμετωπίζει τον κίνδυνο ο δανειζόμενος να κάνει κάτι που είναι ανεπιθύμητο (ανήθικο) στον δανειστή, γιατί αυξάνει την πιθανότητα μη αποπληρωμής του δανείου, με αποτέλεσμα αρκετοί δανειστές να μην κάνουν χορηγήσεις.

Ο ηθικός κίνδυνος (moral hazard) είναι ο κίνδυνος που δημιουργείται, γενικά, από τον τρόπο ζωής ενός ατόμου και την εν γένει στάση και συμπεριφορά του. Είναι η πιθανότητα για πρόσωπο ή οργανισμό, που δεν εκτίθεται σε κίνδυνο, να κάνει κάτι διαφορετικό από αυτό που θα έκανε εφόσον εκτίθετο. Ο ηθικός κίνδυνος είναι συνυφασμένος με την ανθρώπινη φύση, εξαρτάται λοιπόν από τον χαρακτήρα του δανειζόμενου, ή στην περίπτωση μιας επιχείρησης, από το απασχολούμενο εργατοϋπαλληλικό προσωπικό και τη γενικότερη συμπεριφορά του κατά την εργασία. Ενδέχεται, δηλαδή, το προσωπικό να είναι ευσυνείδητο και να επιδεικνύει, επιμέλεια, ζήλο και ενδιαφέρον για την πορεία των εργασιών της επιχείρησής, ή και αντίθετα.

Τέλος, ο ηθικός κίνδυνος και η στενότητα του χρήματος είναι, σε ένα μεγάλο βαθμό, ο κύριος παράγοντας όλων των προβλημάτων της οικονομίας, των κρίσεων και της ασυμφωνίας των θεσμών της κοινωνίας και της οικονομίας. (Ζοπουνίδης-Λεμονάκης 2009)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

6.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας συστάθηκε τον Δεκέμβριο του 1974 από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών της Ομάδας των 10(G-10), και μέλη της αποτελούν το Βέλγιο , ο Καναδάς , η Γαλλία , η Γερμανία , η Ιαπωνία , η Ισπανία , η Ιταλία , το Λουξεμβούργο , η Ολλανδία , η Σουηδία , η Ελβετία , το Ηνωμένο Βασίλειο , και οι Ηνωμένες Πολιτείες .Η Επιτροπή συγκαλείται τέσσερις φορές το χρόνο και διαθέτει περίπου τριάντα τεχνικές Ομάδες Έργου , υπό κανονικές συνθήκες .Θεωρείται οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί στα πλαίσια της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών , ενώ ξεκίνησε να λειτουργεί ως άτυπο «φόρουμ» για ανταλλαγές απόψεων μεταξύ των μελών αναφορικά με τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος .

Επίσης , η έναρξη της λειτουργίας της συμπίπτει με την κατάργηση του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών του Bretton Woods και την απαρχή της διαμόρφωσης ενός παγκόσμιου νομισματικού συστήματος που χαρακτηρίζεται από τη μεταβλητότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών , τις συχνές αλλαγές των επιτοκίων καθώς και των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών .Στα πλαίσια αυτά οι τραπεζικές δραστηριότητες καθίστανται ιδιαίτερα ευάλωτες στους κινδύνους και επομένως θα πρέπει να εξασφαλίζονται από τις τράπεζες η φερεγγυότητα και η σταθερότητα της λειτουργίας τους μέσω των απαραίτητων κεφαλαίων .

Το βασικό αντικείμενο της Επιτροπής της Βασιλείας αφορά τη θέσπιση κανόνων για την προληπτική εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας των Τραπεζών. Πρόκειται για ομοιόμορφους κανόνες που εφαρμόζονται από τα πιστωτικά ιδρύματα για την εξασφάλιση των αναγκαίων κεφαλαίων για την αντιμετώπιση κάθε είδους κινδύνου. Εκτός όμως από τα θέματα της επάρκειας των κεφαλαίων η Επιτροπή εκδίδει οδηγίες σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο πιστωτικών ιδρυμάτων κατά τρόπο που να ικανοποιείται και το πρώτο κριτήριο της αποστολής τους. Ακόμη , κάποιες από τις υπηρεσίες που προσφέρει είναι η προώθηση του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών σχετικά με οικονομικά θέματα , η έρευνα σε χρηματοοικονομικά θέματα , καθώς και υπηρεσίες βασικού αντισυμβαλλομένου των κεντρικών τραπεζών στις μεταξύ τους χρηματοοικονομικές συναλλαγές και υπηρεσίες θεματοφύλακα σε διεθνείς οικονομικές συναλλαγές .

6.2 Οι Στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας

Όπως αναφέραμε και παραπάνω ένας από του βασικότερους ρόλους της Επιτροπής της Βασιλείας είναι να προωθεί , στηρίζει και διευκολύνει την ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ των χωρών-μελών σε θέματα τραπεζικής εποπτείας . Απώτερος σκοπός της είναι η δημιουργία και προώθηση μίας ομοιόμορφης ερμηνείας εννοιών σχετικών με το τραπεζικό σύστημα και τη λειτουργία του , ώστε να διαμορφωθεί μία αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία σε παγκόσμιο επίπεδο και να διασφαλιστεί η σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος .

Εφόσον η Επιτροπή δεν αποτελεί νομική προσωπικότητα , στην ουσία δε θεωρείται μία υπερεθνική εποπτική αρχή. Οι προτάσεις , τα εποπτικά πρότυπα , οι εποπτικοί κανόνες και οι σχετικές οδηγίες που θέτει δεν επιβάλλονται και ούτε έχουν νομική ισχύ . Αντιθέτως , εισηγείται πρακτικές με συμβουλευτικό χαρακτήρα , με την προσδοκία ότι αυτές θα γίνουν αποδεκτές από τις εθνικές αρχές , και βάσει αυτών θα προταθούν ενέργειες που ανταποκρίνονται με τον καλύτερο τρόπο στα δεδομένα της οικείας αγοράς .Με τον τρόπο αυτό , ενισχύει τη σύγκλιση προς μία κοινή προσέγγιση και κοινώς αποδεκτούς κανόνες , χωρίς παράλληλα να προσπαθεί να επιβάλλει λεπτομερή εναρμόνιση των εποπτικών τεχνικών που εφαρμόζουν τα κράτη-μέλη . Επομένως , απώτερο στόχο των προσπαθειών της συνιστά η έγκαιρη αντιμετώπιση των προβλημάτων και η εξασφάλιση της νομισματικής σταθερότητας σε παγκόσμια κλίμακα .

Η Επιτροπή της Βασιλείας περιλαμβάνει περισσότερες από τριάντα τεχνικές επιτροπές εργασίας και δημοσιεύει συνεχώς πολλά συμβουλευτικά κείμενα. Οι κύριοι στόχοι του Εποπτικού Πλαισίου Κεφαλαιακής Επάρκειας της Βασιλείας για τα Πιστωτικά Ιδρύματα βασίζονται στη θεωρία δημόσιας ρυθμιστικής πολιτικής (Public Regulation Theory) και ειδικότερα στη θεωρία Τραπεζικής Ρυθμιστικής Πολιτικής (Theory of Bank Regulation), και επικεντρώνονται στην :

- Διασφάλιση της σταθερότητας και της ευρωστίας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- Διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού, κυρίως σε διεθνές επίπεδο, μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιημένων τραπεζών και μεταξύ των τραπεζών και των επενδυτικών εταιριών.
- Ενθάρρυνση των Πιστωτικών Ιδρυμάτων για άσκηση αποτελεσματικής διοίκησης και διαχείρισης κινδύνων.

Επίσης μεταξύ των βασικότερων στόχων της Επιτροπής είναι και η σμίκρυνση του χάσματος στην εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε διαφορετικές χώρες, στόχος, ο οποίος επιδιώκεται με την προώθηση αφενός, της ύπαρξης συστημάτων εποπτείας σε όλα τα τραπεζικά ιδρύματα παγκοσμίως και αφετέρου, της επάρκειας των συστημάτων αυτών.

Μολονότι οι κανόνες που θεσπίζει η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έχουν νομικά εξαναγκαστικό χαρακτήρα αλλά λέγεται ότι έχουν «συμβουλευτικό» χαρακτήρα, η επιρροή του έργου της είναι ιδιαίτερα σημαντική τόσο εντός, όσο και εκτός του κύκλου των εποπτικών αρχών που συμμετέχουν στη σύνθεσή της, καθώς μεγάλο τμήμα του έργου της έχει υιοθετηθεί από τις εποπτικές αρχές πολλών κρατών που δε συμμετέχουν στη σύνθεσή της. Επιπλέον, το έργο της έχει καθοριστική επίδραση στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου που αφορά την προληπτική εποπτεία των τραπεζών στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά και κατ' εξοχήν στη θεματική της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών.

Τα βασικά εργαλεία που χρησιμοποιεί για το σκοπό της είναι η ανταλλαγή πληροφοριών για να ρυθμίσει τα θέματα που αφορούν την εποπτεία των τραπεζών σε εθνικό επίπεδο, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κανόνων εποπτείας, η θέσπιση ελάχιστων προτύπων και κανόνων εποπτείας σε δραστηριότητες και θέματα που κάθε φορά υπάρχει ανάγκη να γίνει αυτό.

Σημειώνεται ότι εκτός από την κεφαλαιακή επάρκεια, υπάρχουν και άλλα θέματα που άπτονται του ενδιαφέροντος της Επιτροπής, μεταξύ των οποίων είναι:

- η εποπτεία των θέσεων σε συνάλλαγμα
- η διαχείριση του δανεισμού των τραπεζών στο εξωτερικό
- η διαχείριση των θέσεων σε στοιχεία εκτός ισολογισμού
- η αποφυγή χρήσης των συστημάτων των τραπεζών για εγκληματικές ενέργειες
- τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα
- η διαχείριση των κινδύνων των θέσεων σε παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα και
- η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου.

Επιπρόσθετα, ασχολείται και με θέματα όπως ο εσωτερικός έλεγχος και ο οικονομικός έλεγχος των πελατών.

Για την επίτευξη των στόχων της η Επιτροπή συνεργάζεται με φορείς του χρηματοπιστωτικού χώρου, όπως ο οργανισμός IOSCO (International Organization of Securities Commissions) και IAIS. Επιπλέον, διατηρεί συνεργασία με φορείς του χρηματιστηριακού και ασφαλιστικού τομέα, αποσκοπώντας στην αντιμετώπιση θεμάτων που σχετίζονται με την «τράπεζα πολλαπλών δραστηριοτήτων» και την ενοποίηση του χρηματοοικονομικού χώρου. Αξιοσημείωτη είναι η παρουσία της και σε θέματα όπως η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στις τράπεζες, καθώς και σε υποθέσεις του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου που αφορούν στις τράπεζες.

Τονίζεται, τέλος, ότι οι προσπάθειες της Επιτροπής είχαν ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση από πολλές χώρες των κανόνων αποτελεσματικής εποπτείας και συνεργασίας με τις εποπτικές αρχές, καθώς και την επιβολή αυτών κατά τη χορήγηση άδειας σε τράπεζες.

6.3 Βασιλεία I

Στην παρούσα ενότητα θα γίνει αναφορά στα βασικότερα σημεία του συμφώνου της Βασιλείας I , ενώ παράλληλα θα τονίσουμε τις βασικότερες τροποποιήσεις που ακολούθησαν βάσει των συνεχών οικονομικών εξελίξεων . Τέλος θα αναφέρουμε και τις κυριότερες αδυναμίες του πρώτου συμφώνου , γεγονός που άλλωστε οδήγησε στην θέσπιση των νέων κανόνων της Βασιλείας II .

6.3.1 Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια διανύουμε μία περίοδο έντονης οικονομικής αστάθειας , με αποτέλεσμα η Επιτροπή της Βασιλείας να στρέψει το ενδιαφέρον της στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών . Μάλιστα , από τις αρχές του 1980 η Επιτροπή διαπίστωσε ότι παράλληλα με την ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών κινδύνων , και κυρίως του πιστωτικού κινδύνου , έλαβε χώρα η απαρχή της επιδείνωσης της κεφαλαιακής επάρκειας πλήθους μεγάλων διεθνών τραπεζών .

Επομένως , προκειμένου να ανακοπεί η επιδείνωση των αποδεκτών μεγεθών της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών , τουλάχιστον στις χώρες της ομάδας των δέκα , διαμορφώθηκε μία κοινή αντίληψη μεταξύ των μελών της Επιτροπής για την αναγκαιότητα και υιοθέτηση ενός Διεθνούς Συμφώνου . Σκοπός αυτού του εγχειρήματος ήταν αφενός η ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος και αφετέρου η απάλειψη κάθε πηγής δημιουργίας αθέμιτου ανταγωνισμού προερχόμενες από τις διαφορές στις ανάγκες και στη μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας μεταξύ των διαφόρων χωρών . Αποτέλεσμα των ανωτέρω ήταν η δημιουργία και δημοσιοποίηση , τον Δεκέμβριο του 1987 , ενός συμβουλευτικού εγγράφου . Το εν λόγω έγγραφο , ύστερα από μία σειρά παρατηρήσεων , οριστικοποιήθηκε σε ένα σύστημα μέτρησης του κινδύνου , γνωστό ως Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Βασιλεία I) . Το σύμφωνο αυτό αφού εγκρίθηκε από τις αρχές των χωρών της ομάδας των δέκα , στη συνέχεια δόθηκε για εφαρμογή στις τράπεζες τον Ιούλιο του 1988 , ορίζοντας ως τελικό χρόνο εφαρμογής του συστήματος την 31/12/92 . Αξίζει να σημειωθεί ότι από τη δημοσιοποίηση του συμφώνου το 1988 και έπειτα , το έγγραφο υιοθετήθηκε σταδιακά όχι μόνο από χώρες- μέλη της ομάδας των δέκα αλλά και από πολλές άλλες , ιδιαίτερα από χώρες με τράπεζες που δραστηριοποιούνται διεθνώς .

Το σύστημα εισήγαγε την εφαρμογή ενός πλαισίου μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου των εντός και εκτός ισολογισμού στοιχείων του ενεργητικού , θέτοντας ταυτόχρονα ένα ελάχιστο όριο απαιτούμενων εποπτικών κεφαλαίων ίσο με το 8% του σταθμισμένου ενεργητικού(δείκτης φερεγγυότητας). Με λίγα λόγια , ο συντελεστής φερεγγυότητας είναι ένας αριθμοδείκτης με αριθμητή τα εποπτικά ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων , και

παρονομαστή το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού και των εκτός ισολογισμού στοιχείων , σταθμισμένων με τον πιστωτικό κίνδυνο .

Τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων για λόγους κεφαλαιακής επάρκειας, δηλαδή ο αριθμητής του κλάσματος, ορίστηκαν από την Επιτροπή, διαφοροποιημένα σε σημαντικό βαθμό από τα λογιστικά ίδια κεφάλαια και για το λόγο αυτό έγιναν γνωστά ως εποπτικά ίδια κεφάλαια. Στα κεφάλαια αυτά, πέραν του μετοχικού κεφαλαίου και των αποθεματικών (κεφάλαια Tier 1) συμπεριλαμβάνονται και κάποιες μορφές ξένων κεφαλαίων, όπως τα ομολογιακά δάνεια μειωμένης εξασφάλισης (κεφάλαια Tier 2). Οι σταθμίσεις των στοιχείων του ενεργητικού αναφέρονται στον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο και είναι τυποποιημένες και ενιαίες για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα. Από τις σταθμίσεις προκύπτει το ύψος του σταθμισμένου ενεργητικού και ο παρονομαστής του κλάσματος του δείκτη φερεγγυότητας.

Η εφαρμογή του δείκτη φερεγγυότητας είχε ως αποτέλεσμα, οι εργασίες «εκτός ισολογισμού» να μην ξεφεύγουν από τον έλεγχο των εποπτικών αρχών έτσι ώστε να δίνεται μια ολοκληρωμένη εικόνα των κινδύνων που αναλαμβάνουν οι τράπεζες. Σημειώνεται, επιπλέον, ότι ο εν λόγω δείκτης δεν υπολογίζει το γενικό κίνδυνο, αλλά τον ειδικό, σταθμίζοντας κάθε στοιχείο του ενεργητικού με ένα συντελεστή, ο οποίος αντιπροσωπεύει τον πιστωτικό κίνδυνο του συγκεκριμένου στοιχείου. Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο νέος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας εξειδικεύτηκε και εισήχθη με τις οδηγίες περί συντελεστή φερεγγυότητας και ιδίων κεφαλαίων. Τέλος ,στην Ελλάδα η εφαρμογή του συμφώνου σχετικά με τα εποπτικά ίδια κεφάλαια εξειδικεύτηκε με την ΠΔΤΕ 2053/92, τα θέματα της στάθμισης του ενεργητικού με την ΠΔΤΕ 2054/18.3.92, ενώ οι δύο πράξεις κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο με την ΠΔΤΕ 2524/23.7.2003.(Αγγελόπουλος 2008)

6.3.2 Οι Βασικότερες Τροποποιήσεις

Πολλοί από τους όρους περί κεφαλαιακής επάρκειας, οι οποίοι τέθηκαν το 1988, τροποποιήθηκαν ή βελτιώθηκαν στη συνέχεια. Έως το 1997, η αρχική συμφωνία τροποποιήθηκε τέσσερις φορές. Οι τρεις πρώτες τροποποιήσεις ήταν τεχνικές και αφορούσαν επιμέρους διατάξεις, ενώ το περιεχόμενο της τέταρτης τροποποίησης οδήγησε στη συμπλήρωση του περιεχομένου του αρχικού συμφώνου, ώστε να καθιερωθεί ένα πλαίσιο κανόνων αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών για την κάλυψή τους τόσο έναντι του πιστωτικού κινδύνου, όσο και έναντι των κινδύνων της αγοράς. Τον Ιανουάριο του 1997, λοιπόν, η Επιτροπή εξέδωσε τροποποίηση του πρώτου Συμφώνου για την κεφαλαιακή επάρκεια, ενσωματώνοντας στη συνθήκη του 1988 τους κινδύνους αγοράς που προέρχονται από τις ανοιχτές θέσεις των τραπεζών σε συνάλλαγμα, διαπραγματευόμενους τίτλους χρέους, μετοχές, εμπορεύματα, και δικαιώματα προαίρεσης. Ως καταληκτική ημερομηνία εφαρμογής των νέων διατάξεων ορίστηκε η 21-12-1997. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η μέτρηση των κινδύνων αγοράς ρυθμίστηκε με την Οδηγία 96/3, ενώ στη χώρα μας ενσωματώθηκε στο θεσμικό πλαίσιο με το Ν. 2396/1996 και για τις τράπεζες εξειδικεύτηκαν με την ΠΔΤΕ 2397/1997.

Δεδομένης της πρόβλεψης για αντιμετώπιση των κινδύνων αγοράς μόνο για τους διαπραγματευόμενους τίτλους χρέους, οι τράπεζες ήταν υποχρεωμένες έως το τέλος του 1997 να διαχωρίσουν το χαρτοφυλάκιο τους σε εκείνο που κατείχαν για εισόδημα ή επένδυση, το οποίο χαρακτηρίστηκε «επενδυτικό χαρτοφυλάκιο» και σε εκείνο που κατείχαν για μεταπώληση ή για διαπραγμάτευση στις δευτερογενείς αγορές, το οποίο χαρακτηρίστηκε «εμπορικό χαρτοφυλάκιο».

Επομένως, με την ενσωμάτωση και των κινδύνων αγοράς στο υφιστάμενο σύμφωνο ο δείκτης φερεγγυότητας διαμορφώθηκε, καθώς προστέθηκαν στον παρονομαστή του οι κίνδυνοι αγοράς. Οι μέθοδοι μέτρησης της επίδρασης των κινδύνων αγοράς στην κεφαλαιακή επάρκεια ήταν τυποποιημένες, λεπτομερώς αναλυόμενες στην τροποποίηση της Συνθήκης. Σημαντική ήταν η πρόβλεψη ότι, αντί των τυποποιημένων μεθόδων, οι τράπεζες μπορούσαν να επιλέξουν εναλλακτικά την ανάπτυξη βάσει αυστηρών ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων και τη χρήση ενός εσωτερικού συστήματος Αξίας σε Κίνδυνο (Value at Risk-VAR) για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων από τους αναλαμβανόμενους κινδύνους αγοράς του συνολικά. (Γλύκας-Ξηρογιάννης-Σταϊκούρας 2006)

6.3.3 Αδυναμίες της Βασιλείας I

Αρχικά η Βασιλεία I ήταν ιδανική για τις τράπεζες, καθώς είχε πολλές θετικές επιπτώσεις στην ευρωστία αυτών μέσω της αύξησης των κεφαλαίων τους. Ωστόσο, πρόκειται για ένα τυποποιημένο σύστημα που επιτρέπει μικρές διαφοροποιήσεις κατά τράπεζα και δεν καλύπτει τα νέα προϊόντα που παρουσιάστηκαν στην αγορά (τιτλοποίηση, παράγωγα κ.α.). Βέβαια, η σημαντικότερη αδυναμία που προκύπτει από την εφαρμογή της, είναι η μη αποτελεσματική διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου.

Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης των οικονομιών, οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί καλούνται να ανταποκριθούν σε αυξημένες απαιτήσεις διαχείρισης των χαρτοφυλακίων τους και των στρατηγικών που ακολουθούν, τις οποίες το Σύμφωνο Βασιλείας I αδυνατεί να αντιμετωπίσει. Όλα τα παραπάνω είχαν ως αποτέλεσμα στο συγκεκριμένο Σύμφωνο να ασκηθεί έντονη κριτική, κριτική η οποία εστίαζε κυρίως στην περιορισμένη «ευαισθησία» των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με τον πραγματικά αναλαμβανόμενο κίνδυνο και την, ως απόρροια αυτής, μη σύγκλιση του ύψους των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων με τα ίδια κεφάλαια που διακρατούν οι τράπεζες για προληπτικούς λόγους.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται παρακάτω ορισμένες από τις βασικότερες ελλείψεις και αδυναμίες που παρουσιάζει το πρώτο Σύμφωνο της Βασιλείας :

- Η ομαδοποίηση στις κατηγορίες στάθμισης για τον πιστωτικό κίνδυνο είναι πολύ συγκεντρωτική και ως ένα βαθμό αυθαίρετη, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει επαρκής διαφοροποίηση με βάση τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο κάθε χρηματοδοτικού ανοίγματος.

- Δε λαμβάνονται υπόψη οι λοιποί κίνδυνοι και ειδικότερα, ο λειτουργικός κίνδυνος, δηλαδή κίνδυνος από ανεπάρκεια των πληροφορικών συστημάτων, λάθη κατά τη διεκπεραίωση των συναλλαγών, κατάχρηση κ.α., αλλά εμμέσως θεωρείται ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό και τον κίνδυνο αγοράς καλύπτουν και τους λοιπούς κινδύνους.
- Η εποπτική αντιμετώπιση ορισμένων τεχνικών και προϊόντων δεν είναι επαρκώς εξειδικευμένη, όπως για παράδειγμα η τιτλοποίηση απαιτήσεων και τα πιστωτικά παράγωγα, τεχνικές που έχουν σημειώσει σημαντική ανάπτυξη ως μέσα μεταφοράς πιστωτικού κινδύνου στην αγορά ή σε άλλες εταιρίες, κυρίως τράπεζες και ασφαλιστικές.
- Το εν λόγω Σύμφωνο όχι μόνο δεν παρέχει κίνητρα στις τράπεζες να αναπτύξουν βελτιωμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αλλά, αντίθετα, αφενός ενθαρρύνει σε ορισμένες περιπτώσεις την τυπική μόνο συμμόρφωση προς τις διατάξεις και, αφετέρου, υποχρεώνει τις τράπεζες που είχαν αξιόπιστα συστήματα υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου και των απαιτούμενων για την κάλυψή του κεφαλαίων να προβαίνουν σε διπλό υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων, ένα για εσωτερική χρήση και ένα για συμμόρφωση με τις εποπτικές διατάξεις.

6.4 Βασιλεία II

Στην παρούσα ενότητα θα ασχοληθούμε με την βασική δομή του συμφώνου της Βασιλείας II , αναλύοντας τους τρεις πυλώνες πάνω στους οποίους στηρίζονται και οι κανονισμοί οι οποίοι επιβλήθηκαν τα τελευταία χρόνια στο σύγχρονο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Επίσης θα αναφερθούμε στους στόχους που είχε η θέσπιση του νέου συμφώνου , καθώς και τον ρόλο που διαδραμάτισε και συνεχίζει να διαδραματίζει κατά τη διάρκεια της τρέχουσας οικονομικής κρίσης .

6.4.1 Εισαγωγή

Οι συνεχείς εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον , φέρνουν στο προσκήνιο και νέες προκλήσεις τις οποίες καλείται να αντιμετωπίσει το νέο σύμφωνο της Βασιλείας II .Επομένως ως απόρροια της ανεπάρκειας της Βασιλείας II , το νέο κανονιστικό πλαίσιο εισαγάγει ριζικές μεταβολές και καθιστά απαραίτητες κάποιες αλλαγές ,με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τόσο των πιστωτικών ιδρυμάτων, όσο και των πελατών τους , κάτι το οποίο γίνεται αισθητό μέσω των επιπτώσεων που θα έχει.

Πιο συγκεκριμένα , το νέο πλαίσιο επεκτείνεται όσον αφορά την κεφαλαιακή εποπτεία , σε θέματα εποπτικού ελέγχου , πειθαρχίας της αγοράς και στις ελάχιστες κεφαλαιακές

απαιτήσεις . Η τελευταία αναθεώρηση περιείχε μερικές σημαντικές και πρωτοποριακές ιδέες , που έπρεπε να υιοθετήσουν οι εθνικές εποπτικές αρχές .Για παράδειγμα η αναθεώρηση του Εποπτικού Πλαισίου το 2001 περιελάμβανε και επιπλέον κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη ζημιών που ενδέχεται να προέλθουν από λειτουργικό κίνδυνο , όπως προβλήματα σε τεχνικά συστήματα υποστήριξης , ανθρώπινα λάθη , φυσικές καταστροφές ή παράνομες πράξεις.

Ο λειτουργικός κίνδυνος υφίσταται σε όλο το εύρος των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων από τη στιγμή της ίδρυσής τους , και είναι δύσκολος και δυσχερής στον εντοπισμό του . Σε αυτό το είδος κινδύνου ανήκουν κοινωνικά γεγονότα και καταστροφές όπως το τρομοκρατικό περιστατικό της 11^{ης} Σεπτεμβρίου , το οποίο προκάλεσε μεγάλο ύψος οικονομικών ζημιών . Αν και η προσπάθεια που γίνεται για την ποσοτική του μέτρηση σχετικά με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι σημαντική , ωστόσο είναι δύσκολο να είμαστε βέβαιοι για την πραγματική έκθεση της τράπεζας στον λειτουργικό κίνδυνο .Επίσης , παρόλο που παρουσιάζονται προβληματισμοί και δυσκολίες στην τεχνική ανάλυση των στοιχείων , οι εποπτικές αρχές θεωρούν ως δεδομένη τη συμμόρφωση των πιστωτικών ιδρυμάτων στη συγκεκριμένη πρόταση .

Οι προτάσεις για εποπτικό έλεγχο αποβλέπουν στην ευθυγράμμιση των εποπτικών αρχών των κρατών της ομάδας των 10 με τις εποπτικές πρακτικές οι οποίες εφαρμόζονται από την Κεντρική Ομοσπονδιακή Τράπεζα των Η.Π.Α. Έτσι , οι εποπτικές αρχές οφείλουν να παρακολουθούν την επάρκεια των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου , την ποιότητα της εταιρικής διακυβέρνησης , την έκθεση κινδύνων , την κεφαλαιακή επάρκεια , τη ρευστότητα , τις λογιστικές αρχές και την ποιότητα κερδοφορίας μιας τράπεζας . Με αυτόν τον τρόπο , θα έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν σε κάθε χρηματοοικονομικό ίδρυμα τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις , οι οποίες θα μπορούν να είναι και υψηλότερες από το ελάχιστο όριο των 8% , ανάλογα με την έκθεση κινδύνου της τράπεζας .

6.4.2 Οι στόχοι του συμφώνου της Βασιλείας II

Παραπάνω αναφέραμε τα βασικότερα σημεία της δομής της Βασιλείας II , ενώ παράλληλα συμπεράναμε ότι ο βασικότερος σκοπός του συμφώνου είναι να καταστήσει τις ρυθμίσεις , σχετικά με τα επίπεδα του κεφαλαίου που πρέπει να διατηρεί μία τράπεζα , πιο ευαίσθητες όσον αφορά το ύψος του αναλαμβανόμενου κινδύνου . Με τον τρόπο αυτό , αντανακλά την αυξανόμενη πολυπλοκότητα της αγοράς στη διαχείριση του κινδύνου . Το νέο σύμφωνο λοιπόν περιλαμβάνει τρεις πυλώνες , οι οποίοι δίνουν τη δυνατότητα στις εποπτικές αρχές και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αξιολογούν επαρκώς τα είδη των κινδύνων που αναλαμβάνουν. Πριν περάσουμε όμως στην ανάλυση των τριών αυτών πυλώνων , θεωρούμε σημαντικό να αναφέρουμε εν συντομία του βασικούς στόχους του συμφώνου της Βασιλείας II.

Παρακάτω επομένως παραθέτουμε συνοπτικά τους κυριότερους αυτών :

- Ο προσδιορισμός των βασικών αρχών και κριτηρίων που θα διέπουν τη διαδικασία αξιολόγησης από τις εποπτικές αρχές της πολιτικής και των μηχανισμών των τραπεζών για τη διασφάλιση της κεφαλαιακής τους επάρκειας
- Η ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος
- Η απόδοση έμφασης στη διαφάνεια της αγοράς και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τραπεζών
- Η επαρκής κάλυψη του συνόλου των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων
- Η αντιστοίχιση των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών με τον πιστωτικό κίνδυνο που εμπεριέχεται σε κάθε χρηματοδοτικό άνοιγμα
- Η χρήση των εποπτικά αναγνωριζόμενων μέσων και τεχνικών αντιστάθμισης ή μεταφοράς των πιστωτικών κινδύνων
- Η ενθάρρυνση των τραπεζών για τη χρήση εσωτερικών συστημάτων μέτρησης και διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου
- Η επίτευξη μεγαλύτερης ευαισθησίας ως προς τον κίνδυνο των μεθόδων υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων , έτσι ώστε να συνεπάγεται την ορθότερη ανακατανομή τους
- Η ενίσχυση της αρχής της πειθαρχίας που η αγορά επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα μέσω της υποχρεωτικής δημοσιοποίησης ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων που επιτρέπουν την αντικειμενική αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων

6.4.3 Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (Πυλώνας I)

Παρόλο που το σύμφωνο της Βασιλείας II διαφέρει σε αρκετά σημεία από το πρώτο, πολλά ουσιαστικά σημεία παραμένουν αμετάβλητα. Η Βασιλεία II έχει σαν στόχο να βελτιώσει την ευαισθησία ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο, πράγμα το οποίο μπορεί να επιτευχθεί απαιτώντας υψηλότερα επίπεδα κεφαλαίου από τους δανειστές που φέρουν υψηλότερα επίπεδα πιστωτικού κινδύνου και αντίστροφα. Οι προτεινόμενες προσεγγίσεις του Πυλώνα I, για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου είναι περιεκτικότερες, ακριβέστερες και πιο ευαίσθητες στις μεταβολές του κινδύνου, παρέχοντας αφενός, μεγαλύτερο φάσμα τεχνικών άμβλυνσης πιστωτικού κινδύνου και αφετέρου, ακριβέστερη αποτύπωση του μεγέθους των κινδύνων.

Το νέο κανονιστικό πλαίσιο προβλέπει ένα φάσμα επιλογών που θα έχουν οι τράπεζες σχετικά με τον τρόπο μέτρησης των κινδύνων και της κεφαλαιακής επάρκειας. Δίνεται επομένως

μεγαλύτερη έμφαση στον υπολογισμό των κινδύνων από τις ίδιες τις τράπεζες. Αναφορικά με τον πιστωτικό κίνδυνο εισάγεται η χρήση των εξωτερικών αξιολογήσεων για τις μικρότερες σε όγκο εργασιών επιχειρήσεις. Μάλιστα οι τράπεζες με προχωρημένες ικανότητες μέτρησης κινδύνων θα μπορούν να χρησιμοποιούν μηχανισμούς εσωτερικής βαθμολόγησης του πιστωτικού κινδύνου.

Βάσει του συμφώνου της Βασιλείας II, η ελάχιστη απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων παραμένει στο 8% (δηλαδή ο Δείκτης Φερεγγυότητας \geq 8%). Όσον αφορά τα εποπτικά ίδια κεφάλαια (δηλαδή τον αριθμητή του κλάσματος του αριθμοδείκτη φερεγγυότητας) διαφοροποιούνται σε μικρό βαθμό, ενσωματώνοντας κυρίως κάποιες σύγχρονες μορφές στοιχείων και τις εξελίξεις που έφεραν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Όσον αφορά, όμως, τον παρανομαστή του κλάσματος (του δείκτη φερεγγυότητας) οι τροποποιήσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Συγκεκριμένα, αφορούν τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου, με παρεμβάσεις στα σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού, στις σταθμίσεις αυτών και κυρίως στις μεθόδους στάθμισης. Ένα παράδειγμα μεταβολών στις σταθμίσεις αποτελεί η μείωση των σταθμίσεων των ανοιγμάτων (χρηματοδοτήσεων) με εξασφάλιση βάρους επί κατοικιών από 50% σε 35% και των χρηματοδοτήσεων λιανικής τραπεζικής από 100% σε 75%. Οι μειωμένες αυτές σταθμίσεις έχουν θετική επίδραση στο δείκτη φερεγγυότητας. Παράλληλα, προστίθεται στον παρανομαστή ο λειτουργικός κίνδυνος, ο οποίος επιβαρύνει τον δείκτη. Η καθιέρωση κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον λειτουργικό κίνδυνο, θέμα για το οποίο έχει γίνει εκτενή αναφορά σε προηγούμενη ενότητα, αποτελεί μία από τις σημαντικότερες καινοτομίες του νέου πλαισίου. Σύμφωνα λοιπόν με τους νέους όρους της Βασιλείας, ο δείκτης φερεγγυότητας και οι κεφαλαιακές απαιτήσεις με τη συμμετοχή και του λειτουργικού κινδύνου υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Πιστωτικός Κίνδ.} + (12,5 * \text{Κίνδ. Αγοράς}) + \text{Λειτουργικός Κίνδ.}}$$

Η νέα προσέγγιση υπολογισμού των σταθμισμένων στοιχείων αποσκοπεί στην παροχή στις τράπεζες βελτιωμένων υπολογισμών των κινδύνων, ώστε ο συντελεστής να ανταποκρίνεται σε μεγαλύτερο βαθμό στην πραγματικότητα. Όπως έχει ήδη σημειωθεί, η υπάρχουσα συνθήκη αναφέρεται και προσδιορίζει τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου και των κινδύνων αγοράς.

Αναλυτικότερα, ο πρώτος Πυλώνας καλύπτει διαδικασίες και θέσεις που έχουν επίδραση στον παρανομαστή του δείκτη φερεγγυότητας με δύο τρόπους. Καταρχήν, θεσπίζει νέες μεθόδους προσδιορισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους και

ιδιαίτερα έναντι του πιστωτικού κινδύνου. Επίσης , καθιερώνει κεφαλαιακές απαιτήσεις και για τον λειτουργικό κίνδυνο και θέτει προτάσεις σχετικά με μετρήσεις για τον υπολογισμό του ύψους του κινδύνου, κάτι το οποίο δεν προέβλεπε το πρώτο Σύμφωνο. Με την προσθήκη του λειτουργικού κινδύνου αναμένεται μεγαλύτερη ευαισθησία στην κάλυψη της ελάχιστης κεφαλαιακής απαίτησης 8%, αφού ο παρανομαστής θα αυξηθεί.

Σύμφωνα με αυτόν τον πυλώνα, οι τράπεζες έχουν στη διάθεσή τους δύο μεθόδους αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου. Πρώτον, την τυποποιημένη μέθοδο , και δεύτερον την μέθοδο που βασίζεται σε ένα εσωτερικό σύστημα διαβάθμισης , για την οποία απαιτείται η έγκριση των εποπτικών αρχών. Για την επιλογή των μεθόδων αυτών είναι χρήσιμη η σύγκριση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών, ανάλογα με τη μέθοδο που προτίθενται να ακολουθήσουν. Η τελική απόφαση επαφίεται στη δικαιοδοσία της κεντρικής τράπεζας.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι, αφήνονται τρεις επιλογές στις τράπεζες και τους επόπτες για να προσεγγίσουν καλύτερα τη φιλοσοφία τόσο των δραστηριοτήτων της τράπεζας όσο και του εσωτερικού ελέγχου:

- Υπό τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις για τον πιστωτικό κίνδυνο, ακόμα και οι τράπεζες που χρησιμοποιούν πιο απλοποιημένα συστήματα για τις δανειοδοτήσεις τους μπορούν να χρησιμοποιήσουν ξεχωριστά τα συστήματα μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου των πελατών τους.
- Ταυτόχρονα και οι τράπεζες οι οποίες αναλαμβάνουν υψηλότερα επίπεδα κινδύνου, χρησιμοποιώντας πιο εξελιγμένα συστήματα μέτρησης του κινδύνου, έχουν τη δυνατότητα κατόπιν έγκρισης του επόπτη τους, να επιλέξουν ένα από τα δύο «εσωτερικά μοντέλα αξιολόγησης των τραπεζικών κινδύνων», που ενδείκνυνται για τον πιστωτικό κίνδυνο.
- Το νέο πλαίσιο καθιερώνει σαφή εποπτεία κεφαλαίου για την έκθεση των τραπεζών στον λειτουργικό κίνδυνο. Ομοίως, με τη σειρά των επιλογών που παρέχονται στις τράπεζες σχετικά με την διαχείριση των διαθεσίμων τους ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο, μπορούν επίσης να επιλέξουν μια από τις τρεις προσεγγίσεις για τη μέτρηση της έκθεσής τους ως προς τον λειτουργικό κίνδυνο. Αποτελεσματικά συστήματα μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου μπορούν να κατασκευαστούν στη βάση τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών τεχνικών αξιολόγησης κινδύνου.

Τέλος το σύμφωνο της Βασιλείας II ενθαρρύνει τις τράπεζες να εξομαλύνει αυτές τις μετρήσεις, ενσωματώνοντας την εποπτεία κεφαλαίου κάθε τράπεζας στα δικά της συστήματα μέτρησης του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου. Ακόμη , τους παρέχει σαφή κίνητρα με τη μορφή των απαιτήσεων για ελάχιστα επίπεδα κεφαλαίου να υιοθετήσουν πιο κατανοητά

και ακριβή συστήματα μέτρησης κινδύνων, όπως και πιο αποτελεσματικές διαδικασίες ελέγχου της έκθεσής τους σε αυτούς. (Αγγελόπουλος 2008 , Ζοπουνίδης 2009)

6.4.4. Εποπτεία της Κεφαλαιακής Επάρκειας και των Εσωτερικών Συστημάτων Αξιολόγησης των Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Πυλώνας II)

Ο δεύτερος πυλώνας στηρίζεται στην ανάγκη υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας με συμμετοχή της μέτρησης όλων των αναλαμβανόμενων κινδύνων και στην υποχρέωση των εποπτικών αρχών να προσαρμόζονται στις μετρήσεις αυτές και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα. Η προσέγγιση αυτή θεωρείται απαραίτητη για την αποτελεσματική διοίκηση και την αποτελεσματική εποπτεία των τραπεζών. Στα πλαίσια της αποτελεσματικής εποπτείας, η κρίση για την αναγνώριση των κινδύνων και για το ύψος της κεφαλαιακής επάρκειας πρέπει να βασίζεται σε περισσότερες αξιολογήσεις. Παράλληλα, η αναφορά στη συνεχή επανεξέταση και αναθεώρηση της εποπτικής διαδικασίας προσφέρει οφέλη μέσω της έμφασης που δίνεται στην ανάγκη για αυστηρή αξιολόγηση της δυνατότητας των τραπεζών και των εποπτικών αρχών να υπολογίζουν τους κινδύνους.

Ένα σημαντικό θέμα που συμπεριλαμβάνεται στο σύμφωνο της Βασιλείας II είναι η αναγκαιότητα διαμόρφωσης και εφαρμογής μιας άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing) , η οποία θα λαμβάνει υπόψη ακραία σενάρια, προκειμένου να υπολογίζει και την επίδραση ακραίων οικονομικών εξελίξεων στη λειτουργία της τράπεζας. Επίσης, ένα άλλο θέμα το οποίο αναδεικνύεται στο νέο πλαίσιο κανόνων είναι ο επανέλεγχος της αντιμετώπισης θεμάτων όπως η πυκνότητα των κινδύνων που συνεχίζουν να υπάρχουν μετά την αξιοποίηση των εξασφαλίσεων.

Ο δεύτερος πυλώνας εξετάζει τις βασικές αρχές εποπτείας της λειτουργίας των τραπεζών σχετικά με τη διαχείριση κινδύνου και τις ευθύνες των επιθεωρητών. Η διαδικασία της εποπτείας αποσκοπεί, όχι μόνο στο να εξασφαλίσει ότι οι τράπεζες έχουν επαρκή κεφάλαια για να αντιμετωπίσουν τους ενδεχόμενους κινδύνους, αλλά και να ενθαρρύνει τις τράπεζες να αναπτύξουν πιο βελτιωμένες τεχνικές διαχείρισης των κινδύνων, καθώς το κεφάλαιο σε καμία περίπτωση δεν πρέπει και δεν μπορεί να θεωρηθεί ως υποκατάστατο της συνεπούς και σωστής διαχείρισης κινδύνων.

Ακόμη, είναι αποκλειστική ευθύνη της διοίκησης της τράπεζας να εφαρμόσει και να αναπτύξει κάποιες μεθόδους αξιολόγησης των διαδικασιών, οι οποίες είναι απαραίτητες για την επίτευξη των ανωτέρω, καθώς και την αντίστοιχη στρατηγική για τη διατήρηση του επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας. Οι επόπτες, από την πλευρά τους, είναι υπεύθυνοι για την επίβλεψη και την αξιολόγηση της λειτουργίας των τραπεζών, στον τομέα διαχείρισης κινδύνου, παρέχοντάς τους πληροφορίες και λαμβάνοντας άμεσα και αποτελεσματικά μέτρα, εφόσον παρουσιάζονται ελλείψεις.

Η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζει τη σχέση που υπάρχει μεταξύ του κεφαλαίου, που κρατείται από τις τράπεζες, και της διαχείρισης του κινδύνου. Οι αρχές που προσδιορίζουν τη διαδικασία εποπτείας είναι οι ακόλουθες τέσσερις:

- Οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν μια διαδικασία αξιολόγησης της επάρκειας του συνολικού κεφαλαίου, το οποίο διατηρεί σε σχέση με τη πολιτική κινδύνου της, καθώς και τη στρατηγική που ακολουθεί.
- Οι επόπτες θα πρέπει να ελέγχουν τις αξιολογήσεις και στρατηγικές των τραπεζών, σχετικά με την επάρκεια του εσωτερικού τους κεφαλαίου, όπως και την ικανότητά τους να παρακολουθούν και να εξασφαλίζουν εκείνα τα επίπεδα κεφαλαίου, τα οποία είναι σύμφωνα με τα διακανονισμένα ποσοστά κεφαλαίου. Επίσης, οι επόπτες θα πρέπει να προβαίνουν σε κατάλληλες ενέργειες, εάν δεν είναι ικανοποιημένοι με την έκβαση της διαδικασίας.
- Οι επόπτες θα πρέπει να αναμένουν από τις τράπεζες να λειτουργούν σε ένα επίπεδο παραπάνω από το ελάχιστο ποσοστό διακανονισμού κεφαλαίου και θα πρέπει να απαιτούν από αυτές να κρατούν κάποιο ποσό κεφαλαίου πάνω από το ελάχιστο όριο, ικανό να αντιμετωπίσει πιθανούς ειδικούς κινδύνους και τις αβεβαιότητες σε ατομική βάση.
- Οι επόπτες θα πρέπει να παρεμβαίνουν στην αρχή προκειμένου να αποτρέψουν την πτώση του κεφαλαίου κάτω από τα ελάχιστα όρια που έχουν θεσπιστεί. Ακόμη, σε περιπτώσεις όπου το κεφάλαιο δεν μπορεί να διατηρηθεί ή να επανέλθει στα φυσιολογικά επίπεδα, θα πρέπει να απαιτούν από τις τράπεζες άμεσες και δραστικές ενέργειες.

Οι προτάσεις του δεύτερου πυλώνα ενσωματώθηκαν στο ελληνικό τραπεζικό δίκαιο με την ΠΔ/ΤΕ 2595/20.8.2007. Με την πράξη αυτή καθορίστηκαν τα κριτήρια που απαιτούνται για τη Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ΔΑΕΕΚ) των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης (ΔΕΑ) από την Τράπεζα της Ελλάδος. Στην ουσία η εν λόγω πράξη θεσπίζει:

- Κριτήρια ποιοτικού χαρακτήρα για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας βάσει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε τράπεζας.
- Την έννοια των «εσωτερικών κεφαλαίων», η οποία είναι ευρύτερη από εκείνη των «εποπτικών» που υπολογίζονται με τις μεθόδους του πρώτου πυλώνα. Τα κεφάλαια αυτά είναι εκείνα που πρέπει η τράπεζα να διαθέτει σε επάρκεια από πλευράς ποσότητας, ποιότητας και κατανομής για την αντιμετώπιση των πάσης φύσεως κινδύνων που έχει

αναλάβει ή στους οποίους ενδέχεται να εκτεθεί. Κεφαλαιακή κάλυψη απαιτείται για τον μη αναμενόμενο ή μη μετρημένο κίνδυνο. Ενδεικτικοί αυτού του είδους κίνδυνοι αποτελούν ο κίνδυνος συγκέντρωσης, ο κίνδυνος στρατηγικής, ο κίνδυνος φήμης, αλλά και εξωγενείς κίνδυνοι που απορρέουν από το θεσμικό, οικονομικό ή επιχειρηματικό περιβάλλον. Αυτοί οι κίνδυνοι, οι οποίοι δεν καλύπτονται ή δεν αντιμετωπίζονται από τον πρώτο πυλώνα, καθιστούν αναγκαία την επάρκεια εσωτερικού ελέγχου.

- Τη διαδικασία αξιολόγησης της συμμόρφωσης της τράπεζας προς τις εποπτικές της υποχρεώσεις, από την Τράπεζα της Ελλάδος μετά από διάλογο με την τράπεζα. Βασικός στόχος του διαλόγου αυτού είναι η αμοιβαία κατανόηση των εφαρμοζόμενων μεθόδων και διαδικασιών και η έγκαιρη αντιμετώπιση των αδυναμιών τους. Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει τη δυνατότητα να αξιοποιεί τα εποπτικά μέτρα που προβλέπονται από το Ν. 3601/2007. Μπορεί, για παράδειγμα, να επιβάλει επιπλέον προβλέψεις ή να επιβάλει επιπλέον κεφαλαιακές απαιτήσεις. (Αγγελόπουλος 2008, Ζοπουνίδης-Λεμονάκης 2009)

6.4.5. Αποτελεσματική Πειθαρχία της Αγοράς και Ενημέρωση του Κοινού (Πυλώνας III)

Ο τρίτος πυλώνας συμπληρώνει τα θέματα κεφαλαιακής επάρκειας του πρώτου πυλώνα και τα θέματα εποπτείας του δεύτερου πυλώνα. Στον πυλώνα αυτό τίθενται προϋποθέσεις για την αποκάλυψη στοιχείων και πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας και την επικινδυνότητα που τη χαρακτηρίζει. Η Επιτροπή της Βασιλείας μέσω μιας σειράς απαιτήσεων, που υιοθετεί και που επιτρέπουν στους συμμετέχοντες στην αγορά (καταθέτες, δανειστές, δανειζόμενους, εποπτικές αρχές κτλ.) να έχουν πρόσβαση στην πληροφόρηση για τους κινδύνους που έχει αναλάβει η τράπεζα καθώς και για το μέγεθος της κεφαλαιοποίησης και της κεφαλαιακής επάρκειας, επιδιώκει να ενθαρρύνει την πειθαρχία μέσω της αγοράς.

Η πειθαρχία της αγοράς προϋποθέτει την επιβολή κανόνων διαφάνειας. Με τον όρο διαφάνεια, η Επιτροπή εννοεί την υποχρεωτική αποκάλυψη αξιόπιστων και έγκυρων πληροφοριών που να καθιστά, τους ενδιαφερόμενους χρήστες αυτών των πληροφοριών, ικανούς να καταλήγουν σε ακριβείς και σαφείς εκτιμήσεις σχετικά με τη χρηματοοικονομική κατάσταση, αποδοτικότητα, μελλοντικά σχέδια, συνολική έκθεση σε τραπεζικούς κινδύνους και πολιτική διαχείρισης κινδύνων μιας τράπεζας.

Στην ουσία με αυτές τις διατάξεις, ρυθμίζεται η υποχρέωση των τραπεζών να δημοσιοποιούν ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία που αφορούν τους αναλαμβανόμενους χρηματοοικονομικούς και λοιπούς κινδύνους, με τη μέθοδο παρακολούθησης των κινδύνων και παράλληλα με τις αρχές εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζουν, ώστε να δώσουν τη δυνατότητα στους επενδυτές να αξιολογήσουν σωστά τις τοποθετήσεις τους στον τραπεζικό κλάδο.

Σύμφωνα, λοιπόν, με το τρίτο πυλώνα μια τράπεζα θα πρέπει να επιδεικνύει περισσότερα στοιχεία, όσον αφορά τα διαθέσιμα προς επένδυση κεφάλαιά της καθώς και πληροφορίες που αφορούν όλους εκείνους τους παράγοντες που εμπλέκονται στη διαχείριση κινδύνου προκειμένου να είναι σε θέση οι επενδυτές και οι συμμετέχοντες στην αγορά να κατανοούν και να αξιολογούν καλύτερα τους αναλαμβανόμενους κινδύνους και τις μεθόδους διαχείρισής τους.

Μάλιστα, ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο για τους μετόχους μια τράπεζας αποτελεί η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων, η οποία συνίσταται από το επίπεδο κερδών και την κεφαλαιακή βάση που απαιτείται για την επίτευξη των κερδών αυτών. Αυτό είναι κομβικό σημείο, όπου οι κανόνες της κεφαλαιακής επάρκειας επηρεάζουν άμεσα τη διαδικασία λήψης αποφάσεων καθορίζοντας το ελάχιστο ύψος του απασχολούμενου κεφαλαίου και κατ' επέκταση την αποδοτικότητά του. Επομένως, μεταβάλλοντας τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας μεταβάλλεται, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, η επιχειρηματική συμπεριφορά της τράπεζας. Είναι εμφανές ότι, οι εποπτικά καθοριζόμενες κεφαλαιακές απαιτήσεις συμβάλλουν στη διαμόρφωση του επιχειρηματικού «μίγματος» της τράπεζας, καθιστώντας κάποιες επιχειρηματικές δραστηριότητες ελκυστικότερες από κάποιες άλλες.

Επίσης, η Βασιλεία II απομακρύνεται από την ιδέα της προκατόχου της Βασιλεία I ότι οι εποπτικοί κανόνες πρέπει να είναι κοινοί για όλους (one size fits all) και αναγνωρίζει ότι όσο πιο εξελιγμένη και αποτελεσματική είναι μια τράπεζα στην εκτίμηση και διαχείριση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, διαθέτοντας ταυτόχρονα υψηλής ποιότητας στοιχεία ενεργητικού και λειτουργίες, τόσο μικρότερο ύψος κεφαλαίου θα πρέπει να διακρατά για κάθε προϊόν ή υπηρεσία. Ο πυλώνας αυτός αποσκοπεί σε ένα πιο υγιές περιβάλλον μέσα στο οποίο θα πρέπει να λειτουργούν οι τράπεζες, κάτι το οποίο επιδιώκουν και οι επόπτες, οι οποίοι έχουν περιορισμένη δυνατότητα στο να επιβάλλουν στις τράπεζες δημοσίευση στοιχείων με βάση τον τρίτο πυλώνα. Για το λόγο αυτό, προβλέπεται η εφαρμογή του συγκεκριμένου πυλώνα να γίνει με διαφορετικό τρόπο από χώρα σε χώρα, αφού η κάθε τράπεζα λειτουργεί σε διαφορετικό νομικό πλαίσιο. Με την εφαρμογή των νέων προτάσεων, η έμφαση στη δημοσιοποίηση στοιχείων μετατοπίζεται από τη λογιστική και χρηματοοικονομική ανάλυση στην ανάλυση των κινδύνων και της επάρκειας κεφαλαίων των τραπεζών.

Επομένως, η ποσότητα και η ποιότητα των πληροφοριών δεν θα πρέπει να έρχεται σε αντίθεση με τους ήδη ισχύοντες κανονισμούς. Στόχος της Επιτροπής είναι να θέσει το σημείο ισορροπίας μεταξύ των πληροφοριών που είναι απαραίτητες για τον τρίτο πυλώνα και το απόρρητο των δεδομένων. Αυτό σημαίνει ότι οι τράπεζες οφείλουν να είναι προσεκτικές, έτσι ώστε να μην αποκαλύπτουν απόρρητα δεδομένα των πελατών τους. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δείξει μια τράπεζα σε πληροφορίες οι οποίες της προσφέρουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, καθώς η τυχόν δημοσίευση τέτοιων στοιχείων θα έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Η Επιτροπή προτείνει τη δημοσίευση αυτών των στοιχείων στο διαδίκτυο ή σε κάποια εναλλακτική πηγή συνοδευόμενα από μια αναφορά, όπου θα εγκρίνεται η πιστότητα και εγκυρότητα των πληροφοριών από έναν ελεγκτή. Η τράπεζα

οφείλει να προσδιορίζει το πόσο σημαντική πρέπει να είναι μια πληροφορία προκειμένου να τη δώσει στη δημοσιότητα.

Στο σημείο αυτό η Επιτροπή συμβουλεύει ότι κάθε πληροφορία, που μπορεί να έχει επιπτώσεις στην αξιολόγηση της τράπεζας από το χρήστη, θα πρέπει να δημοσιεύεται. Έτσι, η Επιτροπή προτείνει την εφαρμογή του ελέγχου σημαντικότητας, ορίζοντας ότι μια πληροφορία θεωρείται σημαντική εφόσον η παράλειψη ή εσφαλμένη διατύπωσή της θα μπορούσε να αλλάξει ή να επηρεάσει την εκτίμηση ή την απόφαση του αποδέκτη της. Σημειώνεται ότι, ο συγκεκριμένος ορισμός είναι συνεπής με τα διεθνή καθώς και πολλά εθνικά λογιστικά πρότυπα. Η δημοσίευση όλων αυτών των πληροφοριών θα ήταν πολύ σημαντικό να γίνεται όσο το δυνατό πιο τακτικά. Επειδή, όμως, δεν είναι πάντοτε εφικτό, η δημοσίευσή τους κάθε τρίμηνο ικανοποιεί τις απαιτήσεις του τρίτου πυλώνα.

Οι προτάσεις του τρίτου πυλώνα ενσωματώθηκαν στο ελληνικό τραπεζικό δίκαιο με την ΠΔ/ΤΕ 2592/20.8.2007, η οποία αναφέρεται στις υποχρεώσεις των τραπεζών για δημοσιοποίηση των στοιχείων και πληροφοριών σχετικά με την κεφαλαιακή τους επάρκεια και τους κινδύνους που αναλαμβάνουν, καθώς και τη διαχείριση αυτών. Συνοπτικά, η εν λόγω πράξη καθορίζει τα γενικά κριτήρια και τις υποχρεώσεις δημοσιοποίησης πληροφοριών από τις τράπεζες. Οι πληροφορίες αυτές αφορούν κυρίως τις επιχειρήσεις του ομίλου της τράπεζας (για εποπτικούς και λογιστικούς λόγους), τα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων και τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας και την κάθε κατηγορία κινδύνου στον οποίο εκτίθεται η τράπεζα, καθώς και των μεθόδων αξιολόγησης και των τεχνικών μείωσης των κινδύνων αυτών. Ακόμη, ορίζεται η συχνότητα δημοσιοποίησης, ο τρόπος και τα μέσα αυτής και επαλήθευσης των πληροφοριών, οι οποίες πρέπει να δημοσιοποιούνται τουλάχιστον μια φορά το χρόνο στον δικτυακό τόπο της τράπεζας. (Αγγελόπουλος 2008, Ζοπουνίδης-Λεμονάκης 2009)

6.4.6 Οφέλη από την εφαρμογή του Συμφώνου της Βασιλείας II

Τα αναμενόμενα οφέλη από την εφαρμογή του συμφώνου της Βασιλείας II αναφέρονται σε δύο επίπεδα. Καταρχήν, βελτιώνονται και επεκτείνονται οι κανόνες και οι ρυθμίσεις, για την κεφαλαιακή επάρκεια, οι οποίοι πλέον αναφέρονται όχι μόνο στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, αλλά και στην εποπτεία και στην πειθαρχία των τραπεζών. Επιπλέον, αυξάνεται ουσιαστικά η ευαισθησία των κεφαλαιακών απαιτήσεων στους αναλαμβανόμενους κινδύνους.

Παράλληλα, η Επιτροπή επιδιώκει την ανάδειξη και τη δυναμική προώθηση της διαχείρισης των κινδύνων και την ενθάρρυνση των τραπεζών για σημαντικές βελτιώσεις στη μέτρηση, αντιστάθμιση και μεταφορά των κινδύνων. Η εφαρμογή σύγχρονων πρακτικών διαχείρισης των κινδύνων αποτελεί τη βασική προϋπόθεση και για την πειθαρχία στην αγορά.

Ακόμη, το νέο σύμφωνο, παρά τους απαιτητικούς κανόνες τους οποίους εισαγάγει, συμβάλλει στην ανάπτυξη και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας. Αυτό γίνεται φανερό μέσα από τις συνέπειες που έχει, όπως η αύξηση των συγχωνεύσεων μεταξύ των

τραπεζών για την αντιμετώπιση των υψηλών κεφαλαιακών απαιτήσεων. Σημειώνεται ότι, οι νέες προτάσεις θα δυσκολέψουν σημαντικά κρατικούς εκδότες, για τους οποίους η κεφαλαιακή επάρκεια θα μειωθεί κατά την μετάβαση από την Βασιλεία I στην Βασιλεία II.

Επίσης, τα μακροπρόθεσμα οφέλη των τραπεζών από την υιοθέτηση και εφαρμογή του νέου πλαισίου είναι σημαντικά (πχ. μείωση του πιστωτικού κινδύνου, χαμηλές κεφαλαιακές απαιτήσεις κλπ.), αφού συνεπάγονται χαμηλότερο κεφαλαιακό κόστος και αποτελεσματικότερη λειτουργία. Σε τακτικό επίπεδο η Βασιλεία II αναμένεται να επιφέρει σημαντικές αλλαγές και ωφέλειες για τα πιστωτικά ιδρύματα που θα υιοθετήσουν τις πιο εξελιγμένες προσεγγίσεις υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων και διαχείρισης κινδύνων. Συνοπτικά, η δημιουργία πρόσθετης αξίας για τον μέτοχο μπορεί να επιτευχθεί μέσω αύξησης της κερδοφορίας ή μείωσης του λειτουργικού κόστους από:

- Τον περιορισμό των ζημιών από πιστωτικό κίνδυνο πρώτον μέσω της ενίσχυσης της πειθαρχίας και της αποτελεσματικότητας στις διαδικασίες και πολιτικές πιστοδοτήσεων, ανακτήσεων και διαγραφών επισφαλών απαιτήσεων, και δεύτερον μέσω της δυνατότητας εντοπισμού και διαχωρισμού των δανειοληπτών και μορφών δανειοδότησης ανάλογα με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο, με βάση τα εσωτερικά συστήματα διαβάθμισης πιστωτικού κινδύνου. Απώτερος στόχος είναι η προσέλευση των καλύτερων πελατών (cherry picking) και η κατάλληλη δόμηση της μορφής πιστοδότησης, βελτιστοποιώντας την πιθανότητα αποπληρωμής, μέσω της χρήσης τεχνικών μείωσης πιστωτικού κινδύνου (π.χ. εξασφαλίσεις, εγγυήσεις, συμφωνίες συμψηφισμού).
- Τη βελτίωση της πολιτικής και διαδικασίας σχηματισμού προβλέψεων για επισφαλή δάνεια. Η ορθή πληροφόρηση σχετικά με τα στοιχεία κινδύνου τόσο σε επίπεδο αντισυμβαλλόμενου όσο και απαίτησης παρέχουν στη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος μια σαφή εικόνα των πιο αποδοτικών δανείων ή χαρτοφυλακίων. Οι παράμετροι κινδύνου (πιθανότητα αθέτησης, ζημιά και έκθεση σε περίπτωση αθέτησης) στα πλαίσια της νέας Συνθήκης μπορούν να χρησιμοποιηθούν, με κατάλληλες προσαρμογές, στο σχηματισμό προβλέψεων σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης.
- Τη βελτίωση της τιμολόγησης ενσωματώνοντας τις παραμέτρους κινδύνου (risk adjusted pricing). Οι αυξημένες δυνατότητες εντοπισμού και διαχωρισμού των δανειοληπτών και μορφών δανειοδότησης, ανάλογα με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο, μπορούν να υποστηρίξουν μια διαφοροποιημένη τιμολογιακή πολιτική (επιβραβεύοντας τους συνεπείς πελάτες με χαμηλότερο επιτόκιο). Η εν λόγω πολιτική παρέχει τη δυνατότητα έγκαιρου εντοπισμού ελκυστικών πηγών εσόδων και επιτρέπει στις πιστοδοτικές μονάδες να αποδείξουν στον πελάτη και στη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος ότι το παρεχόμενο επιτόκιο του δανείου είναι λογικό λαμβάνοντας υπόψη τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο.

- Τον περιορισμό των λειτουργικών ζημιών και του λειτουργικού κόστους , πρώτον μέσω της δομημένης τακτικής καταγραφής (δημιουργία βάσης δεδομένων λειτουργικού κινδύνου) και ανάλυσης των στοιχείων ζημιών, και δεύτερον μέσω της ανάπτυξης ενός πλαισίου διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου δομημένου και εστιασμένου στις διαδικασίες με χρήση εξειδικευμένων εργαλείων και μεθοδολογιών (π.χ. περιοδικών αυτοαξιολογήσεων κινδύνων και ελέγχων). Τα εν λόγω εργαλεία θα διαθέτουν ικανότητα πρόβλεψης ενδεχόμενων γεγονότων και πιθανών ζημιών και θα αποτελούν ένα σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης (early warning system) για ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων. Η πληροφόρηση από ένα πλαίσιο διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου, το οποίο αποτελεί ταυτόχρονα και σύστημα ελέγχου με δυνατότητα μετεξέλιξης σε σύστημα διαχείρισης ολικής ποιότητας (total quality management), θα οδηγήσει στη βελτίωση και στον ανασχεδιασμό των υφιστάμενων διαδικασιών και, συνεπώς, θα συμβάλλει στην ενίσχυση της λειτουργικής αποτελεσματικότητας και στη μείωση του λειτουργικού κόστους.

Εκτός, όμως, από τις τράπεζες εκτιμάται ότι θα υπάρξουν θετικές επιπτώσεις και στις δανειολήπτριες εταιρείες. Πιο συγκεκριμένα, η κατάταξη των πιστούχων σε κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου, που θα συνδέονται με την πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων τους, θα συμβάλει στην ορθολογική αποτίμηση και τιμολόγηση του αναλαμβανόμενου, από την τράπεζα, πιστωτικού κινδύνου. Συνεπώς, το μέτρο αυτό αναμένεται να ωθήσει τις εταιρείες χαμηλού κινδύνου να λάβουν διαβάθμιση (rating) από κάποια αναγνωρισμένη εταιρία πιστοληπτικής αξιολόγησης ή να συνεργαστούν με τράπεζες που έχουν υιοθετήσει τις πιο προηγμένες μεθόδους αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου, με απώτερο σκοπό τη μείωση του κόστους των δανειακών τους κεφαλαίων. Αυτή η προοπτική απαιτεί και αναβάθμιση της οργάνωσης και απεικόνισης των οικονομικών δεδομένων των επιχειρήσεων.

Να σημειωθεί τέλος ότι, η επιτυχής υλοποίηση του νέου συμφώνου στις θυγατρικές των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στη νοτιοανατολική Ευρώπη, αφενός αποτελεί εχέγγυο για την ασφαλή επέκτασή τους στην περιοχή, μέσω της ενίσχυσης της λειτουργίας διαχείρισης κινδύνων και αφετέρου εναρμονίζει οργανωτικές δομές, πολιτικές, διαδικασίες και πληροφοριακά συστήματα, επηρεάζοντας καταλυτικά το επιχειρησιακό πρότυπο λειτουργίας των ελληνικών ομίλων (group operating model). Συνολικά, το εποπτικό πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας οδηγεί σε μια πρωτοφανή εποπτική αλλαγή, η οποία επιφέρει πολλαπλές επιπτώσεις σε όλες τις πτυχές της δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, τις σχέσεις με τους μετόχους και τους πελάτες τους. Ίσως η Βασιλεία II να αποτελεί μια «επανάσταση» στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, φέρνοντας ωστόσο το μανδύα της κανονιστικής συμμόρφωσης.

6.4.7 Οι Συνέπειες από την Εφαρμογή του Συμφώνου της Βασιλείας II

Πριν από περίπου τέσσερα χρόνια τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα ενσωμάτωσαν στη λειτουργία τους, τους κανόνες του συμφώνου της Βασιλείας II για την αξιολόγηση των πάσης φύσεως κινδύνων που αναλαμβάνουν. Η συγκεκριμένη αποτελεί τη μεγαλύτερη θεσμική αλλαγή που έχει επηρεάσει τα πιστωτικά ιδρύματα και ιδιαίτερα τα μικρότερα από αυτά καθώς ενέτεινε τις πιέσεις για τη δημιουργία κεφαλαιακά ισχυρών τραπεζικών ομίλων. Ταυτόχρονα εντάθηκε περαιτέρω ο ανταγωνισμός με αποτέλεσμα την σύγκλιση των spreads που απολαμβάνουν οι ελληνικές τράπεζες σε σχέση με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές, επηρεάζοντας έτσι αρνητικά την αύξηση της κερδοφορίας τους. Οι εξελίξεις αυτές δημιούργησαν προϋποθέσεις που ευνόησαν τη δημιουργία μεγαλύτερων τραπεζικών ομίλων, που προέκυψαν είτε από τη συγχώνευση εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων είτε από την εξαγορά και ανάπτυξη πιστωτικών ιδρυμάτων στην Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Αναλυτικότερα, η εφαρμογή των κανόνων του συμφώνου της Βασιλείας II οδήγησε τις τράπεζες στην υιοθέτηση αυστηρότερων κριτηρίων χορήγησης καθώς και στην ατομική αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας όλων των δανειζόμενων που στηρίζεται πλέον στην χρήση αξιόπιστων και αναλυτικών οικονομικών στοιχείων του δανειοδοτούμενου. Ακόμη, σε περίπτωση απόρριψης αιτήματος εταιρικής χρηματοδότησης, οι τράπεζες υποχρεούνται να εξηγήσουν λεπτομερώς τις ενέργειές τους. Παραδοσιακά ένα από τα βασικά κριτήρια χρηματοδότησης εταιρειών ήταν η ύπαρξη εξασφάλισης κυρίως με τη μορφή ακινήτου, ενώ οι λειτουργικές χρηματικές ροές έρχονταν σε δεύτερη μοίρα. Με την εφαρμογή του συμφώνου της Βασιλείας II οι χρηματικές ροές απέκτησαν ιδιαίτερη αξία ως κριτήριο χρηματοδότησης.

Επίσης, καθοριστικό ρόλο στην τιμολόγηση της χρηματοδότησης μιας επιχείρησης διαδραματίζει το κόστος κεφαλαίου του πιστωτικού ιδρύματος. Πιο συγκεκριμένα, με το καθεστώς της Βασιλείας I για κάθε 100 ευρώ δάνειο οι τράπεζες υποχρεούνταν να δεσμεύουν 8 ευρώ κεφάλαιο. Το κεφάλαιο αυτό έχει ένα κόστος που ισούται με την προσδοκώμενη απόδοση των μετόχων της τράπεζας. Άρα τα 8 ευρώ που επένδυσε ένας μέτοχος με μια προσδοκώμενη απόδοση 15% πρέπει να του αποδώσουν 1,2 ευρώ τα οποία αυξάνουν το κόστος του δανείου των 100 ευρώ κατά 1,2 ευρώ. Με την ενσωμάτωση των κανόνων της Βασιλείας II, τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να διατηρούν κεφάλαια σύμφωνα με την πιστοληπτική ικανότητα των δανειοδοτούμενων επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, δύναται να διατηρούν χαμηλότερα κεφάλαια για εταιρείες με καλύτερη πιστοληπτική ικανότητα και να μπορούν να τιμολογούν τις συγκεκριμένες εταιρείες πιο προνομιακά. Ως αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις θα προσπαθούν να παρουσιάζουν καλύτερα οικονομικά στοιχεία ώστε να απολαμβάνουν υψηλότερης πιστοληπτικής βαθμολόγησης και άρα μειωμένης τιμολόγησης. Στην καλή εικόνα των οικονομικών στοιχείων καθοριστικό ρόλο παίζουν πλέον οι χρηματικές ροές (cash flows).

Η Βασιλεία II δίνει τη δυνατότητα δύο εναλλακτικών μεθόδων εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας έναντι του πιστωτικού κινδύνου στα πιστωτικά ιδρύματα. Την

Τυποποιημένη Μέθοδο (η τράπεζα υποχρεούται να δεσμεύει τουλάχιστον το 8% του δανειακού του χαρτοφυλακίου σε Ίδια Κεφάλαια) και των εσωτερικών διαβαθμίσεων όπου το ύψος των Ιδίων Κεφαλαίων εξαρτάται από την πιστοληπτική ικανότητα του δανειζόμενου. Για να γίνει κατανοητή η διαφορά των δύο μεθόδων ας υποθέσουμε ότι η τράπεζα I επιλέγει να εφαρμόσει την Τυποποιημένη Μέθοδο και η II των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων. Για τον ίδιο πελάτη που έχει δάνειο 100 ευρώ η τράπεζα I θα υποχρεούται να δεσμεύει 8 ευρώ ενώ η Τράπεζα II θα υποχρεούται να διατηρεί εποπτικά κεφάλαια που μπορεί να πλησιάσουν και τα 50 ευρώ (συντελεστής έως 50%). Στην Ελληνική αγορά άλλα πιστωτικά ιδρύματα ακολουθούν την πρώτη και λοιπά τη δεύτερη προσέγγιση. Για τις εισηγμένες στο ΧΑΑ τράπεζες προβλέπεται γνωστοποίηση της μεθόδου που πρόκειται να υιοθετήσουν. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην αρχική φάση εφαρμογής των διατάξεων της Βασιλείας II το σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων φαίνεται να επιλέγει την Τυποποιημένη Μέθοδο λόγω απλούστερης και οικονομικότερης εφαρμογής της, ενώ αναμένεται διαχρονικά οι μικρότερες τράπεζες λόγω περιορισμένου αριθμού πελατών να συνεχίσουν να επιλέγουν την Τυποποιημένη Μέθοδο ενώ οι μεγαλύτερες των εσωτερικών διαβαθμίσεων. Σε αυτή τη περίπτωση οι εταιρείες με καλή πιστοληπτική ικανότητα, που είναι συνήθως μεγάλες εταιρείες, συναλλάσσονται με μεγάλους τραπεζικούς ομίλους, καθώς έτσι έχουν τη δυνατότητα να απολαμβάνουν ανταγωνιστικότερη τιμολόγηση ενώ, απεναντίας, οι εταιρείες με χαμηλή πιστοληπτική ικανότητα τις μικρότερες. (Υπηρεσία διαχείρισης κινδύνων Eurobank)

Με την εφαρμογή των νέων κανονισμών το φαινόμενο όπου μια επιχείρηση με μη ικανοποιητικά οικονομικά στοιχεία μπορούσε να δανειστεί με προνομιακή τιμολόγηση λόγω προσφοράς εξασφάλισης (μετρητά, προσημείωση υποθήκης κλπ.) εκ μέρους της αναμένεται να περιοριστεί και οι τράπεζες θα αναγκαστούν να τιμολογήσουν υψηλότερα. Η αιτία γι' αυτό είναι ότι τα νέα μοντέλα αξιολόγησης δεν λαμβάνουν υπόψη τις εξασφαλίσεις.

Η απόλυτη εφαρμογή των διατάξεων της Βασιλείας II προκάλεσε αύξηση μεταξύ 2% έως 4% στα εποπτικά κεφάλαια των ελληνικών τραπεζών λόγω του υψηλού ποσοστού οριστικών καθυστερήσεων αποπληρωμής πελατών αλλά και των δυσκολιών ρευστοποίησης εμπράγματων εξασφαλίσεων. Αυτό ίσως δύναται να οδηγήσει τα επιτόκια σε περαιτέρω άνοδο καθώς τα μεγαλύτερα εποπτικά κεφάλαια αυξάνουν το λειτουργικό κόστος των πιστωτικών ιδρυμάτων. Σε ουσιαστική αύξηση των εποπτικών κεφαλαίων θα οδηγήσει και η πρόσθεση του Λειτουργικού κινδύνου στις βασικές κατηγορίες κινδύνου έναντι των οποίων υποχρεούνται οι τράπεζες να διατηρούν εποπτικά κεφάλαια. Πέραν από τους παραπάνω παράγοντες που επηρεάζουν το λειτουργικό κόστος γίνεται σαφές ότι η εναρμόνιση των τραπεζών με τις νέες διατάξεις απαιτεί την προμήθεια από μέρους τους υψηλής τεχνολογίας και κόστους ηλεκτρονικού εξοπλισμού και εφαρμογών καθώς και την πρόσληψη σημαντικού αριθμού εξειδικευμένων εργαζομένων με υψηλού επιπέδου κατάρτιση.

Συμπερασματικά, δύναται να αναφερθεί ότι η εναρμόνιση της ελληνικής τραπεζικής αγοράς με τις διατάξεις της Βασιλείας II επέφερε και σταδιακά θα επιφέρει ανατρεπτικές μεταβολές σε επίπεδο πιστωτικών ιδρυμάτων όπου θα επηρεάσει:

- Τη λήψη των αποφάσεων χορήγησης
- Την τιμολόγηση των προϊόντων χορήγησης
- Τον υπολογισμό της Κεφαλαιακής Επάρκειας
- Την αύξηση των λειτουργικών εξόδων
- Την στρατηγική ανάπτυξης και επέκτασής τους
- Τους χρηματοοικονομικούς δείκτες
- Την φερεγγυότητα και την αξιοπιστία τους σε παγκόσμιο επίπεδο

Παράλληλα σε επίπεδο πελατείας των πιστωτικών ιδρυμάτων επηρεάζει:

- Την εγκρισιμότητα των εταιρικών χορηγήσεων
- Την αναπροσαρμογή του κόστους δανεισμού
- Την αύξηση των λειτουργικών εξόδων των επιχειρήσεων
- Την ανάγκη ύπαρξης συγχωνεύσεων, εξαγορών ή συνεργασιών.

6.4.8 Οικονομική Κρίση και Βασιλεία II

Η τρέχουσα κρίση του διεθνούς και του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος αποδεικνύει ότι, οι εποπτικοί κανόνες και οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν έως σήμερα δεν ήταν σωστές και επαρκείς, ώστε να αποτρέψουν την κατάρρευση μεγάλων χρηματοπιστωτικών ομίλων που οδηγούν σε βαθιά ύφεση την οικονομία. Χρειάζονται, επομένως, νέοι βελτιωμένοι μηχανισμοί για τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και αποτελεσματικότητας. Είναι επείγον το αίτημα μιας νέας στρατηγικής για τη στήριξη και τη ριζική μεταρρύθμιση του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Στο επίκεντρο, λοιπόν, της τρέχουσας πολιτικής, ακαδημαϊκής και εν γένει δημόσιας συζήτησης βρίσκεται το ζήτημα της αναπροσαρμογής του ισχύοντος δημοσίου χρηματοπιστωτικού δικαίου, σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, ως συνέπεια της τρέχουσας κρίσης, η οποία εκδηλώθηκε το 2007 στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των Η.Π.Α., προσέλαβε έκτοτε σημαντικές διεθνείς διαστάσεις, και έχει προκαλέσει είτε κρίση σε άλλα χρηματοπιστωτικά συστήματα ανά την υφήλιο, είτε απλώς αναταραχή και έχει μεταπηδήσει στον πραγματικό τομέα της οικονομίας σε παγκόσμιο σχεδόν επίπεδο.

Σύμφωνα με τον κ.Καλφάογλου, οι ελλείψεις και αδυναμίες της Βασιλείας II όσον αφορά την επίδρασή της στους παράγοντες που επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα και σταθερότητα είναι οι εξής:

- **Επιμερισμός του κινδύνου:** Το νέο πλαίσιο εισάγει για πρώτη φορά ρυθμίσεις για τις τράπεζες που χρησιμοποιούν την τεχνική της τιτλοποίησης για τη μεταφορά του πιστωτικού κινδύνου εκτός των ισολογισμών τους και αναγνωρίζει τα πιστωτικά παράγωγα ως τεχνική μείωσης του κινδύνου. Αυτό αναμένεται να βοηθήσει σε ορθότερο επιμερισμό του κινδύνου μέσα στο τραπεζικό σύστημα. Η μεταφορά όμως του πιστωτικού κινδύνου έχει δημιουργήσει νέους φορείς κινδύνου που σε πολλές περιπτώσεις είναι έξω από το τραπεζικό σύστημα και πέρα από τα όρια εφαρμογής της Βασιλείας II. Οι εταιρείες επενδύσεων υψηλής μόχλευσης (hedge funds) είναι ένα τέτοιο παράδειγμα, οι οποίες έχουν σημαντικές τοποθετήσεις σε πιστωτικά παράγωγα χωρίς να υπόκεινται σε ρυθμιστικούς κανόνες. Ο επιμερισμός του κινδύνου για τους τομείς που βρίσκονται εκτός εποπτικού πλαισίου, και συνεπώς εκτός Βασιλείας II, παραμένει ένα σημείο που είναι δυνατό να αποτελέσει πηγή κινδύνων με αρνητικές επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα και σταθερότητα του συστήματος.
- **Διάχυση πληροφοριών:** Η Βασιλεία II δίνει μεγάλη έμφαση στη διαφάνεια και τη διάχυση των πληροφοριών, αφού αφιερώνει ολόκληρο τον τρίτο πυλώνα στην πειθαρχία της αγοράς. Για την επιβολή πειθαρχίας οι παράγοντες της αγοράς πρέπει να έχουν τα κατάλληλα κίνητρα, και το ισχυρότερο κίνητρο είναι η πιθανότητα να υποστούν ζημιά και να απολέσουν κάποια από τα κεφάλαιά τους. Σε αυτή την περίπτωση, για να επιβάλλουν πειθαρχία πρέπει να έχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για να αξιολογήσουν μια τράπεζα, την ικανότητα να ερμηνεύσουν κατάλληλα τις πληροφορίες καθώς και την ικανότητα να επηρεάσουν τις αποφάσεις των τραπεζών. Η Βασιλεία II εστιάζεται κυρίως στο πρώτο και αγνοεί τα άλλα δύο. Θεωρεί την πληροφορία ως ομοιογενές αγαθό όπου το περισσότερο είναι πάντα καλύτερο από το λιγότερο και επιβάλλει στις τράπεζες και τις εποπτικές αρχές την υποχρέωση δημοσιοποίησης πολλών πληροφοριών. Όμως η πειθαρχία της αγοράς εξαρτάται και από την ικανότητα της αγοράς να αξιολογεί την οικονομική θέση των τραπεζών, καθώς και την ικανότητά της να επιβάλει διορθωτικές ενέργειες που αντανakλούν αυτές τις αξιολογήσεις. Το νέο πλαίσιο αγνοεί τις δύο αυτές παραμέτρους.
- **Δυνατότητα απορρόφησης ζημιών:** Το νέο πλαίσιο απαιτεί η εκτίμηση των παραμέτρων να λαμβάνει υπόψη όλες τις φάσεις του οικονομικού κύκλου, αλλά αυτό, προς το παρόν, είναι πολύ δύσκολο να υλοποιηθεί. Συνεπώς, οι ζημιές που εκτιμώνται

απεικονίζουν ιστορική εμπειρία και όχι μελλοντικά γεγονότα. Το πρόβλημα αμβλύνεται, εν μέρει, με την υποχρέωση των τραπεζών να διενεργούν ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing). Οι ασκήσεις αυτές είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για λήψη αποφάσεων και άσκηση πολιτικής, αλλά δεν πρέπει να λησμονούμε ότι είναι, επίσης, προσανατολισμένες στο παρελθόν με δυνατότητα εκτίμησης της αναμενόμενης ζημιάς. Η μη αναμενόμενη ζημιά δεν μπορεί να εκτιμηθεί, ακριβώς, γιατί είναι μη αναμενόμενη. Όταν η ακραία κατάσταση εξελιχθεί σε κρίση, τότε τα κεφάλαια συχνά δεν είναι επαρκή. Επομένως, ορισμένες φορές τίθεται σε αμφιβολία η δυνατότητα του κεφαλαίου να απορροφήσει μη αναμενόμενες ζημιές, σε αντίθεση με τη λογική του πλαισίου της Βασιλείας II. Περαιτέρω, το ερώτημα που συχνά ανακύπτει είναι ποιους κινδύνους καλύπτουν τα κεφάλαια. Με βάση τη λογική του νέου πλαισίου, τα κεφάλαια προορίζονται να καλύψουν μικροοικονομικούς κινδύνους (πιστωτικό κίνδυνο, κίνδυνο αγοράς κ.λπ.), αλλά αγνοούν τους μακροοικονομικούς κινδύνους, δηλαδή τους κινδύνους που δημιουργεί το μάκρο - περιβάλλον.

- **Κίνδυνος μετάδοσης κρίσεων:** Η μετάδοση κρίσεων στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό σύστημα εξαρτάται από τον βαθμό συσχέτισης μεταξύ των τραπεζών και από τον τρόπο αντίδρασης των εποπτικών αρχών σε μια κρίση. Η συσχέτιση μεταξύ των τραπεζών, ως αποτέλεσμα της διατραπεζικής αγοράς και των επενδύσεων που υπόκεινται σε κοινούς παράγοντες κινδύνου, δεν λαμβάνεται υπόψη από τη Βασιλεία II και συνεπώς η συμβολή της αναμένεται μικρή.

Σαφώς η αποτελεσματικότητα και σταθερότητα έχει και ορισμένες παραμέτρους που είναι εκτός του πεδίου ανάλυσης του συμφώνου. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι η Βασιλεία II δεν είναι επαρκώς και καλά σχεδιασμένη, αλλά καταδεικνύει τους περιορισμούς. Ένα εποπτικό πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων, όσο καλά σχεδιασμένο και αν είναι, μπορεί να επηρεάσει μέχρι ενός ορισμένου σημείου την αποτελεσματικότητα και σταθερότητα του συστήματος. Υπάρχουν θέματα σχετικά με τον επιμερισμό των κινδύνων, τη διάχυση των πληροφοριών, τη δυνατότητα απορρόφησης ζημιών και τον κίνδυνο μετάδοσης κρίσης που χρήζουν συμπληρωματικών πολιτικών. Θεωρήθηκε επομένως χρήσιμο να επανεξεταστούν οι κανόνες της Βασιλείας II για την καλύτερη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και τον περιορισμό στην ένταση των κυκλικών διακυμάνσεων, καθώς και να υπάρξει καλύτερος συντονισμός των διεθνών κανόνων για την εποπτεία των τραπεζών, σε συνδυασμό με εκείνους που επιβάλλονται από τα Σύμφωνα Σταθερότητας της ΕΕ. Μία τέτοια προσπάθεια γίνεται με την σύνταξη του νεότερου πλέον συμφώνου της Βασιλείας III.

Σε έκθεση του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (συμβουλευτικό όργανο του υπουργείου Οικονομίας) προτάθηκαν συμπληρωματικά μέτρα για της οδηγίες της Βασιλείας II που θα καταστήσουν την εφαρμογή της ακόμη περισσότερο αποτελεσματική. Το πρώτο μέτρο αφορά την λεπτομερέστερη και πιο διαφανή τιμολόγηση των τραπεζικών προϊόντων. Δηλαδή, τη διαμόρφωση των επιτοκίων χορηγήσεων λαμβάνοντας υπόψη όλες τις

επιμέρους παραμέτρους ζήτησης και κόστους που τα επηρεάζουν. Και το δεύτερο αφορά τη δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου το οποίο θα αποτρέπει φαινόμενα συγκέντρωσης της αγοράς και, κατά συνέπεια, «ολιγοπώλησης» του τραπεζικού συστήματος. Το μέτρο αυτό αποβλέπει στην αποτελεσματική εφαρμογή της Βασιλείας II, αλλά και την άσκηση εποπτικού ελέγχου από τις εμπορικές τράπεζες.

Επίσης, ο κ. Γ. Ζαββός(2008) τόνισε ότι είναι απαραίτητη η συμπλήρωση του ισχύοντος εποπτικού πλαισίου με νέες προτάσεις, ώστε να καταστεί αποτελεσματικότερο. Ο ίδιος θέτει ορισμένες προτάσεις όσον αφορά τους παρακάτω θεμελιακούς άξονες:

Πρώτον, σύστημα εποπτείας και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην Ε.Ε. που θα έχει ως κύριο στόχο την πρόβλεψη, την αποφυγή, τη διαχείριση και την επίλυση των συστημικών κρίσεων. Το θέμα της σταθερότητας είναι κρίσιμο για τους 40-50 μεγαλύτερους χρηματοπιστωτικούς ομίλους που η κατάρρευσή τους μπορεί να προκαλέσει αναταράξεις. Δεν είναι σίγουρο ότι ένα κράτος ανεξαρτήτως του μεγέθους του μπορεί πάντα να διασώσει έναν πανευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό όμιλο ο οποίος διαθέτει θυγατρικές σε διαφορετικά κράτη-μέλη. Το σύστημα αυτό θα εστιάζεται μόνο στην εποπτεία των σημαντικών ομίλων μεγάλης διασποράς εμβέλειας, ενώ οι εθνικές αρχές θα εποπτεύουν τις μικρές και μεσαίες τράπεζες και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Ένα σύστημα εποπτείας θα μπορούσε να θεσπιστεί είτε με τη μεταφορά εξουσιών στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) είτε με τη δημιουργία μιας νέας αρχής η οποία θα βρίσκεται σε άμεση θεσμική και λειτουργική συνεργασία με αυτήν. Η ΕΚΤ λειτουργεί ως δανειστής τελευταίας προσφυγής, ωστόσο, δεν έχει εξουσίες εποπτείας ούτε επαρκή πληροφόρηση για την κατάσταση στον τραπεζικό τομέα, πράγμα που δυσκολεύει το έργο της. Η παρούσα κρίση θυμίζει ότι οι κεντρικές τράπεζες και η ΕΚΤ, ως «τράπεζες των τραπεζών», δεν μπορούν να αποκοπούν λειτουργικά από την εποπτεία και από την υποχρέωση διατήρησης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Δεύτερον, άμεση επέκταση των ρυθμίσεων και της εποπτείας στον «σκιάδη» χρηματοπιστωτικό τομέα, που περιλαμβάνει hedge funds και equity funds από τα οποία μπορούν να προκληθούν τεράστιοι συστημικοί κίνδυνοι.

Τρίτον, επάρκεια κεφαλαίων των τραπεζών και των χρηματοοικονομικών εταιρειών. Η ΕΕ πρότεινε (το 2008) ορισμένους νέους κανόνες επάρκειας κεφαλαίων των τραπεζών που βελτιώνουν τη Βασιλεία II. Οι κανόνες αυτοί αποβλέπουν στην ενίσχυση της διασποράς εποπτείας των τραπεζικών ομίλων με τη δημιουργία κολεγίων εποπτών, στον περιορισμό των κινδύνων της τιτλοποίησης και των μεγάλων χρηματοοικονομικών ανοιγμάτων. Ωστόσο, χρειάζονται ακόμη σημαντικές ρυθμίσεις για τον περιορισμό των δυσμενών συνεπειών των οικονομικών κύκλων (procyclicality) και να επιβάλλονται μεγαλύτερα αποθεματικά και προβλέψεις σε ανοδικές φάσεις του οικονομικού κύκλου, ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες σε καθοδικές φάσεις. Επίσης, επιβάλλεται να περιοριστούν τα όρια της οιονεί αυτορρύθμισης που προβλέπει η Βασιλεία II (δεύτερος πυλώνας) με την εναπόθεση του εποπτικού ρόλου στους

εσωτερικούς μηχανισμούς ελέγχων των ίδιων των τραπεζών που αποδείχθηκαν ανίκανοι να προβλέψουν την κρίση προτού λάβει μεγάλες διαστάσεις.

Τέταρτον, χρειάζονται μηχανισμοί ελέγχου και εποπτείας που να προλαμβάνουν και να αποτρέπουν, καθώς και μηχανισμοί σταθεροποίησης που να μετριάζουν τις επιπτώσεις συστημικών φαινομένων στην πραγματική οικονομία.

Συμπερασματικά, η πρόσφατη κρίση και αναταραχή ανέδειξε όντως την ύπαρξη κενών στο υφιστάμενο ρυθμιστικό πλαίσιο (Βασιλεία II), ιδίως σε επίπεδο πρόληψης, γεγονός που έθεσε εύλογα σε αμφισβήτηση το μέγεθος της αποτελεσματικότητάς του και οδήγησε στην ανάγκη αναθεώρησής του και, γενικότερα, στην υιοθέτηση νέων διεθνών κανόνων στο πλαίσιο της «νέας αρχιτεκτονικής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος». Να σημειωθεί, επίσης, ότι κρίνεται πλέον σκόπιμη η διαμόρφωση διεθνούς ρυθμιστικού πλαισίου για τη διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας των τραπεζών, θέμα το οποίο δεν συμπεριλαμβάνεται του αντικειμένου της Βασιλείας II . Όλα τα παραπάνω οδηγούν επομένως στην υιοθέτηση ενός ακόμα αναθεωρημένου κανονιστικού πλαισίου που θα τεθεί σε εφαρμογή μέσω του νεώτερου πλέον συμφώνου της Βασιλείας III .

6.5 Βασιλεία III

6.5.1 Εισαγωγή

Το τελευταίο διάστημα σημειώθηκαν έντονες διαφοροποιήσεις στο διεθνές αλλά κυρίως ευρωπαϊκό οικονομικό περιβάλλον λόγω της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης .Οι εξελίξεις στην ευρωπαϊκή οικονομία , με αποκορύφωμα την προσφυγή της χώρας μας και ορισμένων άλλων χωρών στο μηχανισμό στήριξης της ΕΕ και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου , κρίνουν πλέον επιτακτική την ανάγκη της επικαιροποίησης των ελεγκτικών μηχανισμών των χρηματοπιστωτικών συστημάτων .

Κεντρικοί τραπεζίτες και αξιωματούχοι των χωρών - μελών της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία συμφώνησαν, εντός του Σεπτεμβρίου του 2010 και ύστερα από πολύμηνες διαπραγματεύσεις, για το πώς ο τραπεζικός κλάδος θα καταστεί λιγότερο τρωτός σε ενδεχόμενες χρηματοοικονομικές κρίσεις. Πιο συγκεκριμένα, οι τράπεζες καλούνται πλέον να διπλασιάσουν το ποσοστό των κεφαλαίων τους, διαθέτοντας, ωστόσο, προθεσμία οκτώ ετών για τη συμμόρφωση σε αυτό. Οι περισσότερες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της Βρετανίας, ζήτησαν ακόμη αυστηρότερους κανόνες από εκείνους που τελικά ανακοινώθηκαν, αλλά συμφώνησαν σε χαμηλότερο συνολικό δείκτη και σε παράταση της περιόδου προσαρμογής, κυρίως λόγω των ενστάσεων της Γερμανίας, μεταξύ άλλων. Έτσι, οι νέοι κανόνες

θα εφαρμοστούν σταδιακά από τον Ιανουάριο του 2013 έως τον Ιανουάριο του 2019, ενώ προηγουμένως οι τράπεζες θα δοκιμάζονται και θα εποπτεύονται συνεχώς μέσω των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests).

Οι νέοι κανόνες της Βασιλείας III αποσκοπούν στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού τομέα, αλλά και της διασφάλισης της συνέχισης της χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας από τις τράπεζες. Οι προτάσεις αυτές απαιτούν από τις τράπεζες να διαθέτουν περισσότερα και καλύτερης ποιότητας κεφάλαια, για να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν μελλοντικές ακραίες καταστάσεις στο μέλλον από μόνες τους. Κάτι τέτοιο τονίζεται καθώς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εισήλθαν στην τρέχουσα οικονομική κρίση με ανεπαρκή κεφάλαια, τόσο από πλευράς ποσότητας, όσο και από πλευράς ποιότητας, με αποτέλεσμα να απαιτηθεί άνευ προηγουμένου στήριξη από τις εθνικές αρχές.

Ακόμη, βάσει των νέων κανονισμών, θεσπίζεται ένα νέο πλαίσιο διακυβέρνησης, παρέχοντας νέες εξουσίες στους ελεγκτές, για να παρακολουθούν τις τράπεζες πιο στενά και να λαμβάνουν μέτρα μέσω ενδεχόμενων κυρώσεων, όταν εντοπίζουν κινδύνους, για παράδειγμα προκειμένου να περιορίσουν τον δανεισμό όταν αυτός γίνεται επικίνδυνος.

6.5.2 Οι Στόχοι του Νέου Συμφώνου

Η πιο πρόσφατη προτεινόμενη αναθεώρηση της συνθήκης της Βασιλείας σκοπό έχει το χτίσιμο ισχυρότερων θυλάκων προστασίας εντός του χρηματοοικονομικού συστήματος. Οι προτάσεις αυτές, στις οποίες αποδόθηκε ο τίτλος Βασιλεία III, καλύπτουν τα κεφάλαια, τη ρευστότητα και τις προβλέψεις και αναμένεται να αυξήσουν τις άμυνες και να περιορίσουν την προ-κυκλική μόχλευση εντός του συστήματος.

Το νέο σύμφωνό κατά κύριο λόγο αποσκοπεί :

- Στην αύξηση της ποιότητας, της συνέπειας και της διαφάνειας των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Με τους νέους κανόνες τα κεφάλαια Tier I θα περιέχουν έναν αυστηρότερο ορισμό των κοινών μετοχών και κάποια από τα υπάρχοντα Tier I κεφάλαια θα θεωρηθούν ακατάλληλα.
- Στην εισαγωγή ενός παγκόσμιου ελάχιστου κοινού επιπέδου ρευστότητας για τις τράπεζες με διεθνή δραστηριότητα, το οποίο θα περιέχει απαιτήσεις για κεφαλαιακή κάλυψη 30 ημερών, η οποία με τη σειρά της θα στηρίζεται σε περισσότερο μακροπρόθεσμη ρευστότητα.
- Στην εισαγωγή συνεπώς ενός ποσοστού μόχλευσης, αλλά και μηχανισμών παρακολούθησης για όλες τις διεθνώς ενεργές τράπεζες.
- Στην ενίσχυση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο που προκύπτει από τα παράγωγα, τα γερως και τις χρηματιστηριακές δραστηριότητες.

- Στην εισαγωγή μέτρων που θα ενθαρρύνουν το χτίσιμο κεφαλαιακών πυλώνων ασφαλείας στις καλές περιόδους, επί των οποίων θα μπορεί το σύστημα να στηριχτεί σε περιόδους έντασης. Επίσης, την προώθηση περισσότερων προβλέψεων που θα στηρίζονται στις προσδοκώμενες ζημίες, που αποδίδουν τις πραγματικές ζημίες με μεγαλύτερη διαφάνεια και εμφανίζονται λιγότερο προ-κυκλικές σε σχέση με το μοντέλο κατασκευής προβλέψεων που ισχύει σήμερα. (www.kerdos.gr)

Κάποιοι βέβαια αναρωτούνται για το τι υπάρχει στα ψιλά γράμματα. Δεν υπάρχουν και τόσο πολλά στα ψιλά γράμματα, ενώ δεν έχει γίνει ακόμη πλήρως κατανοητό ότι αρκετά από όσα σχεδιάζονται και αφορούν στις προβλέψεις θα έχουν δραματικές επιδράσεις. Για παράδειγμα, όταν γίνεται η επεξεργασία του επιπέδου μόχλευσης, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις προβλέπουν ότι ο διακανονισμός του γερο και τα συμβόλαια των παραγώγων δεν θα αναγνωρίζονται. Ακόμη, η Βασιλεία III ενδεχομένως θα περιλαμβάνει sold θέσεις παραγώγων και άλλα στοιχεία στην πλασματική τους αξία - κάτι που θα διογκώσει τους ισολογισμούς των τραπεζών.

Όσον αφορά τη γνώμη του κλάδου, οι τραπεζίτες γνωρίζουν ότι πατούν επί ασταθούς εδάφους όταν κριτικάρουν τη Βασιλεία, αλλά οι περισσότεροι εξ αυτών διερωτώνται με μεγάλη ανησυχία σε τι αντιστοιχούν οι διάφορες προβλέψεις. Τα θέματα στα οποία εστιάζει η Βασιλεία III είναι οπωσδήποτε αυτά που πρέπει, αλλά το σχέδιο, το περιεχόμενο και κυρίως η μορφοποίηση προκαλούν ανησυχίες στον κλάδο.

Τέλος, επικρατεί η άποψη ότι αν οι κανόνες είναι τόσο αυστηροί, οι τράπεζες θα έχουν αντικίνητρο να αναλάβουν κίνδυνο και δεν θα διοχετεύουν πίστωση στις εταιρίες ή σε ιδιώτες. Αν οι προτάσεις για τη μόχλευση εφαρμόζονταν όπως έχουν, οι τράπεζες θα βρίσκονταν υπό πίεση να μειώσουν τον ισολογισμό τους και θα έψαχναν για τον ευκολότερο τρόπο να το κάνουν. Ένας πρώτος στόχος θα μπορούσε κάλλιστα να είναι η χρηματοδότηση με δραστική περικοπή του δανεισμού γeros και μετοχών. Αυτές μπορεί να μην είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες δραστηριότητες, αλλά σχετίζονται με δισεκατομμύρια δολάρια. Μια κάμψη τους θα μπορούσε να επιφέρει προβλήματα ρευστότητας. Δεν μπορούμε όμως να συνεχίσουμε χωρίς αυτή την αναθεώρηση, γιατί πρέπει να υπάρξει μία αλλαγή λόγω των νέων συνθηκών. Επομένως μένει να φανεί αν η Βασιλεία III θα κάνει καλύτερη δουλειά από τους προκατόχους της.

6.5.3 Τι Αλλάζει με τη Βασιλεία III

Μερικοί πιστεύουν ότι η συνθήκη της Βασιλείας III ενσωματώνει την II και δεν την αντικαθιστά, καθώς αποτελείται από το αρχικό πλαίσιο της Βασιλείας II, προσθέτοντας όμως σε αυτό τις αναθεωρήσεις που έγιναν από τον Ιούλιο του 2009 μαζί με κάποια δεδομένα, όπως για παράδειγμα η προσθήκη του δείκτη μόχλευσης και των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Παρόλα αυτά υπάρχει και η αντίθετη άποψη που θεωρεί ότι η Βασιλεία III έχει πιο πολλά κοινά σημεία με τη Βασιλεία I παρά με τη II. Αυτό βασίζεται στο γεγονός ότι στην εξίσωση της κεφαλαιακής

επάρκειας η Βασιλεία I ασχολήθηκε περισσότερο με τον αριθμητή (δηλαδή με το ποσοστό που οι τράπεζες πρέπει να διακρατούν «8%»), ενώ η Βασιλεία II ασχολείται περισσότερο με τον παρανομαστή (τα σχετιζόμενα με τον κίνδυνο στοιχεία ενεργητικού που απαιτούν κεφαλαιακή υποστήριξη).

Επομένως η Βασιλεία III ρίχνει και πάλι το βάρος της στον αριθμητή. Μάλιστα στις δικές της διατάξεις το επίπεδο και η ποιότητα κεφαλαίου που οι τράπεζες θα πρέπει να εξασφαλίσουν έχει αυξηθεί. Βάσει των παραπάνω συμπεραίνουμε επομένως ότι σε σύγκριση με τη Βασιλεία I και II, το νέο σύμφωνο απαιτεί πλέον υψηλότερο επίπεδο κεφαλαίου, αλλά κυρίως καλύτερη ποιότητα αυτού. Ενώ όμως οι τράπεζες αναγνωρίζουν την ανάγκη για αυστηρότερες απαιτήσεις ρευστότητας και κεφαλαίου, ωστόσο αρκετές έχουν ακόμη επιφυλάξεις. Η ανησυχία τους εστιάζεται κυρίως στη διακράτηση υψηλού ποσοστού κεφαλαίου και ρευστότητας, καθώς αυτό θα μειώσει την ικανότητά τους να δανείζουν, γεγονός που βλέπουν όχι μόνο την οικονομία αλλά και τα κέρδη τους.

Αναλυτικότερα, τα κριτήρια της Βασιλείας III καθιερώνουν την αύξηση του ποσοστού κοινών μετοχών ως προς το σταθμισμένο ενεργητικό των τραπεζών. Ακόμη προβλέπεται αύξηση του δείκτη κεφαλαίων πρώτης διαβάθμισης (Tier 1), ενώ γενικότερα οι τράπεζες θα πρέπει να διατηρούν ένα επιπλέον ποσοστό σε κοινές μετοχές ως εφεδρικά κεφάλαια σε περιόδους κρίσεων. Στην περίπτωση μάλιστα που μία τράπεζα δε θα έχει επιτύχει αύξηση του συνολικού ποσοστού κοινών μετοχών, τότε δε θα διατηρεί δικαίωμα καταβολής μερίσματος στους μετόχους.

Πιο συγκεκριμένα, η Βασιλεία III απαιτεί πλέον από τις τράπεζες να κατέχουν 4,5% του κοινού μετοχικού κεφαλαίου (αντί του 2% από τη Βασιλεία II) και 6% του δείκτη κεφαλαίων πρώτης διαβάθμισης (Tier1), (αντί του 4% από τη Βασιλεία II). Επίσης, η Βασιλεία III εισαγάγει πρόσθετη κεφαλαιακή εφεδρεία ποσοστού 2,5% των κοινών ιδίων κεφαλαίων τους προκειμένου να θωρακιστούν κατά τη διάρκεια ακραίων καταστάσεων, αυξάνοντας έτσι την κεφαλαιακή τους επάρκεια σε ποσοστό 7%. Παράλληλα, θεσπίζεται η υιοθέτηση μίας ακόμα αντικυκλικής ασπίδας προστασίας ποσοστού 0-2,5% κοινών κεφαλαίων σε περιόδους υψηλής πιστωτικής επέκτασης. Επιπλέον, το νέο σύμφωνο προβλέπει νέο κατώτατο όριο για τον δείκτη μόχλευσης σε ποσοστό 3%, ενώ παράλληλα απαιτούνται υψηλής ποιότητας περιουσιακά στοιχεία προκειμένου να είναι σε θέση να καλύψουν το σύνολο των καθαρών ταμειακών ροών της τράπεζας για τουλάχιστον 30 ημέρες. Βέβαια πρέπει να τονίσουμε ότι ο ελάχιστος συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας παραμένει σε ποσοστό 8%, απλώς αυξάνεται με το επιπλέον «μαξιλάρι θωράκισης» (2,5%), και υψώνεται επομένως στο 10,5%.

Όσον αφορά όλα τα παραπάνω οι τράπεζες έχουν το περιθώριο μέχρι το 2019 για την σταδιακή προσαρμογή της συνολικής κεφαλαιακής τους βάσης, συμπεριλαμβανομένων κοινών και προνομιούχων μετοχών, στους κανόνες της Βασιλείας III. Όμως κατά τη διάρκεια αυτής της πολύ μακράς περιόδου προσαρμογής στους κανόνες, είναι πολύ πιθανό ο τραπεζικός κλάδος να

έχει δεχθεί πολλές αλλαγές , και επομένως οι ρυθμιστικοί κανόνες που είχαν τεθεί οκτώ χρόνια πριν , θα είναι στο μέλλον εντελώς ασήμαντοι .Με λίγα λόγια οι τράπεζες μπορεί να αυξηθούν και να μειωθούν σε μέγεθος πολύ γρήγορα , ενώ παράλληλα ασχολούνται με νέα προϊόντα , όπως είναι τα πιστωτικά παράγωγα , τα οποία τις βοηθούν να έχουν μεγαλύτερη και φθηνότερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση .

Ωστόσο , η αγορά αναμένεται να αντιδράσει θετικά στα νέα αυτά μέτρα , και στο βραχυπρόθεσμο διάστημα ο τραπεζικός κλάδος αναμένεται να οδηγηθεί σημαντικά υψηλότερα. Ακόμη , οι τράπεζες με χαμηλούς κεφαλαιακούς δείκτες μπορεί να δεχθούν άμεσα επαναξιολόγηση από την αγορά , καθώς ο κίνδυνος άντλησης κεφαλαίων άμεσα ,θα έχει μειωθεί . Σε αυτό το πλαίσιο , θα προτιμώνται οι τράπεζες με υγιή κεφαλαιακή βάση και καλές πλατφόρμες χρηματοδότησης , καθώς αυτές είναι που θα μπορέσουν να επωφεληθούν περισσότερο από τους νέους κανόνες , εφόσον θα βρίσκονται σε καλύτερη θέση να προχωρήσουν πιο επιθετικά σε δανεισμό .

Επίσης , τονίζεται ότι τα νέα μέτρα που θέτει το σύμφωνο της Βασιλείας III αποτελούν ένα ακόμη βήμα προς τη μείωση της αβεβαιότητας και αυτό έχει θετικά αποτελέσματα για το σύνολο των ευρωπαϊκών τραπεζών .Ο ευρωπαϊκός κλάδος αναμένεται να πληροί τα νέα κριτήρια μέχρι το 2013 , αν και κάποιες τράπεζες σίγουρα θα έχουν έλλειψη κεφαλαίων κι έτσι θα μειώσουν ή θα μηδενίσουν τα μερίσματά τους , κάτι βέβαιο που θα βαρύνει την αγορά στο προσεχές διάστημα .

Τέλος , παρακάτω θα παρουσιάσουμε το χρονοδιάγραμμα βάσει του οποίου έχουν καθοριστεί τα ποσοστά των δεικτών μέχρι το 2019 , όπου είναι και η καταληκτική ημερομηνία για την περίοδο της προσαρμογής που έχει θέσει η Επιτροπή της Βασιλείας .
(<http://www.moodyanalytics.com/~media/Homepage/Insights/MA-Basel-III-FAQs.ashx>)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1)Δείκτης Μόχλευσης	Εποπτική Παρακολούθηση		Παράλληλη ισχύς από 1/1/13 έως 1/1/17					Αναφορά σε ΠυλώναΙ	
2)Δείκτης Ελάχιστου Κοινού Μτχ.Κεφ.			3,5%	4,0%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%
3)Πρόσθετη Κεφαλαιακή Εφεδρεία						0,625%	1,25%	1,875%	2,5%
2)+3)			3,5%	4,0%	4,5%	5,125%	5,75%	6,375%	7,0%
4)Ελάχιστα κεφάλαια Tier1			4,5%	5,5%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%	6,0%
5)Ελάχιστα Συνολικά Κεφάλαια			8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%	8,0%
6)+3)			8,0%	8,0%	8,0%	8,625%	9,25%	9,875%	10,5%

(Πηγή: Bank for International Settlements ,Basel Committee on Banking Supervision)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Έρευνα –Συγκέντρωση Στοιχείων για την Κεφαλαιακή Επάρκεια των Μεγαλύτερων Ελληνικών Τραπεζών και Εξαγωγή Συμπερασμάτων μέσω των Ασκήσεων Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων (Stress Tests)

Στην παρούσα και τελευταία ενότητα της εργασίας μας , πραγματοποιείται έρευνα αναφορικά με τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας των μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών , βάσει των δημοσιευθέντων αποτελεσμάτων της πανευρωπαϊκής άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων του 2011 (EU Wide Stress Testing Exercise of European Banks) που διενεργήθηκε υπό τον συντονισμό της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (EBA) σε συνεργασία με τις εθνικές εποπτικές αρχές , την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) , την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου .Τα στοιχεία που παραθέτουμε στη συνέχεια , τα έχουμε συλλέξει από τα δημοσιευμένα αποτελέσματα των τελευταίων «stress tests» που διενεργήθηκαν πανευρωπαϊκά το καλοκαίρι του 2011 και παρουσίασε με σχετική ανακοίνωση της η Τράπεζα της Ελλάδος. Παράλληλα βέβαια λάβαμε υπόψη μας και τις ανακοινώσεις στις ιστοσελίδες κάθε μίας τράπεζας χωριστά που συμμετείχε στις ασκήσεις αντοχής , προκειμένου να καταλήξουμε σε πιο ολοκληρωμένα συμπεράσματα .

7.1 Στόχος της Έρευνας

Στόχος της έρευνας μας είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με την επιρροή της τρέχουσας δυσμενούς οικονομικής περιόδου που βιώνει η χώρα μας , στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικών ιδρυμάτων .Προκειμένου να γίνει εφικτός ο στόχος μας , κρίνεται σκόπιμη η παρουσίαση και η συνοπτική ανάλυση των αποτελεσμάτων του τελευταίου τεστ αντοχής στο οποίο υποβλήθηκαν οι 6 μεγαλύτεροι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι (Εθνική Τράπεζα, EFG Eurobank , Alpha Bank , Τράπεζα Πειραιώς , ΑΤΕbank και Ταχυδρομικό Ταμειτήριο) , οι οποίοι από κοινού αντιπροσωπεύουν ποσοστό άνω του 90% του συνολικού ενεργητικού του ελληνικού τραπεζικού συστήματος (εξαιρουμένων των θυγατρικών ξένων ομίλων) .

7.2 Συλλογή Πληροφοριών – Συγκέντρωση Αποτελεσμάτων

Ακολούθως λοιπόν, παρατίθενται πίνακες με τα αποτελέσματα των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών που αναφέραμε προηγουμένως. Προτού όμως προχωρήσουμε και προκειμένου να διευκολυνθεί η κατανόηση των παρακάτω αποτελεσμάτων, κρίνονται σκόπιμες οι παρακάτω διευκρινίσεις(www.bankofgreece.gr) :

- Τα παρακάτω αποτελέσματα αφορούν τα αποτελέσματα του Συγκροτήματος – Ομίλου εκάστου πιστωτικού ιδρύματος, και τα στοιχεία ελήφθησαν από τις επίσημες ιστοσελίδες εκάστης τράπεζας και τα αντίστοιχα δελτία τύπου που τα συνοδεύουν .
- Όσον αφορά το όριο αναφοράς και τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, δύο βασικά χαρακτηριστικά διαφοροποιούν την άσκηση σε σύγκριση με εκείνη που διενεργήθηκε πέρυσι (2010). Πρώτον, το όριο αναφοράς διαμορφώθηκε σε 5% για τους σκοπούς της φετινής άσκησης, έναντι 6% της περσινής άσκησης. Δεύτερον, ο ορισμός του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας που χρησιμοποιήθηκε στη φετινή άσκηση ήταν αυτός των Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Core Tier 1), έναντι των Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Tier 1) της περσινής άσκησης .
- Ακόμη, τα σενάρια διαμορφώθηκαν από την ΕΚΤ και καλύπτουν χρονικό ορίζοντα δύο ετών (2011-2012), ενώ το δυσμενές σενάριο αντανακλά ακραίους υποθετικούς κινδύνους (τύπου «what if»). Επίσης, πρέπει να διευκρινίσουμε ότι στους πίνακες που παρουσιάζονται παρακάτω, στη στήλη (1) ο δείκτης υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη μέτρα που έχουν ληφθεί έως 30/4/11. Τα μέτρα αυτά αποτελούνται αποκλειστικά από εγκεκριμένες αυξήσεις κεφαλαίων, κρατικές ενισχύσεις και υποχρεωτικά σχέδια αναδιάρθρωσης εγκεκριμένα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σε αυτήν τη στήλη όμως δεν περιλαμβάνονται οι γενικές προβλέψεις που έχουν ήδη σχηματίσει οι τράπεζες και δράσεις που έλαβαν ή ανακοίνωσαν μετά τις 30/4/11. Αντιθέτως στην στήλη (2) δίνεται μια πιο αντιπροσωπευτική εικόνα της κεφαλαιακής θέσης των τραπεζών, καθώς ο δείκτης υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη επιπλέον δύο στοιχεία. Πρώτον, τα πρόσθετα μέτρα που ήδη υλοποιούνται ή έχουν δρομολογηθεί (π.χ. πωλήσεις ή απορροφήσεις θυγατρικών εταιρειών, έκδοση μετατρέψιμων ομολόγων, αποεπενδύσεις κλπ.). Δεύτερον, τις γενικές προβλέψεις που ήδη έχουν σχηματιστεί για κάλυψη μελλοντικών ζημιών. Τέλος, η στήλη (3) αναφέρεται στα περσινά αποτελέσματα των τραπεζών σχετικά όμως με τον Δείκτη των Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Tier 1).
- Επιπλέον, ακόμη μία σημαντική διαφορά από την περσινή άσκηση είναι ότι οι απαιτήσεις έναντι κεντρικών κυβερνήσεων που περιέχονται στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο των πιστωτικών ιδρυμάτων αντιμετωπίζονται με μεθοδολογία αντίστοιχης

εκείνης των λοιπών δανειακών χαρτοφυλακίων που ενέχουν πιστωτικό κίνδυνο (επιχειρηματικά , στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια).

- Τέλος , σημείο εκκίνησης της άσκησης αποτέλεσαν τα στοιχεία ισολογισμού της 31/12/2010 , ενώ επίσης η συνέπεια εφαρμογής των σεναρίων και η εγκυρότητα των αποτελεσμάτων ενισχύθηκαν περαιτέρω από την ποιοτική αξιολόγηση των στοιχείων και των αποτελεσμάτων κάθε χώρας , την οποία πραγματοποίησαν εμπειρογνώμονες από τις εποπτικές αρχές άλλων χωρών της Ευρώπης , σε συνεργασία με στελέχη της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής και της Ευρωπαϊκής Κεντρική Τράπεζας .

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τράπεζα	(1) Δείκτης Core Tier1 (31/12/12)	(2) Δείκτης Core Tier1(31/12/12)-(με πρόσθετα μέτρα)	(3) Δείκτης Tier1(31/12/10)
Εθνική Τράπεζα	<u>7,7%</u>	<u>9,7%</u>	<u>11,9%</u>

Όπως μπορούμε να διακρίνουμε στον ανωτέρω πίνακα ,η επίπτωση των υποθέσεων του ιδιαίτερου δυσμενούς σεναρίου διαμορφώνει τον εκτιμώμενο δείκτη Core Tier 1 της Εθνικής Τραπέζης σε 7,7% (στήλη 1) το 2012 έναντι 11,9%(στήλη 3) στο τέλος του 2010 . Το αποτέλεσμα αυτό , όπως τονίσαμε και προηγουμένως ενσωματώνει μόνο μέτρα που έχουν ανακοινωθεί και έχουν γίνει πλήρως αποδεκτά μέχρι τις 30/4/11, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι γενικές προβλέψεις και οι μελλοντικές αντισταθμιστικές ενέργειες που σχεδιάζει η ΕΤΕ .Επομένως , ο δείκτης Core Tier 1 της ΕΤΕ υπερβαίνει σημαντικά το όριο του 5% που έθεσε η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (ΕΒΑ) , ακόμη κι αν δεν υπολογίσουμε την κρατική κεφαλαιακή ενίσχυση ύψους 350 εκατ. ευρώ που έχει λάβει η τράπεζα από το Ελληνικό Δημόσιο .Συγκεκριμένα σε αυτήν την περίπτωση ο δείκτης Core Tier 1 θα ανήρχετο στο 7,2% .

Όσον αφορά τη στήλη (2) του πίνακά μας , παρατηρούμε ότι ο δείκτης Core Tier 1 εμφανίζεται αυξημένος κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες και ανέρχεται επομένως στο 9,7%.Πιο συγκεκριμένα αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ΕΤΕ θα συνεχίσει να διασφαλίζει ότι θα

διατηρούνται τα απαραίτητα επίπεδα κεφαλαίων , ενώ επιπροσθέτως έχει λάβει τις ακόλουθες επιχειρηματικές αποφάσεις ή προγραμματίζει τις ακόλουθες ενέργειες που αποσκοπούν στην ενίσχυση των κεφαλαίων της κατά 1,4 δις. ευρώ .

Αναλυτικότερα , οι επιχειρηματικές αποφάσεις και ενέργειες που θα συμβάλουν στην αύξηση αυτή είναι :

- Χρήση των γενικών προβλέψεων ύψους 304 εκατ. ευρώ που είχαν συσσωρευτεί στο τέλος του 2010 (αύξηση +0,3% στον δείκτη Core Tier 1).
- Εξαγορά του 49,90% μειοψηφικού πακέτου της εταιρείας επενδύσεων χαρτοφυλακίου CPT. Η εξαγορά ολοκληρώθηκε στις 30/6/11 και προσθέτει 210 εκατ. ευρώ στα ίδια κεφάλαια της τράπεζας , αυξάνοντας κατά +0,3% τον δείκτη Core Tier 1.
- Διάθεση μειοψηφικού πακέτου έως 20% της θυγατρικής της ΕΤΕ στην Τουρκία (FinansBank) , η οποία εκτιμάται ότι θα συνεισφέρει 1,0 δις. ευρώ στα ίδια κεφάλαιά της , αυξάνοντας τον δείκτη Core Tier 1 κατά +1,4%

Ακόμη , όσον αφορά τις υποθέσεις και τα αποτελέσματα της άσκησης , ισχύουν τα παρακάτω :

- Τα αποτελέσματα της άσκησης διαμορφώνονται έχοντας συνυπολογίσει υψηλότερες προβλέψεις απομείωσης τόσο για τις χορηγήσεις λιανικής και επιχειρηματικής πίστης , όσο και για τα ανοίγματα της τράπεζας σε κράτη και σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Τα ανοίγματα στα κράτη περιλαμβάνουν είτε άμεση έκθεση σε κρατικούς τίτλους και δάνεια , είτε έμμεση σε κρατικές εγγυήσεις που έχουν δοθεί για δάνεια προς τρίτους .
- Στις χορηγήσεις , το ποσό των προβλέψεων απομείωσης που επηρέασε τα αποτελέσματα στην διετία 2011-2012 ήταν σε ποσοστό 5,7% επί αυτών των χορηγήσεων , με αποτέλεσμα οι σωρευτικές προβλέψεις απομείωσης για τον όμιλο στο τέλος του 2012 να ανέρχονται στο αρκετά υψηλό επίπεδο του 10,5% επί των χορηγήσεων αυτών . Το επίπεδο αυτό αντιστοιχεί σε δείκτη επισφαλειών στο 18,5% για τον όμιλο , γεγονός που υπογραμμίζει την αυστηρότητα των παραδοχών της εν λόγω άσκησης .
- Στα ανοίγματα σε κράτη και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα , οι προβλέψεις ανήλθαν σε 3.835 εκατ. ευρώ , από τα οποία τα 3.361 εκατ. ευρώ αφορούν την Ελλάδα . Η σωρευτική πιθανότητα αθέτησης (probability of default-PD) για τη διετία 2011-2012 που εφαρμόστηκε στα ανοίγματα της ΕΤΕ προς την Ελληνική Δημοκρατία ήταν 36,15% και αντιστοιχεί στην πιθανότητα αθέτησης που συνάγεται από τον μέσο όρο της αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας των αναγνωρισμένων οίκων . Στην διαβάθμιση αυτή για τους σκοπούς της άσκησης , η Ελλάδα κατατάχθηκε στην χαμηλότερη βαθμίδα

CCC(S&P,Fitch) ή Caa1-c(Moody's). Η ζημία σε περίπτωση αθέτησης (Loss Given Default-LGD) από την ανωτέρω πιθανότητα αθέτησης ορίστηκε στο 40%.

- Το συνολικό άμεσο και έμμεσο άνοιγμα της ΕΤΕ στην Ελληνική Δημοκρατία στο τέλος του 2010 ανερχόταν σε 23,3 δις. ευρώ , το οποίο περιλαμβάνει : α) ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου ύψους 12,7 δις. ευρώ , β) δάνεια προς το Ελληνικό Δημόσιο ύψους 5,9 δις. ευρώ και γ) εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια προς τρίτους (επιδοτούμενα στεγαστικά , ΔΕΚΟ , μικρομεσαίες επιχειρήσεις) ύψους 4,7 δις. ευρώ . Στο τέλος του Μαΐου 2011 , το ύψος των δανείων με εγγύηση του Δημοσίου έχει ήδη μειωθεί στα 3,9 δις. ευρώ . Σημειώνεται επίσης , ότι όσον αφορά τα δάνεια αυτά που σχετίζονται με ΝΠΔΔ και ΔΕΚΟ είναι πλήρως εξυπηρετούμενα . Επισημαίνεται επίσης ότι οι επιλογές που συζητούνται σχετικά με την επιμήκυνση του χρέους του Ελληνικού Δημοσίου δεν περιλαμβάνουν ούτε τα δάνεια προς το Ελληνικό Δημόσιο , ούτε και τις εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια προς τρίτους .

Συμπερασματικά , τα αποτελέσματα της άσκησης , προ των προαναφερθέντων επιχειρηματικών αποφάσεων και ενεργειών , υποδηλώνουν <<απόθεμα ασφαλείας >> , ύστερα μάλιστα από τις επιπτώσεις ακραίων καταστάσεων που προβλέπονται από την άσκηση , ύψους 1.950 εκατ. ευρώ επί των κεφαλαίων Core Tier 1 , σε σχέση με το όριο του 5% όπως ορίστηκε για τους σκοπούς της άσκησης .Εάν ληφθούν λοιπόν υπόψη οι παραπάνω ενέργειες , που έχουν υλοποιηθεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη , τότε το <<απόθεμα ασφαλείας >> αυξάνεται σημαντικά στο ποσό των 3.400 εκατ. ευρώ .

ALPHA BANK

Τράπεζα	(1) Δείκτης Core Tier1 (31/12/12)	(2) Δείκτης Core Tier1(31/12/12)-(με πρόσθετα μέτρα)	(3) Δείκτης Tier1(31/12/10)
Alpha Bank	<u>7,4%</u>	<u>8,2%</u>	<u>10,8%</u>

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα , η επίπτωση των υποθέσεων του ιδιαίτερου δυσμενούς σεναρίου διαμορφώνει τον εκτιμώμενο δείκτη των Κύριων Βασικών Κεφαλαίων Core Tier 1 της Alpha Bank σε 7,4%(στήλη 1) το 2012 έναντι 10,8% (στήλη 3) στο τέλος του 2010. Το αποτέλεσμα αυτό ενσωματώνει βέβαια μόνο μέτρα που έχουν ανακοινωθεί και έχουν γίνει πλήρως αποδεκτά έως τις 30 Απριλίου 2011 . Επίσης , σε αυτό το αποτέλεσμα δεν λαμβάνονται υπόψη οι ενέργειες που σχεδιάζει η τράπεζα για τη μείωση των κινδύνων .

Ακόμη, η τράπεζα έχει διευρύνει τις επιλογές της για την διασφάλιση των απαραίτητων κεφαλαίων σε περίπτωση που επικρατήσουν συνθήκες που θα προσομοιάζουν με τις υποθέσεις του ιδιαίτερα δυσμενούς σεναρίου μέσω της δυνατότητας εκδόσεως ομολογιακού δανείου μετατρέψιμου , σε νέο-εκδοθησόμενες κοινές μετοχές της τράπεζας ανωτάτου ύψους έως ποσοστού 10% επί του νυν καταβεβλημένου συνολικού μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας , δηλαδή περίπου 345 εκατ. ευρώ .Σημειώνεται ότι το ανωτέρω έχει συμπεριληφθεί στην άσκηση προσομοιώσεως ακραίων καταστάσεων στα πρόσθετα μέτρα τα οποία έχουν σχεδιαστεί ή υλοποιούνται για τη μείωση των κινδύνων , διαμορφώνοντας τον εκτιμώμενο δείκτη Core Tier 1 (στήλη 2) σε 8,2% το 2012 .

Αναλυτικότερα όμως , στην εκτίμηση του δείκτη των Κύριων Βασικών Κεφαλαίων Core Tier 1 σε 8,2% το 2012 δεν συμπεριλαμβάνονται τα ακόλουθα :

- Η δυνατότητα αντλήσεως κεφαλαίων , μέσω αυξήσεως του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας , μετά την πρόσφατη απόφαση της Γενικής Συνέλευσης , για καταβολή μετρητών με την έκδοση κοινών ονομαστικών άυλων μετοχών . Ενδεικτικά , για κάθε 500 εκατ. ευρώ αυξήσεως του μετοχικού κεφαλαίου η ενίσχυση των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας με βάση το σταθμισμένο ενεργητικό του 2010 θα ανέρχεται σε περίπου 1%.
- Οι ενέργειες προς περαιτέρω ενίσχυση των κεφαλαιακών δεικτών της τράπεζας , μέσω της ενεργής διαχείρισης των στοιχείων του ισολογισμού. Η μόχλευση του ισολογισμού εξακολουθεί να είναι μειούμενη οδηγώντας σε μείωση των σταθμισμένων έναντι κινδύνων στοιχείων του ενεργητικού κατά 0,8 δις. ευρώ το πρώτο τρίμηνο του 2011 . Οι ενέργειες αυτές θα συνεχιστούν για το υπόλοιπο του 2011 και για το 2012 , ενδυναμώνοντας περαιτέρω τα κεφάλαια της τράπεζας .
- Η ενίσχυση της κερδοφορίας και κατ' επέκταση των κεφαλαίων της τράπεζας μέσω της ήδη επιτυχημένης εφαρμογής του προγράμματος περιορισμού του κόστους , με στόχο έως το τέλος του 2013 η συνολική εξοικονόμηση δαπανών να ανέρχεται στο 10% των εξόδων του 2010 . Τέλος , το πρόγραμμα περιλαμβάνει τον εξορθολογισμό του δικτύου της τράπεζας , τον ανασχεδιασμό εργασιών , τον περιορισμό στις αμοιβές τρίτων και την εσωτερική ανάθεση εργασιών .

TACHYΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ

Τράπεζα	(1) Δείκτης Core Tier1 (31/12/12)	(2) Δείκτης Core Tier1(31/12/12)-(με πρόσθετα μέτρα)	(3) Δείκτης Tier1(31/12/10)
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	<u>5,5 %</u>	<u>7,1%</u>	<u>18,5%</u>

Με βάση τα αποτελέσματα της άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, ο εκτιμώμενος δείκτης των Κύριων Βασικών Κεφαλαίων Core Tier 1 της τράπεζας διαμορφώνεται στο 5,5% (στήλη 1) το 2012 έναντι 18,5% (στήλη 3) στα τέλη του 2010. Οφείλουμε να υπενθυμίσουμε ότι στο αποτέλεσμα αυτό έχουν υπολογιστεί μόνο τα μέτρα που έχουν ανακοινωθεί και έχουν γίνει πλήρως αποδεκτά μέχρι τις 30 Απριλίου του 2011, καθώς και τα υποχρεωτικά σχέδια αναδιάρθρωσης τα οποία έχουν συμφωνηθεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πριν τις 30 Απριλίου του 2011. Επίσης το αποτέλεσμα αυτό δε λαμβάνει υπόψη τις γενικές προβλέψεις ούτε τις μελλοντικές ενέργειες της τράπεζας σχετικά με διαχείριση των κινδύνων της. Ωστόσο, τα αποτελέσματα της άσκησης και οι αδυναμίες οι οποίες παρατηρήθηκαν, θα ληφθούν υπόψη από την πλευρά της τράπεζας προκειμένου να βελτιωθεί η ανθεκτικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα της άσκησης έδειξαν ότι:

- Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος καλύπτει τα ελάχιστα κεφάλαια που έχουν τεθεί ως σημείο αναφοράς για το σκοπό της συγκεκριμένης άσκησης. Το πιστωτικό ίδρυμα θα συνεχίσει να συνεργάζεται με την Τράπεζα της Ελλάδος ώστε να διασφαλίζεται ότι διατηρούνται τα απαραίτητα επίπεδα κεφαλαίων, ενώ επιπλέον λαμβάνει συγκεκριμένες ενέργειες για να ενισχύσει τον ισολογισμό με σκοπό την μείωση των κινδύνων.
- Η τράπεζα θα εργαστεί με την Τράπεζα της Ελλάδος ώστε να καθορίσει σχέδιο εφαρμογής μέτρων για τη μείωση των κινδύνων λαμβάνοντας υπόψη και τα προβλεπόμενα από το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής πολιτικής (MEFP).

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη τα παραπάνω βελτιώνεται η εικόνα της τράπεζας και ενισχύεται η εμπιστοσύνη όλων των ενδιαφερομένων μερών, δηλαδή των καταθετών, των πελατών, των υπαλλήλων και των επενδυτών.

Ακόμη, η τράπεζα έχει σχηματίσει προβλέψεις ύψους 82 εκατ. ευρώ, καθώς επίσης έχει προβεί σε αποεπένδυση στα χαρτοφυλάκια «Χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων» και «Συναλλαγών» κατά 80% περίπου. Οι παραπάνω ενέργειες, οι οποίες δεν έχουν ληφθεί υπόψη στην εκπόνηση της άσκησης όπως έχει προαναφερθεί, διαμορφώνουν τον εκτιμώμενο δείκτη Core Tier 1 της τράπεζας σε 7,1% (στήλη

2) το 2012 , έναντι του 5 % των Κυρίων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων Core Tier 1 που έχει καθορισθεί ως σημείο αναφοράς στην άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων .

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Τράπεζα	(1) Δείκτης Core Tier1 (31/12/12)	(2) Δείκτης Core Tier1(31/12/12)-(με πρόσθετα μέτρα)	(3) Δείκτης Tier1(31/12/10)
Τράπεζα Πειραιώς	<u>5,3 %</u>	<u>6,3%</u>	<u>8,0%</u>

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι ο εκτιμώμενος δείκτης των Κυρίων Βασικών Κεφαλαίων Core Tier 1 της τράπεζας Πειραιώς διαμορφώνεται σε 5,3 % (στήλη 1) το 2012 έναντι 8,0% (στήλη 3) στο τέλος του 2010 . Για ακόμα μία φορά τονίζουμε ότι το αποτέλεσμα αυτό ενσωματώνει μόνο μέτρα που έχουν ανακοινωθεί και έχουν γίνει πλήρως αποδεκτά μέχρι τις 30 Απριλίου του 2011 . Επίσης , το αποτέλεσμα αυτό δε λαμβάνει υπόψη τις μελλοντικές ενέργειες που σχεδιάζει η τράπεζα για τη μείωση των κινδύνων , ενώ σημειώνεται ότι το ποσοστό απομείωσης των ανοιγμάτων έναντι του Ελληνικού Δημοσίου ήταν ιδιαίτερος αυξημένο .

Πιο αναλυτικά ,τα αποτελέσματα της άσκησης έδειξαν ότι :

- Η Τράπεζα Πειραιώς καλύπτει τα ελάχιστα κεφάλαια που έχουν τεθεί ως σημείο αναφοράς , ενώ παράλληλα το πιστωτικό ίδρυμα θα συνεχίσει να διασφαλίζει ότι θα διατηρούνται τα απαραίτητα επίπεδα κεφαλαίων , καθώς επίσης έχει λάβει τις ακόλουθες επιχειρηματικές αποφάσεις ή προγραμματίζει τις ακόλουθες ενέργειες που αποσκοπούν στη μείωση των κινδύνων και την ενίσχυση των κεφαλαίων του όπως είναι : α) η έκδοση μετατρέψιμου ομολογιακού δανείου ύψους έως 250 εκατ. ευρώ που έχει ήδη αποφασίσει η Γενική Συνέλευση της τράπεζας , και β) καταρχήν συμφωνία για την πώληση της θυγατρικής P.B. Egypt . Οι παραπάνω λοιπόν κινήσεις ενισχύουν τον δείκτη Core Tier 1 της τράπεζας στο ιδιαίτερος δυσμενές σενάριο το 2012 σε 6,3 %(στήλη 2).
- Η τράπεζα θα εργαστεί κι αυτή όπως και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με την Τράπεζα της Ελλάδος , ώστε να καθορίσει ένα σχέδιο εφαρμογής μέτρων για τη μείωση των κινδύνων λαμβάνοντας υπόψη και τα προβλεπόμενα από το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (MEFP) .

EUROBANK EFG

Τράπεζα	(1) Δείκτης Core Tier1 (31/12/12)	(2) Δείκτης Core Tier1(31/12/12)-(με πρόσθετα μέτρα)	(3) Δείκτης Tier1(31/12/10)
Eurobank EFG	<u>4,9 %</u>	<u>7,6%</u>	<u>9,0%</u>

Με βάση τα στοιχεία του ανωτέρου πίνακα , συμπεραίνουμε ότι η τράπεζα EFG Eurobank Ergasias βρίσκεται οριακά κάτω του ορίου αναφοράς , δηλαδή ο δείκτης Core Tier 1 διαμορφώνεται στο 4,9% για το 2012 (στήλη 1) σε σχέση με το 5%. Μάλιστα υπάρχει οριακή υστέρηση κεφαλαίων 58 εκατ. ευρώ σε σχέση με τα ελάχιστα κεφάλαια που έχουν τεθεί ως σημείο αναφοράς για το σκοπό της συγκεκριμένης άσκησης , ενώ επίσης ο δείκτης Κύριων Βασικών Κεφαλαίων Core Tier 1 στο τέλος του 2010 διαμορφώνεται στο 9,0% (στήλη 3), που αντιστοιχεί σε 4,296 εκατ. ευρώ κεφάλαια . Επίσης , σημειώνεται ότι το αποτέλεσμα αυτό ενσωματώνει μόνο αυξήσεις κεφαλαίου ή αντίστοιχες ενέργειες που έχουν ανακοινωθεί και πραγματοποιηθεί μέχρι τις 30/04/2011 .

Ακόμη , ενσωματώνοντας τις ενέργειες που έχουν ήδη αποφασιστεί , ανακοινωθεί και ήδη υλοποιούνται από την πλευρά της τράπεζας , και τις οποίες αναφέρουμε παρακάτω , ο δείκτης Core Tier 1 ανέρχεται σε 11,2% (βασικό σενάριο) , ενώ μετά την επίπτωση του ιδιαίτερου δυσμενούς σεναρίου της άσκησης διαμορφώνεται σε 7,6% .

Αναλυτικότερα , η τράπεζα έχει ήδη αποφασίσει , ανακοινώσει και υλοποιεί ενέργειες ενίσχυσης των κεφαλαίων της , οι οποίες έχουν γνωστοποιηθεί στην Τράπεζα της Ελλάδος , όπως η απορρόφηση της εταιρείας επενδύσεων χαρτοφυλακίου ΔΙΑΣ που έχει ήδη ολοκληρωθεί , και η στρατηγική συνεργασία με την Raiffeisen Bank International στην Πολωνία που βασίζεται σε δεσμευτική συμφωνία , οι οποίες θα υπερκαλύψουν την ανωτέρω οριακή υστέρηση εντός των επομένων τριών μηνών .

Στη συνέχεια , η τράπεζα έχει αποφασίσει τη χρήση των γενικών προβλέψεων , που έχει ήδη σχηματίσει για κάλυψη μελλοντικών ζημιών , εφόσον χρειαστεί , την έκδοση μετατρέψιμου σε κοινές μετοχές ομολογιακού δανείου καθώς και την διάθεση πλειοψηφικού μεριδίου στη θυγατρική της στην Τουρκία.

Αφού ληφθούν υπόψη οι ενέργειες που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί καθώς και εκείνες που θα υλοποιηθούν μελλοντικά και τις έχουμε αναφέρει προηγουμένως , ο δείκτης των Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων ανέρχεται σε 7,6% μετά την επίπτωση των υποθέσεων του ιδιαίτερου δυσμενούς σεναρίου , έναντι του σημείου αναφοράς 5% , επιβεβαιώνοντας την εμπιστοσύνη όλων των ενδιαφερομένων μερών , συμπεριλαμβανομένων των καταθετών , των πελατών , των υπαλλήλων και των επενδυτών .

Τέλος , σε κάθε περίπτωση , οι μηχανισμοί στήριξης που έχει δημιουργήσει η Ελληνική Δημοκρατία και η Τράπεζα της Ελλάδος , σε συνεργασία με την διεθνή κοινότητα , όπως περιγράφονται αναλυτικά τη σχετική με την Πανευρωπαϊκή άσκηση ανακοίνωση του Υπουργείου Οικονομίας , και οι οποίοι δύναται να ενεργοποιηθούν σε περιπτώσεις κρίσεων , ενισχύουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα .

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Τράπεζα	(1) Δείκτης Core Tier1 (31/12/12)	(2) Δείκτης Core Tier1(31/12/12)-(με πρόσθετα μέτρα)	(3) Δείκτης Tier1(31/12/10)
Αγροτική Τράπεζα	<u>-0,8 %</u>	<u>6,0%</u>	<u>6,3%</u>

Παρατηρώντας των ανωτέρω πίνακα , είναι εμφανές ότι ο δείκτης των Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων Core Tier 1 για την Αγροτική Τράπεζα το 2012 που διαμορφώνεται στο -0,8% (στήλη 1) , βρίσκεται σημαντικά κάτω του ορίου αναφοράς 5% , ενώ επίσης είναι σημαντική η σύγκριση του με τον αντίστοιχο δείκτη Core Tire 1 για το 2010 ο οποίος κυμαίνεται στο 6,3% .

Πιο συγκεκριμένα , τα αποτελέσματα της άσκησης έδειξαν ότι η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος παρουσιάζει το 2012 στο βασικό σενάριο πλεόνασμα 505 εκατ. ευρώ , ενώ όμως στο δυσμενές σενάριο εμφανίζει υστέρηση 713 εκατ. ευρώ σε σχέση με τα ελάχιστα κεφάλαια που έχουν τεθεί ως σημείο αναφοράς για το σκοπό της συγκεκριμένης άσκησης .

Βασική παράμετρος για την υστέρηση αυτή στο δυσμενές σενάριο αποτελεί η σημαντική έκθεση της τράπεζας σε δάνεια και ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου (ύψους 7850 εκατ. ευρώ) , η οποία αναλογικά με τα ίδια κεφάλαια και το ενεργητικό της είναι η υψηλότερη στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα . Ως εκ τούτου η ΑΤΕbank σε ένα ακραίο σενάριο αρνητικής εξέλιξης της ελληνικής οικονομίας , όπως αυτό που μεταξύ άλλων ακραίων καταστάσεων δοκιμάζεται στο

δυσμενές σενάριο της άσκησης , έχει αναλογικά την μεγαλύτερη επίπτωση μεταξύ των ελληνικών τραπεζών .

Παρόλα αυτά , η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA) αναγνωρίζει ότι η ΑΤΕbank διαθέτει γενικές προβλέψεις ύψους 750 εκατ. ευρώ οι οποίες δεν έχουν ληφθεί υπόψη στο stress test και θα αξιοποιηθούν για τη μείωση των κινδύνων . Επίσης , σε ανακοίνωση της EBA αναφέρεται ότι η τράπεζα θα προβεί έως το τέλος του 2012 στην έκδοση μετατρέψιμου σε κοινές μετοχές ομολογιακού δανείου , ύψους 235 εκατ. ευρώ , σύμφωνα και με σχετική εξουσιοδότηση της πρόσφατης Γενικής Συνέλευσης των Μετόχων .Μάλιστα , η EBA τονίζει ότι, λαμβανομένων υπόψη των παραπάνω μέτρων , ο δείκτης των Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων Core Tier 1 της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος διαμορφώνεται σε 6,0% , ποσοστό που υπερκαλύπτει το ελάχιστο όριο αναφοράς που έχει τεθεί (5%) .

Επιπροσθέτως ,επισημαίνεται ότι η ΑΤΕbank υλοποιεί ένα ευρύ , εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή , πρόγραμμα αναδιάρθρωσης , με στόχο διασφάλιση της κεφαλαιακής της επάρκειας και τον λειτουργικό εκσυγχρονισμό της . Το πρόγραμμα έχει χρονικό ορίζοντα το τέλος του 2013 και ως εκ τούτου μέρος των δράσεών του ξεπερνούν την άσκηση της EBA , καθώς αυτή καλύπτει χρονικό ορίζοντα δύο ετών (2011-2012) . Επίσης , τονίζεται ότι χωρίς την εφαρμογή του σεναρίου ακραίων καταστάσεων , με βάση το εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόγραμμα αναδιάρθρωσης , ο αντίστοιχος δείκτης για το 2012 εκτιμάται σε 12,4% .

Τέλος , σύμφωνα πάντα με το δελτίο τύπου της τράπεζας , με βάση τα παραπάνω και σε συνδυασμό με την επιτυχή πρόσφατη υλοποίηση της Αύξησης Μετοχικού Κεφαλαίου , ύψους 1259,5 εκατ. ευρώ , που ενίσχυσε τον δείκτη Core Tier 1 σε 10,7% και τον συνολικό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας σε 12,1 % (σε pro-forma 31/3/2011βάση) , η ΑΤΕbank έχει λάβει όλα τα απαιτούμενα μέτρα και έχει προβεί στις κατάλληλες ενέργειες που τη διασφαλίζουν έναντι μελλοντικών κινδύνων σε δυσμενείς καταστάσεις .

7.3 Συμπεράσματα – Εκτιμήσεις

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι μία άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων δεν αποβλέπει σε πρόγνωση αναμενόμενων γεγονότων , δεδομένου ότι τα δυσμενή σενάρια της έχουν σχεδιαστεί σκοπίμως ως υποθετικά σενάρια του τύπου «what if». Επομένως , τα αποτελέσματα του δυσμενούς σεναρίου δεν απεικονίζουν την τρέχουσα κατάσταση ή πιθανές άμεσες κεφαλαιακές ανάγκες . Τα σενάρια αυτά συνιστούν ένα χρήσιμο εργαλείο για την παρακολούθηση της ευρωστίας του πιστωτικού συστήματος και την έγκαιρη λήψη προληπτικών μέτρων , όταν κι εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο .

Τα θετικά αποτελέσματα οφείλονται στο γεγονός ότι οι τράπεζες ενίσχυσαν σε σημαντικό βαθμό τα ίδια κεφάλαιά τους την τελευταία διετία και με τις προτροπές της Τράπεζας

της Ελλάδος .Η κεφαλαιακή αυτή ενίσχυση προήλθε και από στρατηγικές κινήσεις , από εσωτερική χρηματοδότηση , μη διανομή μερίσματος και έκδοση προνομιούχων μετοχών .

Με βάση λοιπόν τα αποτελέσματα της άσκησης , μπορούμε να συμπεράνουμε ότι για τις πρώτες τέσσερις τράπεζες τα αποτελέσματα είναι ιδιαίτερα θετικά , χάρη προφανώς σε σχετικές ενέργειες όπως αυτές που αναφέραμε προηγουμένως . Βέβαια , όσον αφορά την EFG Eurobank , εάν ληφθούν υπόψη οι πρόσθετες ενέργειες που είτε έχουν υλοποιηθεί είτε έχουν σχεδιαστεί και γνωστοποιηθεί στην Τράπεζα της Ελλάδος , η τράπεζα υπερβαίνει σημαντικά το όριο αναφοράς (5%) , καθώς ο δείκτης Core Tier 1 στο τέλος του 2012 διαμορφώνεται στο 7,6%. Ακόμη , σε δυσχερέστερη θέση βρίσκεται η ΑΤΕbank της οποίας ο Δείκτης Core Tier 1 χωρίς τα πρόσθετα μέτρα βελτίωσης , βρίσκεται πολύ χαμηλότερα από το όριο αναφοράς . Ωστόσο , η τράπεζα έχει σχηματίσει σημαντικού ύψους γενικές προβλέψεις οι οποίες δεν έχουν συμπεριληφθεί στα αποτελέσματα που εμφανίζονται στην στήλη 1 του πίνακα που έχουμε παραθέσει προηγουμένως . Επίσης , η Γενική Συνέλευση των μετόχων της έχει ήδη αποφασίσει την έκδοση μετατρέψιμου σε κοινές μετοχές ομολογιακού δανείου ύψους 235 εκατ. ευρώ .Έτσι λοιπόν οι ενέργειες αυτές διαμορφώνουν τον δείκτη της ΑΤΕbank σε 6% στο τέλος του 2012 , δηλαδή 1% πάνω από το όριο αναφοράς .

Διανύοντας όμως μία περίοδο έντονων και συνεχών μεταβολών στο ευρύτερο χρηματοοικονομικό περιβάλλον λόγω της τρέχουσας οικονομικής κρίσης , αντιλαμβανόμαστε ότι είναι αναγκαία η συνεχής επιτήρηση της εικόνας των πιστωτικών ιδρυμάτων .Με τον φόβο της γενικότερης αμφισβήτησης γύρω από την αξιοπιστία των τραπεζών , η Τράπεζα της Ελλάδος θα συνεχίσει να παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις και να διασφαλίζει ότι τα πιστωτικά ιδρύματα θα διατηρούν τα απαραίτητα κεφάλαια και θα λαμβάνουν όλα τα ενδεικνύμενα μέτρα που αποβλέπουν στην ισχυρή κεφαλαιακή επάρκεια .

Στο πλαίσιο αυτό, με βάση το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του «Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής» και προκειμένου να διευκολυνθεί και η πρόσβαση των πιστωτικών ιδρυμάτων στις αγορές , η Τράπεζα της Ελλάδος έχει ζητήσει από τα πιστωτικά ιδρύματα να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν μεσοπρόθεσμα σχέδια χρηματοδότησης , ενώ οφείλουν να διατηρούν τον δείκτη Core Tier 1 σε ελάχιστο επίπεδο 10% από τις αρχές του 2012 . Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει επίσης αποφασίσει τη διενέργεια διαγνωστικής μελέτης για τα χαρτοφυλάκια δανείων των πιστωτικών ιδρυμάτων , η οποία θα ολοκληρωθεί περί τα τέλη του 2011 . Τα αποτελέσματα της διαγνωστικής μελέτης θα ληφθούν υπόψη , μεταξύ άλλων , για τον καθορισμό πρόσθετου περιθωρίου κεφαλαίων στο πλαίσιο του Πυλώνα ΙΙ . Επιπλέον , το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας , το οποίο έχει συσταθεί στο πλαίσιο του προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας , παρέχει ένα πρόσθετο δείκτη ασφαλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών , εάν και εφόσον χρειαστεί .Τέλος , τα ανωτέρω μέτρα σε επίπεδο χρηματοπιστωτικού συστήματος , σε συνδυασμό με τα μέτρα που θα ληφθούν από κάθε πιστωτικό ίδρυμα χωριστά , εγγυώνται τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των επενδυτών και των καταθετών .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάστηκε η διαχρονική πορεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος , μέσα από την εξέλιξη του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος . Στη συνέχεια έγινε αναφορά στους ελεγκτικούς μηχανισμούς που εποπτεύουν τα πιστωτικά ιδρύματα , τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο .Για να υπάρξει βέβαια μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα της σημασίας της εποπτείας των τραπεζών , παραθέσαμε εκτενώς τους κυριότερους κινδύνους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων .Ακολούθησε εν συνεχεία ,η παρουσίαση των τριών συμφώνων της Επιτροπής της Βασιλείας , τονίζοντας τα βασικότερα σημεία τους , τον ρόλο τους καθώς και τον τρόπο που επιδρούν στο σύγχρονο τραπεζικό τομέα . Μάλιστα αναλύσαμε εκτενέστερα το σύμφωνο της Βασιλείας II , το οποίο και βιώσαμε εντονότερα τα τελευταία χρόνια , και το οποίο βρέθηκε σε αλληλεπίδραση με την τρέχουσα οικονομική κρίση .

Το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II αποτελεί μια ορθολογική προσέγγιση στον εποπτικό έλεγχο των κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα. Οι αλλαγές που επιφέρει σε επίπεδο υπολογισμού των εποπτικών κεφαλαίων έναντι του πιστωτικού κινδύνου οχυρώνουν αποτελεσματικά την ασφάλεια και την εύρυθμη λειτουργία του παγκόσμιου πιστωτικού συστήματος, κάτι που αποτελεί και τον πρωταρχικό στόχο της Επιτροπής της Βασιλείας. Προσβλέποντας, εντούτοις, στην επικαιροποίηση του εν λόγω πλαισίου, πρόσφατα η Επιτροπή της Βασιλείας συμφώνησε στο Σύμφωνο της Βασιλείας III, το οποίο συνιστά ακόμη μεγαλύτερη ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων και το οποίο αναμένεται να εφαρμοστεί . Ήδη βιώνουμε τα πρώτα σημάδια από την εφαρμογή του , όπως είναι για παράδειγμα το νέο πλαίσιο αυστηρής τήρησης των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών .Στην προσπάθεια μας να δούμε στην πράξη τη συμβολή της Βασιλείας III στην εποπτεία των τραπεζών , παραθέτουμε και σχετική έρευνα για την κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών , μέσω των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests) .

Στις μέρες μας , η χώρα μας αλλά και ολόκληρη η Ευρώπη , βρίσκονται υπό τις συνθήκες μίας πρωτόγνωρης οικονομικής αστάθειας και ύφεσης , η οποία προκαλεί αναταραχές στην ελληνική οικονομία , επηρεάζοντας κατά συνέπεια τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων . Η περίοδος αυτή της οικονομικής κρίσης επιβάλλει επομένως αλλαγές στις πολιτικές των ελληνικών τραπεζών , προκειμένου αφενός να είναι σε θέση να συμβαδίζουν με τις ανάγκες των πελατών τους και αφετέρου να καταφέρουν να διατηρηθούν υγιείς , έως ότου η χώρα μας μπορέσει να βγει από τη δυσμενή αυτή οικονομική κατάσταση .

Θα ήταν ωστόσο ανώφελο να προβλέψει κανείς την πορεία των οικονομικών μεγεθών και την εξέλιξη των συνθηκών στη χώρα μας , ιδιαίτερα μάλιστα με δεδομένη την προσφυγή της στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και στον μηχανισμό στήριξης της Ευρώπης .Εξαιτίας όλων των ρευστών συνθηκών , της αστάθειας του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος και των συνεχών εξελίξεων , δεν μπορούμε να είμαστε σε θέση να πραγματοποιήσουμε εκτίμηση ούτε καν για το εγγύς μέλλον .Μπορούμε απλώς να ελπίζουμε στην αποφυγή της χρεοκοπίας της χώρας μας και την κατάρρευση της Ευρωπαϊκής Οικονομίας , εφαρμόζοντας τα καταλληλότερα και αποτελεσματικότερα μέτρα που αποσκοπούν σε αυτή .

Με βάση τα προαναφερθέντα , κρίνεται σκόπιμη και ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα η συνέχεια της παρούσας έρευνας . Ακολουθώς , προτείνουμε ορισμένες θεματικές περιοχές μελλοντικής έρευνας :

- Να διερευνηθεί η μελέτη της επίδρασης του νέου συμφώνου της Βασιλείας III στο χρηματοπιστωτικό τομέα , και οι αλλαγές που επήλθαν στις ελληνικές τράπεζες από την εφαρμογή του πλαισίου αυτού .
- Να παρακολουθηθεί η πορεία των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών τραπεζών κατά τη διάρκεια της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης , προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για τους παράγοντες που επιδρούν εντονότερα στη διαμόρφωσή τους .
- Να διερευνηθεί η αποτελεσματικότητα των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests) στη θωράκιση των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων απέναντι σε δυσμενέστερες οικονομικές συνθήκες στο μέλλον .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Αγγελόπουλος Π.(2008), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα ,Σταμούλης , Β' έκδοση
 2. Αλεξιάκης Π.(1999),Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα , ΕΑΠ , Β' έκδοση
 3. Βασιλείου Δ. (2008) ,Διαχείριση Χαρτοφυλακίου, ΕΑΠ,Β' έκδοση
 4. Γαλιάτσος Κ.(2010), Βασικές Γνώσεις Επενδυτικής Τραπεζικής ,Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αναθεωρημένη Έκδοση
 5. Γκίκα Δ.(2007),Χρηματοοικονομική Λογιστική :International Financial Reporting Standarts , Μπένος , Β' έκδοση
 6. Γλύκας Μ.– Ξηρογιάννης Γ. – Σταϊκούρας Χ.(2006),Οργάνωση και Διοίκηση Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων , Παπαζήσης , Α' έκδοση
 7. Ζοπουνίδης Κ.(2009), Σύγχρονα Θέματα Τραπεζικού Μάνατζμεντ, Κλειδάριθμος
 8. Ζοπουνίδης Κ. – Λεμονάκης Χ.(2009), Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου, Κλειδάριθμος
 9. Θωμαδάκης Σ.-Ξανθάκης Μ.(2006), Αγορές Χρήματος & κεφαλαίου, Σταμούλης
 10. Κόντος Γ. (2010) ,Λογιστική Τραπεζών ,Διπλογραφία, Β' έκδοση
 11. Παπαστάθης Π. (2003),Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος, Παπαστάθης
 12. Πετράκης Π.(2000), Στρατηγικές Τραπεζικής Ανάπτυξης , ΕΑΠ
 13. Σταϊκούρας Χ.(2005-2006), Τραπεζική Χρηματοοικονομική, ΟΠΑ
 14. Συριόπουλος (1999), Ειδικά θέματα χρηματοοικονομικής και διαχείρισης κινδύνου, Παρατηρητής
-
15. Γκόρτσος (2008), «Η Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση και η Ελλάδα, Χορηγία: Ελληνική Ένωση Τραπεζών», Ημερίδα της Economía

16. Δασκαλόπουλος –Μίχαλος-Στουρνάρας (2009), «Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την έξοδο από την κρίση και η συμβολή του για μακροχρόνια οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη», Ημερίδα της ΟΚΕ
17. Καρράς Κ.(2003),«Διερεύνηση των συνεπειών του Νέου Συμφώνου της Βασιλείας στη συμπεριφορά των Τραπεζών»
18. Μερτζάνης Χ.(2008), «Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση: χαρακτηριστικά, προκλήσεις και προτάσεις πολιτικής»
19. Προβόπουλος (2009) Ομιλία στην Ετήσια Σύνοδο του ΔΝΤ

ΕΕΝΗ

1. Boot, Arnoud W. A. & Thakor Anjan V. (1993),Self-Interested Bank Regulation , American Economic Association
 2. Dewatripont-Rochet-Tirole (2010) ,Balancing the Banks , Princeton University Press
 3. George Soros,(2008), Η οικονομική κρίση του 2008 και η σημασία της, Λιβάνης
-
4. Peter O. Mülbart (2010) , «Corporate Governance of Banks after the Financial Crisis - Theory, Evidence, Reforms», SSRN - Working Paper N°.151/2010 ,3-20
 5. Mine and Ugur Omurgonulsen (2009) , «Critical thinking about creative accounting in the face of a recent scandal in the Turkish banking sector»,Critical Perspectives on Accounting 20 ,651-673
 6. Koutoupis and Tsamis (2008) , «Risk based internal auditing within Greek banks: a case study approach», Journal of management and governance -Volume 13,101-130
 7. Acharya and Yorulmazer (2007) , «Too many to fail-An analysis of time-inconsistency in bank closure policies», Bank of England 319 ,4-41
 8. Kiridaran Kanagaretnam, Gopal V. Krishnan, Gerald J. Lobo (2010) , «An empirical analysis of auditor independence in the banking industry»,The accounting review 85, 2-5

9. Barth-Houston-Chen Lin-Yue Ma (2010) ,«Media ownership - concentration and corruption in bank lending»,SSRN,2-10
10. J.Altamuro-A.Beatty (2008) , «How does internal control regulation affect financial reporting» , Rotman school of management,1-16
11. D.McIlroy (2008), «Regulation risk: A measured respond to the banking crisis» , Journal of banking regulation 9,284-292
12. Paolo Angelini, Laurent Clerc, Vasco Cúrdia, Leonardo Gambacorta, Andrea Gerali,Alberto Locarno, Roberto Motto, Werner Roeger, Skander Van den Heuvel, and Jan Vlček - (2011) , «BASEL III: Long-Term Impact on Economic Performance and Fluctuations», Federal Reserve Bank of New York Staff Reports- no. 485,2-24
13. Settor Amediku, MPhil, FCCA (UK), CA (GH)- (2011), «Was Basel III necessary and will it bring about prudent risk management in banking?», SSRN- Bank of Ghana,2-19
14. Sjolander (2009), «Are the Basel II requirements justified in the presence of structural breaks ?» ,Applied Financial Economics 19, 985-998
15. Delis-Molyneux-Pasiouras (2008) , «Regulations and productivity growth in banking», SSRN-University of Bath, 1-9

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

1. www.alpha.gr
2. www.arnos.gr
3. www.atobank.gr
4. www.bankofgreece.gr
5. www.cebs.org
6. www.dragasakis.gr
7. www.economist.gr
8. www.elte.org
9. www.enet.gr
10. www.enthesis.net

11. www.eurobank.gr
12. www.express.gr
13. www.financialstabilityboard.org
14. www.hcmc.gr
15. www.iene.gr
16. www.in.gr
17. www.imerisia.gr
18. www.kathimerini.gr
19. www.kerdos.gr
20. www.moodysanalytics.com
21. www.morax.gr
22. www.naftemporiki.gr
23. www.nbg.gr
24. www.pireausbank.gr
25. www.soel.gr
26. www.statbank.gr
27. www.tovima.gr
28. www.ttbank.gr